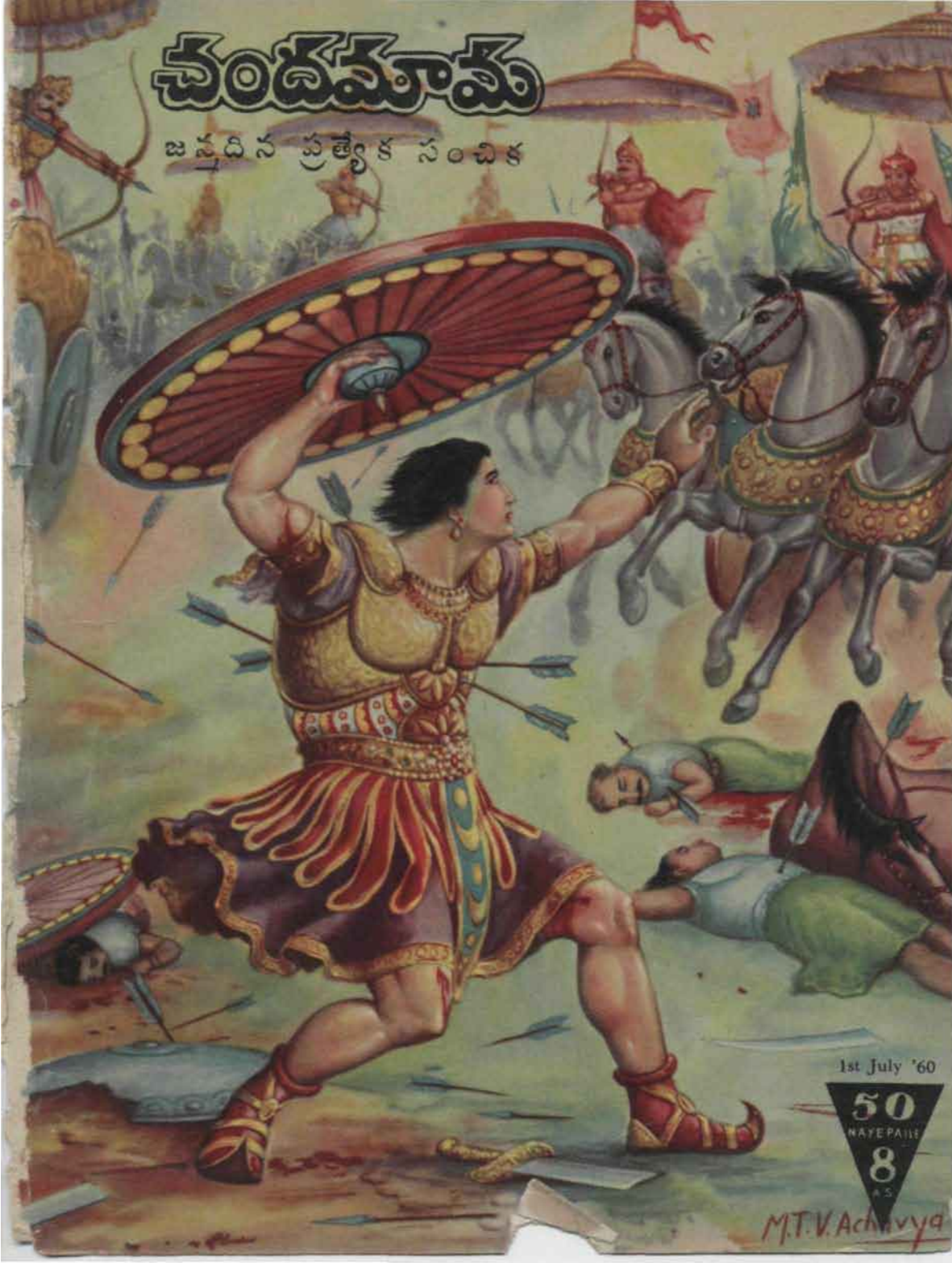

చందమామ

జనబల ప్రత్యేక సంచిక

1st July '60

50

PAINT

8

A.S.

M.T.V. Acharya

PRIME MINISTER'S HOUSE
NEW DELHI

June 9, 1960

MESSAGE

I am interested to learn of the children's magazine "Chandamama". It is rather an unusual feat to issue a children's periodical in six languages. I wish it success.

Jawaharlal Nehru

భారత ప్రధాని శుభసందేశం

పిల్లల పత్రిక "చందమామ"ను గురించి వినటానికి కుతూహలంగా వుంది. ఆరు భాషల్లో పిల్లల పత్రిక ప్రకటించటం నిజంగా ఒక గొప్ప ప్రజ్ఞే. విజయం కోరుతున్నాను.

జవహర్లాల్ నెహ్రూ

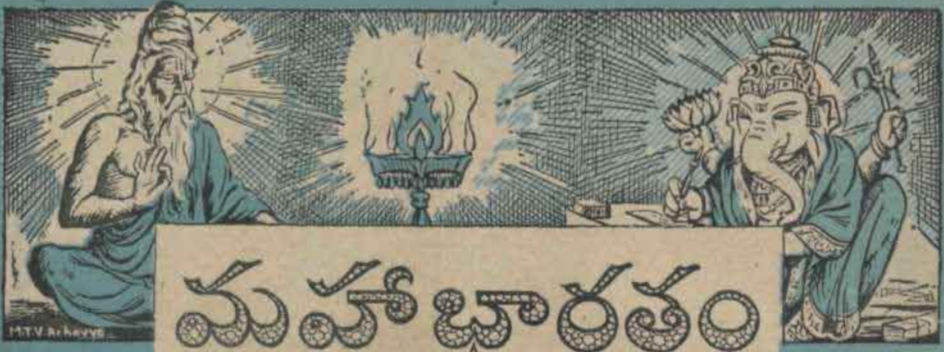
చందమామ

సంచాలకుడు : 'చక్రపాణి'

“చందమామ” జన్మదిన సంచిక ప్రకటించుకుంటున్నదని తెలిసి పాఠకులు పంపిన ఆశీః పరంపరకు అంతులేదు. ఈ సంచిక వారి ఉత్సాహానికి అనుగుణంగా ఉంటుందని నమ్ముతున్నాము. ఈ సంచికలో “బాపు” త్రివర్ణచిత్రాలు గల “చందమామ ఆత్మకథ”, “చిట్టి బొమ్మ” అనే అదనపు వ్యాసాలున్నవి. వీటిని ప్రత్యేకంగా “ఆఫ్ సెట్”లో ముద్రించాము.

ఈ జన్మదినావకాశాన్ని పురస్కరించుకుని “చందమామ” పాఠకులు లోగడ అయాచితంగా పంపిన ప్రశంసలూ, ఆశీస్సులూ ఈ సంచికలో ప్రకటించుతున్నాము. అందుచేత ఈసారి ప్రశ్నోత్తరాలు లేవు. శ్రీ సత్యనారాయణాచార్యగారి కొత్త గేయకథ “క్షీరసాగర మథనం” దీనిలో ప్రారంభ మవుతున్నది.

సంపుటి 27 : జూలై 1960 : సంచిక 1

మహాభారతం

అభిమన్యుడు పద్మవ్యూహం ప్రవేశించగానే అతను చిక్కిపోయినట్టుగా కొరవయోధులు జబ్బలుచరిచి, రంకెలుపెట్టి, సింహనాదాలు చేశారు. అయితే త్వరలోనే అభిమన్యుడు వారి ఉత్సాహాన్ని నీరుకార్చేశాడు. అతను కొరవ సేనపై యముడిలాగా వడి నాశనం చెయ్యసాగాడు. అతని ధాటికి తట్టుకోలేక కొరవసేనలు చెదరిపోసాగాయి.

దుర్యోధనుడు అలిగి అభిమన్యుడిపైకి వచ్చాడు, అతనికి అండగా కొరవయోధులందరూ వచ్చిపడ్డారు. అభిమన్యుడు అందరితోనూ భయంకరంగా పోరుతూ, కర్ణుడి శరీరం దూసుకుపోయేటట్టు బాణంతో కొట్టి, శల్యుణ్ణి మూర్ఛపోగొట్టి, సుషేణుడు, దీర్ఘలోచనుడు, కుండభేది అనే యోధులను చంపేశాడు. శల్యుడి తమ్ముడి తల తెగ వేశాడు. అర్జునుడికి, కృష్ణుడికి తెలిసిన అస్త్రాలన్నీ బాలుదైన అభిమన్యుడికి తెలు

సును; వాటిని అతను వారితో సమంగా ప్రయోగించ గలిగాడు. అతను ఒక్కొక్క యోధుణ్ణి బలి తీసుకుంటుంటే ద్రోణుడు మాస్తూనే ఉండికూడా అతణ్ణి ఏమీ చెయ్యలేక పోయాడు.

పైపెచ్చు ఆయన దుర్యోధనుడితో, "అహ, ఈ బాలుడు ఎంత గొప్పగా యుద్ధం చేస్తున్నాడో చూశావా? వీడు పాండవులకు ఎందులో తీసిపోతాడు? వీడితో ఎవరు యుద్ధం చెయ్యగలరు? ఎందుకో వదిలేశాడు గాని, కావాలంటే మన సేనలన్నిటినీ వీడే నాశనం చెయ్యగలడు!" అన్నాడు.

ద్రోణుడాడిన ఈ మాటలు దుర్యోధనుడికి శూలాల్లాగా గుచ్చుకున్నాయి. అతను వెటకారంగానూ, కోపంగానూ నవ్వుతూ, కర్ణ దుశ్శాసనశల్య బాహ్లికాది యోధులతో, "పాపం, ఈ బ్రాహ్మడికి అర్జునుడి కుమారుడైన ఈ కుర్రకుంకను చంపే ఉద్దేశం

ఉన్నట్టు లేదు. మీరైనా వెంటనే ఆ పనికి పూనుకోండి!" అన్నాడు.

అప్పుడు దుశ్శాసనుడు, "అన్నా, ఒక్క నిమిషంలో నేను ఈ అభిమన్యుణ్ణి చంపేస్తాను. ఆ వార్త విని కృష్ణార్జునులు కుమిలిచస్తారు. వారి చావుతో పాండవులు ఆత్మహత్యలు చేసేనుకుంటారు. నీకు శత్రునాశనం అవుతుంది," అంటూ అభిమన్యుడిపైకి వెళ్లాడు. అభిమన్యుడు ఒక్క బాణాన్ని చెవిదాకా లాగి దుశ్శాసనుడి రొమ్ము చీలేలాగ కొట్టాడు. దుశ్శాసనుడు మూర్ఛపోయాడు. అతని రథ సారథి రథాన్ని తొలగించి తీసుకుపోయాడు. అదిచూసి పాండవ యోధులు సింహనాదాలు చేశారు.

కర్ణుడికి కోపం వచ్చింది. అతను బాణాలు వేసుకుంటూ అభిమన్యుడిపైకి వెళ్లాడు. అభిమన్యుడు ఒకే బాణంతో కర్ణుడి ధ్వజాన్ని, చేతిలోని బాణాన్నికూడా నిర్మూలించి అతన్ని అనహయం చేశాడు. కర్ణుడికి ఆండగా అతని తమ్ముడు వచ్చేసరికి అభిమన్యుడు ఒక్క బాణంతో వాడి తల తెగి పడేలాగ కొట్టాడు. కర్ణుడు తన తమ్ముణ్ణి చూసి ఏడుస్తూ ఆండగా అభిమన్యుడు అతన్ని, అతని సైన్యాన్ని తరమనారంభించాడు. కౌరవసేన కంగారుపడి రెండుగా

చీలి చెరొక దిక్కు పారిపోసాగింది. ఇక అభిమన్యుడు సాగించిన వధకు అంతులేదు.

అలా శత్రునిర్మూలన చేస్తూ ముందుకు వెళ్ళే అభిమన్యుడికి రక్షగా ధర్మరాజూ, భీముడూ, సాత్యకి, నకుల సహదేవులూ, ధృష్టద్యుమ్నుడూ, విరాటుడూ, దృపదుడూ వారివారి సేనలూ ముందుకు వచ్చాయి. వారందరినీ అనాడు సైంధవుడు అడ్డగించి ఆపగలిగాడు.

దీనికొక కారణం ఉన్నది. ధృతరాష్ట్రుడి అల్లాడైన ఈ సైంధవుడు ఒకప్పుడు ద్రౌపదిని బలవంతాన ఎత్తుకుపోవటానికి ప్రయత్నించి భీముడిచేత పరాభవించబడి, పరమేశ్వరుణ్ణి

గురించి తపస్సుచేసి, శివుణ్ణి కలలో ప్రత్యక్షం చేసుకుని, ఒక్క అర్జునుడు తప్ప మిగిలిన పాండవులందరినీ యుద్ధంలో వారించేలాగ వరం పొందాడు. ఆ వరం ఈనాడు అక్కరకువచ్చింది. అభిమన్యుడు కౌరవసేనలను ఎలా చీకాకుపరిచాడో, సైంధవుడు పాండవసేనలను అలా చీకాకు పరిచి తరిమికొట్టాడు.

అభిమన్యుడు మాత్రం ఒంటరిగా కౌరవసేనలను నిర్మూలించుతూ, తనతో తలపడిన యోధులందరినీ ఓడించుతూ ముందుకు సాగాడు. వృషసేనుడనేవాడు సారథిని పోగొట్టుకుని, ప్రాణాలతో తప్పిం

చుకు పారిపోయాడు. ఇనపకవచం ధరించి వచ్చి వసాతీయుడనేవాడు అభిమన్యుడి చేతిలో చచ్చాడు. ఎందరో యోధులు అభిమన్యుడిపైకి పోయి మళ్ళీ వెనక్కు తిరిగి రాకుండా అతనికి బలి అయిపోయారు.

ఇలా పోయినవారిలో శల్యుడి కొడుకు రుక్మరథుడొకడు. అది చూసి రుక్మరథుడి మిత్రులైన రాజకుమారులు అభిమన్యుడిపై కలియబడ్డారు. అంతమందిని ఒక్కసారి ఎదుర్కోవటానికిగాను అభిమన్యుడు గాంధర్వాస్త్రం ప్రయోగించి వారికందరికీ భ్రమ కలిగించి, అనంతరం వారిని పందల సంఖ్యలో చంపాడు. ఈ దారుణ హత్యాకాండ చూసి కోపంతో దుర్యోధనుడు అభిమన్యుడితో తలపడి ఒక్క శీఘంపాటు మాత్రమే యుద్ధంచేసి, అభిమన్యుడి దెబ్బలకు తాళలేక పారిపోయాడు.

యుద్ధరంగంలో తేరిపార చూడటానికి వీలులేకుండా ఉన్న అభిమన్యుడిపైకి ద్రోణుడూ, అశ్వత్థామూ, బృహద్రుణుడూ, కృపుడూ, కృతవర్మూ, కర్ణుడూ మొదలైన వారు ఏకమై బయలుదేరారు. లక్ష్మణుడు అభిమన్యుడితో తలపడ్డాడు. తనకొడుకుకు అండగా దుర్యోధనుడు వెంట వచ్చాడు. ఇద్దరికీ కొద్దిసేపు భయంకరమైన యుద్ధం

జరిగింది. చివరకు అభిమన్యుడు లక్ష్మణుని మూడు తల తెగవేశాడు.

దుర్యోధనుడు శోకాగ్రహలను పట్టలేక, "ఒరే, వాణ్ణి చంపేయండి!" అని గట్టిగా అరిచాడు. ఈసరికి మిగిలిన యోధులు చేరువకు వచ్చారు. సైంధవుడి తాలూకు యోధులుకూడా వచ్చి చేరారు. అందరూ కలిసి తనతో యుద్ధం చేస్తున్నప్పటికీ అభిమన్యుడు వారిలోని క్రాథపుత్రుడు అనేవాణ్ణి చంపేశాడు. ద్రోణ, కృప, కర్ణ, అశ్వత్థామ, బృహద్రథుల, కృతవర్మలు తప్ప మిగిలిన వారు వెనక్కు తగ్గారు. ఈ ఆరుగురూ అభిమన్యుణ్ణి చుట్టుముట్టారు. అభిమన్యుడు

ఇంతమందిపైనా బాణవర్షం కురిపిస్తూనే, దుర్యోధనుడి తమ్ములలో ఒకడైన బృందారకుడనేవాణ్ణి చంపేశాడు; కోసల రాజైన బృహద్రథుడి గుర్రాలనూ, ధ్వజాన్ని, సారథిని, విల్లునూ కొట్టి, అతను డాలూ, కత్తి పట్టి మీదికి వచ్చే సమయంలో ఒక్క బాణంతో బృహద్రథుడి గుండె బద్దలుచేసి చంపేశాడు. తరవాత కర్ణుడి వెంటాడుతూ ఆరుగురు మంత్రులను వధించాడు.

ఆ రోజు అభిమన్యుడు పదివేలమంది క్షత్రియులను చంపాడు.

ఈ విధంగా అసహాయశూరుడై పోరాడే అభిమన్యుణ్ణి చంపటానికి ద్రోణుడు తన

అనుచరులతో ఈ విధంగా చెప్పాడు: “వీడి బాబాలు సాటిలేనివి. కవచధారణలో వీడికి అర్జునుడికి గల నేర్పంతా ఉన్నది. వాడి చేతిలో విల్లుండగా మనం ఎంతసేపు పోరినా వాణ్ణి జయించలేము. వీడు ఎందునా అర్జునుడికి తీసిపోడు. ఒక్కసారి వీడి విల్లు విరిచి విరధుణ్ణి చేసినట్లయితే మనం వీణ్ణి చంపగలుగుతాము,” అన్నాడు.

ఒక్కసారిగా అందరూ తమతమ పనులు నిర్వహించారు. కర్ణుడు అభిమన్యుడి విల్లు కొట్టేశాడు, భోజుడు అతని గుర్రాలు చంపాడు, కృపుడు సారథిని చంపాడు, మిగిలిన వారందరూ అభిమన్యుడిపైన

బాణవర్షం కురిపించారు. అభిమన్యుడు డాలా, కత్తి పట్టికూడా ఎంతో ప్రతాపం కనబరిచాడు. అస్థితిలోకూడా అతను ఎవరిపైకి దూకుతాడో అని అందరికీ హడలుగానే ఉన్నది. ద్రోణుడు అతని చేతిలోని కత్తిని బాణంతో కొట్టాడు, అదేసమయంలో కర్ణుడు డాలును ఎగరగొట్టాడు.

అభిమన్యుడు తోక తొక్కిన పులిలాగా అయి ఒక చక్రం తీసుకుని ద్రోణుడిపైకి లంఘించాడు. అతని శరీరమంతా రక్తంతో తడిసి ఉన్నది. ఆ చక్రాన్ని కొరవయోధులు తమ బాణాలతో ముక్కలు ముక్కలుగా కొట్టేశారు. అభిమన్యుడు ఒక గద తీసుకుని అశ్వత్థామ రథంపైకి వెళ్ళేసరికి, అశ్వత్థామ మూడడుగులు వెనక్కు వేశాడు. అభిమన్యుడు గదతో అతని గుర్రాలనూ, సారథిని చంపాడు, శకుని తాలూకు యోధులను డెబ్బయ్యెనిమిదిమందిని చంపాడు, విడుగురు కైకేయ యోధులను చంపాడు, దుశ్శాసనుడి కొడుకు రథంపైకి వెళ్ళాడు.

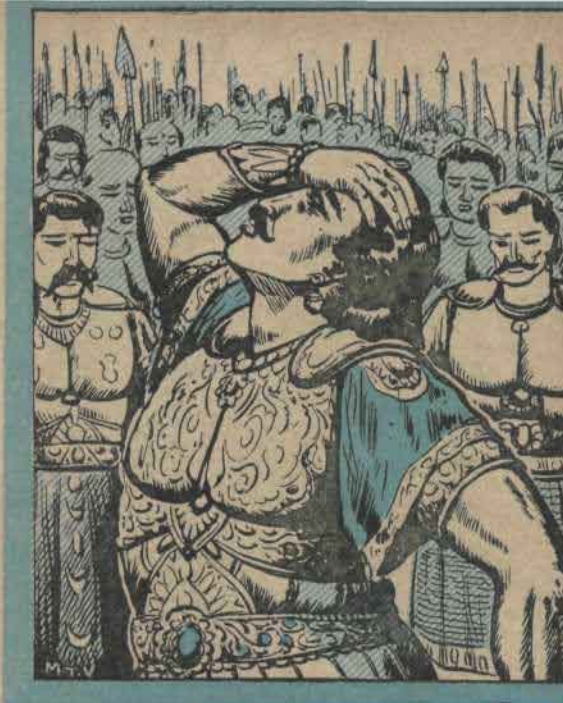
దుశ్శాసనుడి కొడుకు మండిపడి ఒక గద తీసుకుని అభిమన్యుడితో కలియ బడ్డాడు. ఇద్దరూ గదాయుద్ధం చేసి కింద పడ్డారు. అప్పటికి అభిమన్యుడి పని అయి పోయింది. అతను బాగా అలిసిపోయి, నీర

నించి ఉన్నాడు. దుశ్శాసనుడి కొడుకు ముందు లేచి నిలబడి, లేవటానికి ప్రయత్నిస్తున్న అభిమన్యుడి తలమీద తన గదతో కొట్టాడు. అభిమన్యుడు పడిపోయి, మరి కదలలేదు.

అభిమన్యుడు మరణించాడని కౌరవులు పొందిన ఆనందానికి మేరలేదు. వారు సింహనాదాలు చేశారు. పాండవబలాలు పారిపోసాగాయి. ఆరుగురు మహాయోధులు కలిసి ఒక అసహాయుడైన పసివాణ్ణి చంపారు. అయితే ఆ పసివాడు నూరుమంది పెట్టుగా పోరాడి ఎంతో శత్రునిర్మూలనం చేశాడు.

పాండవయోధులందరూ తమ అస్త్రాలను అవతలి పారిన ధర్మరాజు చుట్టూ మూగారు. "అయ్యో, ఎంత పాపాత్ముణ్ణి! నేనే అభిమన్యుణ్ణి ఆ పద్మవ్యూహంలోకి చావటానికి పంపాను. ఇక అర్జునుడిముఖం ఎలా చూసేది? కృష్ణుడి ముఖం ఎలా చూసేది? ఇంక నాకు జయమెందుకు? రాజ్యమెందుకు?" అని ధర్మరాజు వాపోయాడు. అప్పుడు వ్యాసమహాముని అక్కడికి వచ్చి, "ధర్మరాజా, శోకించకు. అభిమన్యుడి కంటే కూడా మహాయోధులైనవారు సహతం రణరంగంలో మరణించారు. బ్రహ్మలగాయతు సృష్టిలో ప్రతి ఒక్కరికీ చావు

తప్పదు," అని ఓదార్చి, ధర్మరాజుకు మనశ్శాంతి కలగటంకోసం కొన్ని కథలు చెప్పి వెళ్ళిపోయాడు.

ఇంతలో సూర్యాస్తమానమయింది. సైన్యాలు తమ శిబిరాలకు వెళ్ళిపోయాయి. అర్జునుడు సంశప్తకులను నిర్మూలించి కృష్ణుడితో తన శిబిరానికి తిరిగివస్తూ దుశ్శకు నాలు గమనించి కలతపడ్డాడు. ధర్మరాజు కేమైనా ప్రమాదం జరిగిందేమో అనుకున్నాడు. శిబిరం చేరవస్తూండగా అతని అందోళన మరింత హెచ్చింది. ఎలాటి ఆర్షాటాలూ, మంగళతూర్కాలూ, దుందుభులూ, వీణావాద్యాలూ లేక శిబిరం నిశ్శబ్దంగా,

పాడుబడినట్టుగా ఉన్నది. పందిమాగధ స్త్రాతాలు లేవు. అర్జునుడి కంటపడిన యోధులు తలలు వంచి తప్పుకుపోతున్నారు.

కృష్ణార్జునులు శిబిరం ప్రవేశించి మిగిలిన పాండవులు చింతాకాంతులై కూర్చుని ఉన్నచోటికి వెళ్ళి చివరకు అభిమన్యు వధా వృత్తాంతం తెలుసుకున్నారు. అర్జునుడి దుఃఖం కట్టలు తెగి ప్రవహించింది. తన కొడుకును కళ్ళారా చూసుకునేటందుకు తానుకూడా చచ్చిపోవటం తప్ప వేరే మార్గం లేదనిపించింది. తరవాత అతని దుఃఖంతో అందోళన ఏకమయింది. "మీరంతా ఉండి నా కొడుకును ఎలా చావనిచ్చారు? మీ ఆయుధాలూ, కవచాలూ అలంకార మాత్రమేనా?" అని అడిగాడు.

అప్పుడు ధర్మరాజు సైంధవుడు తమ నందరినీ ఎలా అడ్డినదీ వివరించాడు. అది విని అర్జునుడు వెర్రివాడులాగా అయిపోయి, చేతులు నులుపుకుంటూ, "ఓ యోధులారా,

రేపు సైంధవుణ్ణి చంపేస్తాను! వాడు కౌరవులను వదిలిపెట్టి పోకుండానే ఉండాలి, మమ్మల్నిగాని, ధర్మరాజునుగాని, కృష్ణుణ్ణిగాని శరణుచొరకుండానే ఉండాలి, ఎవరు వాణ్ణి రక్షించినా సరే రేపు రణరంగంలో ఉంటే వాడు నాచేత చచ్చాడే! నాతో ఉండిన స్నేహాన్ని మరిచి వాడు దుర్యోధనుడి పక్షం కావటమే గాక నా కొడుకు చావుకు కారకుడౌతాడా? రేపు సూర్యాస్తమయం లోపుగా వాణ్ణి చంపకపోయానో యుద్ధరంగంలోనే చితి పేర్చుకుని అందులో ప్రవేశిస్తాను. ఇదే నా ప్రతిజ్ఞ. దీనికి తప్ప నట్టయితే పితృ హంతకులూ, మాతృ హంతకులూ, సమస్త పాపులూ పోయేగతికి పోతాను!" అని ఘోరప్రమాణం చేశాడు.

వెంటనే కృష్ణుడు పాంచజన్యం పూరించాడు. అర్జునుడు దేవదత్తం పూరించాడు. పాడుపడినట్టున్న పాండవ శిబిరంలో విజయార్పణులు మారుమోగాయి.

జ్వాలాద్వీపం

7

[ఉగ్రాక్షుడికి దొరికిపోయిన అమరపాలుడు, చిత్రసేనుడితో జ్వాలాద్వీపవాసులను గురించిన కొన్ని రహస్యాలు చెప్పాడు. రాజద్రోహి నాగవర్మను గురించినకూడా కొన్ని రహస్యాలు చిత్రసేనుడికి తెలిసినై. ఆ ద్రోహికి సహాయం చేస్తున్న పులిరాయుళ్ళనూ, వాళ్ళ భయంకర పక్షుర్ని కొట్టాలకు నిప్పుపెట్టి సర్వనాశనం చేస్తానని అమరపాలుడు అన్నాడు తరవాత—]

అమరపాలుడి మాటలు వింటూనే చిత్రసేనుడు ఉగ్రాక్షుడికేసి చూశాడు. ఉగ్రాక్షుడికి అమరపాలుడి మాటల్లో పూర్తి విశ్వాసం కలిగింది. అతడు పుత్రాహంగా లేచి నిలబడి, "నా సేవకులైన రాక్షసుల్లో యిద్దరు ముగ్గుర్ని తోడుగా పంపుతాను. ఈ పని సానుకూలం అయితే, అమరపాలుణ్ణి గొప్పగా బహూకరించగలను," అన్నాడు.

చిత్రసేనుడు ఓ క్షణకాలం ఆలోచించి, "పనిలో పనిగా, ఆ కపిలపురాన్నికూడా ఆక్ర

మించుకోవటం బావుంటుందిగదా? రాజును చెరపట్టిన సేనాని నాగవర్మ, నా తండ్రిగారి రాజ్యమైన భవళిగిరిమీదికి దాడి వెళ్ళాడు. బహుశా యిప్పుడు కపిలపురానికి రక్షణగా పెద్ద సైన్యం వుండి వుండదు. కనుక మనం హఠాత్తుగా దాడిచేస్తే కపిలపురం కొటను ఆక్రమించుకోవచ్చు," అన్నాడు.

చిత్రసేనుడి మాటలు వింటూనే ఉగ్రాక్షుడు ఎగిరి గంతేసి, "మహా పసందైన ఆలోచన, చిత్రసేనా! మనం కపిలపురాన్ని

ఆక్రమించుకోవటమే గాదు, వీరసంహ మహా రాజు కుమార్తె కాంతిమతినికూడా, నాగ వర్మ పాలుకాకుండా కాపాడదాం. నువ్వు యువకుడివి, బ్రహ్మచారివి. ఒక్క వేటుతో నీ రాజ్యం రెండితలు కావటమే గాక, గొప్ప సౌందర్యవతి అయిన రాజకుమార్తెకూడా నీకు భార్య అవుతుంది," అన్నాడు.

ఉగ్రాక్షుడి మాటలు చిత్రసేనుడికి ఏవ గింపు కలిగించినై. కపిలపురం రాజైన వీర సంహుడు బతికి వుండగానే, అతడి రాజ్యాన్ని తన రాజ్యంలో కలుపుకోవటంగాని, అతడి కుమార్తెను తండ్రి అనుమతి లేకుండా వివాహం ఆడటంగాని న్యాయం అనిపించు

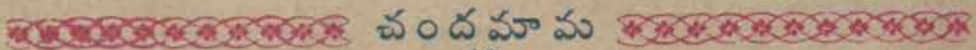

కోదు. పైగా ఆ కాంతిమతి యీసరికే మరొక వరుణ్ణి ఎన్నుకుని వుండవచ్చు. రాక్షసుడైన ఉగ్రాక్షుడికి మానవులు పాటించే మంచి మర్యాదల గురించి ఏమీ తెలియదు.

"ఉగ్రాక్ష! ఇప్పటి మన ప్రయత్నం నాగవర్మను ఓడించటం. ఆ విధంగా మనకు పక్కలో బల్లెమైన ఒక దుష్టుడి పీడ విరగడ అవుతుంది. కపిలపుర రాజ్యానికి వీర సంహుణ్ణి తిరిగి రాజుగా పట్టాభిషేకం చేస్తాం. కాని, ఇప్పన్నీ సాధించాలంటే ముందుగా మనం ఆ భయంకర పక్షుల్ని, వాటి రౌతుల్ని తుదముట్టించాలి. వాళ్లు ఆ రాజ్యం పాలిమేరలలో వుండగా మనం ఎంత సైన్యంతో వెళ్ళినా కపిలపురాన్ని ఆక్రమించుకోలేం సరిగదా, మనమే వాళ్ళ చేతుల్లో సర్వనాశనం అవుతాం," అన్నాడు చిత్రసేనుడు.

"ఆ బాధ్యత నామీద పెట్టండి. మీరు సైన్యాలతో అడవిలో దాగివుండి, భయంకర పక్షులు కొట్టాల్లో మాడి చాపగానే, కపిల పురంమీద దాడి చెయ్యవచ్చు," అన్నాడు అమరపాలుడు.

ఇందుకు చిత్రసేనుడూ, ఉగ్రాక్షుడూ అంగీకరించారు. వెంటనే అమరపాలుడికి తోడుగా ఇద్దరు రాక్షసులూ, నలుగురు చిత్ర

సేనుడి సైనికులూ బయలుదేరారు. ఆమర పాలుడు వాళ్లను వెంటబెట్టుకుని చూస్తూండ గానే అడవిచెట్లలో మాయమయ్యాడు. చిత్ర సేనుడూ, ఉగ్రాక్షిడూ తమ సైన్యాలనూ, అనుచరులనూ సమాయత్తం చేసేందుకు భటులద్వారా ఆజ్ఞలు పంపారు.

ఈరోపల ఆమర పాలుడు సైనికుల్ని వెంటపెట్టుకుని, అడవిదారుల వెంట ప్రయాణిస్తూ మిట్టమధ్యాహ్నం వేళకు, కపిలపురం సమీపాన గల అడవిని చేరాడు. ఆ అడవిలోనే దాదాపు నూరు భయంకర వక్షులు పెద్దపెద్ద కొట్టాలలో కట్టివేయబడి వున్నవి. వాటిని కాపలా కాసేవాళ్లు ఆ సమీపంలోనే చిన్న చిన్న గృహాల్లో వుంటున్నారు.

ఆమరపాలుడు తన అనుచరు లందర్నీ ఒకచోట చేర్చి, వారికి కాపలావాళ్లుండే గృహాలు చూపుతూ, "నేను ఈ ప్రాంత మంతా బాగా ఎరిగినవాణ్ణి. ఆ కాపలా వాళ్లల్లోకూడా ప్రతి ఒక్కడూ నాకు తెలుసు. నేను ముందుగా వాళ్లదగ్గరకు వెళ్లి అందర్నీ ఒకచోట చేర్చుతాను. ఆ సమయంలో మీరు హఠాత్తుగా వాళ్లమీద పడి నిర్దాక్షిణ్యంగా చంపేయండి. ఆ తరువాత భయంకర వక్షులున్న కొట్టాలకు నిప్పు పెడదాం,"

అన్నాడు. ఇందుకు అందరూ సరేనన్నారు. తరవాత ఆమరపాలుడు కాపలావాళ్ల గృహాల కేసి పరిగెత్తుతూ, కేకలు పెట్టాడు. ఆ కేకలు వింటూనే కాపలావాళ్లు ఇళ్లల్లోనుంచి హడా విడిగా బయటికి వచ్చి, ఆమరపాలుణ్ణి చుట్టుముట్టారు. వాళ్లు అందరూ కలిసి దాదాపు ఇరవై మందికన్న ఎక్కువ వుండరు.

"ఆమరపాలా! బతికి బయటపడ్డావా? నువ్వు ఆ రాక్షసుల చేతిలో చిక్కి చచ్చి పోయావని మేమంతా అనుకున్నాం," అన్నారు వాళ్లు.

"చావలసిన వాణ్ణి, కాని భూమిమీద యింకా నూకలుండి ప్రాణాలతో పారిపోయి

యిక్కడికి రాగలిగాను. ఎన్ని జిత్తులు ప్రయోగించి వాళ్ల వలలో పడకుండా బయట పడ్డానో, ఆ పరమాత్ముడికే ఎరుక. పక్షుల్లో ఏ ఒకటి చావకుండా, అన్నీ కొట్టాలకు చేరినయ్యా?” అన్నాడు ఆమరపాలుడు.

“అన్నీ సురక్షితంగానే వున్నవి. నాగవర్మ మహారాజు ధవళగిరిమీదికి దండువెడలాడు. యిప్పుడు కపిలపురానికి రక్షకులం మనమే. కోటలో కొద్దిమంది భటులు మాత్రమే వున్నారు. వారైనా కోట రక్షణకన్న రాజ కుమార్తె కాంతిమతి పారిపోకుండా చూసేందుకే వుంచబడ్డారు. నాగవర్మరాజు సర్వ సైన్యాల్ని వెంట బెట్టుకుని ముందు

ధవళగిరిని, ఆ తరువాత అడవిలో వున్న చిత్రసేనుడి కోటనూ ఆక్రమించుకుని— అంతా ఓ చుట్టు చుట్టి యిక్కడికి వస్తారు. ఆ తరువాత మనలో ప్రతి ఒక్కడూ ఒక సామంత రాజపుతాడనుకో,” అన్నారు వాళ్లు.

ఆ మాటలు వింటూనే అమరపాలుడు పరమానందం వెందినవాడిలా పెద్దగా నవ్వి, గంతులు వేస్తూ చేతులు పైకెత్తి సంజ్ఞలు చేశాడు. మరుక్షణంలో చెట్ల చాటునుంచి భయంకరంగా రంకెలు వేస్తూ రాక్షసులూ, సైనికులూ పరుగెత్తుకుని వచ్చి కాపలావాళ్ల మీద పడ్డారు. అదే అదనులో అమరపాలుడు కూడా కత్తిదూసి, కాపలావాళ్లయిన జ్వాలా ద్వీపవాసుల్ని సరకసాగాడు. నిరాయుధులుగా వున్న ఆ క్రూరులు నిమిషాలమీద యమపురికి ప్రయాణంకట్టారు.

ఆ వెంటనే అమరపాలుడూ, రాక్షసులూ ఇళ్ళలోకి జొరపడి నూనెలో ముంచిన కాగ డాలను వెలిగించి, భయంకర పక్షులు కట్టి వేయబడివున్న తాటాకు కొట్టాలకు అన్ని వైపులనుంచి నిప్పుపెట్టారు. గాలితాకిడికి క్షణాలమీద కొట్టాలన్నీ ముట్టుకుని భగభగ మంటూ మండసాగినై. బలమైన ఇనపగొలు సులతో కట్టివేయబడిన భయంకర పక్షులు అగ్నిజ్వాలల నుంచి బయటపడేందుకు భీక

రంగా అరుస్తూ, ముక్కులతో కాళ్ళ గొలుసులను ఛేదించేందుకు ప్రయత్నించి నై. కాని, ఈలోపలే కొట్టాల కప్పలు కాలి దబ్బి మంటూ లోపలికి కూలటంతో, ఆ మంటల్లో కొన్ని కాలిపోయినై. గొలుసులను ఛేదించుకో గలిగిన కొన్ని భయంకర పక్షులు మండు తూన్న దేహాలతో పైకెగిరి అంతలోనే భూమి మీద పడిపోయి, గిలగిల కొట్టుకుంటూ ప్రాణాలు వదిలినై.

అమరపాలుడూ అతని అనుచరులూ సంతోషం పట్టలేక కుప్పిగంతులు వేస్తూ పాటలు పాడసాగారు. వున్నట్టుండి దాపుల వున్న ఒకానొక కొండప్రాంతాన్నుంచి ఖేరి

మోతలు విసబడినై. ఆ ధ్వని వింటూనే అమరపాలుడు ఆ డిక్కుకేసి చూస్తూ, "చిత్రసేన మహారాజా, ఉగ్రాక్షుడూ సైన్యాలతో వస్తున్నారు. ఇక్కడ మనం రేపిన మంటలు వాళ్ళకు కనబడి పుంటవి. ఇక మనం కపిలపురాన్ని ఆక్రమించుకోవటమే తరువాయి. మీలో ఒకరిద్దరు సైన్యాలకు ఎదురు వెళ్ళి, యిక్కడ పని సానుకూలం అయినట్టు చెప్పండి," అన్నాడు అనుచరులతో. అమరపాలుడు యిలా చెప్పగానే రాక్షసులిద్దరు రాతి గదలను గిరుగిరున తిప్పతూ, పొదలమీదనుంచి దూకుతూ ఖేరి ధ్వనులు వచ్చినవైపుకు పరిగెత్తారు.

కొద్దిసేపటి తరవాత చిత్రసేనుడూ, ఉగ్రాక్షుడూ సైన్యంతో అక్కడికి వచ్చారు. వాళ్ళకు అమరపాలుడు చేసిన భీభత్సం కంటబడింది. ఇంకా అక్కడా యిక్కడా మంటలు లేస్తూ, ఆకాశంకేసి పొగలు జిమ్ముతున్న భయంకర పక్షుల కొట్టాలను చూసి ఉగ్రాక్షుడు పట్టలేని ఆనందంతో అమరపాలుణ్ణి సమీపించి, ఆతణ్ణి చేతులు పట్టుకుని లేవనెత్తి గాలిలో గిరున తిప్పతూ, "అహా, వీరుడివంటే సువ్యోయ్, అమర పాలా! నా అడవికి శత్రుభయం లేకుండా చేశావ్. ఎంకావాలో కోరుకో!" అన్నాడు.

చందమామ

"నీ తిప్పడికి గుండెలవిసి చావకముందే, నన్ను వదిలిపెట్టు, అంతే చాలు!" అన్నాడు అమరపాలుడు ఆయాసపడుతూ.

ఉగ్రాక్షుడు అతన్ని తిరిగి భూమిమీద నిలబెట్టి భుజం తడుతూ, "ఒక్క భయంకర పక్షికూడా పారిపోకుండా, అన్నిటినీ నిప్పల్లో మాద్యాపుగదా?" అని అడిగాడు.

"అవును, ఒక్కగానొక్కటికూడా పారిపోలేదు. ఇక మిగిలిందల్లా వాటి రౌతుల్లో కొందరు. ఇక్కడ దాదాపు ఇరవైమంది చచ్చారు. తతిమ్నావాళ్లు కపిలపురం కోటలో వుంటారని నా అనుమానం," అన్నాడు అమరపాలుడు.

"ఓర, ఇక వాళ్ళెక్కడికి పోతారు? మనం సైన్యాలతో కోటను చుట్టుముట్టి భస్మి పటలం చేసేస్తాం," అంటూ ఉగ్రాక్షుడు జబ్బలు చరిచాడు.

"అలాచేస్తే, రాజకుమార్తె కాంతిమతి కూడా ప్రమాదం కలుగుతుంది. ఆ కోటను పట్టుకునే పని నాకు వదులు, ఉగ్రాక్ష!" అన్నాడు చిత్రసేనుడు.

"అవునవును, ఆ అమ్మాయిమారే మరి చాను. కోటకు ఎలాంటి హాని జరక్కూడదు, విన్నారా?" అంటూ ఉగ్రాక్షుడు తన సేవకులకేసి గుడ్డురిమాడు.

"విన్నాం, విన్నాం మహానాయకా!"

అంటూ వాళ్లు ఏకకంఠంగా కేకలుపెట్టారు.

ఆ తరువాత అమరపాలుడి నాయకత్వం కింద పడిమంది ఆ శ్వ సైనికులు వేగు చూసేందుకు కపిలపురం వైపుకు వంపబడ్డారు. మిగిలిన సైనికులు వంటతయారు చేసే పనిలో నిమగ్నమయ్యారు.

సూర్యుడు పడమటిదిక్కుకు చాలుతున్నాడు. సైనికులు భోజనాలు ముగించి చెట్ల నీడల్లో విశ్రాంతి తీసుకుంటున్నారు. ఆ సమయంలో వేగు వంపబడిన ఆశ్వకుల్లో ఒకడు అక్కడికి వచ్చి, "మహారాజా! ప్రమాదం. యాభై అరవైమంది పులి

చందమామ

రాయుళ్లు రాజకుమార్తెను మేనాలో ఎక్కించుకుని, కోటవదిలి ఆడవిలో ఎక్కడికో పోతున్నారు," అని చెప్పాడు.

ఈ వార్త వింటూనే చిత్రసేనుడూ, ఉగ్రాక్షుడూకూడా తుళ్లిపడ్డారు. ఇక్కడ భయంకర పక్షులు మరణించిన సంగతి, కపిలపురం కోటలో వున్న పులిరాయుళ్లకు తెలిసి వుంటుంది. ఇక్కడ లేచిన మంటలూ, పాగా ఆ విషయాన్ని బయట పెట్టివుంటవి. అందువల్ల యిక కోట తమ రక్షణకు ఉపయోగించదని తెలుసుకుని, వాళ్లు రాజకుమార్తెను ఎక్కడో కొండల్లో దాచేందుకు తీసుకుపోతూ వుండి వుంటారు.

చిత్రసేనుడు యిలా వూహించి, తన సైనికుల్లో రాటుతెలిన యోధులు యాభై మందినీ, ఉగ్రాక్షుణ్ణి అతడి అనుచరుల్లో కొద్దిమందినీ వెంటపెట్టుకుని, రాజకుమార్తె కోసం అడ్డదారివెంట బయలుదేరాడు. తతిమ్మా సైన్యం అమరపాలుడి నాయ

కత్వాన కపిలపురం కోట వశపరచు కునేందుకు వెంటనే బయలుదేరవలసిందిగా ఆజ్ఞాపించాడు.

వేగు వెళ్లిన ఆశ్వీకుడు దారి చూపగా కొద్ది సేపటికల్లా చిత్రసేనుడు తన అనుచరులతో పులిరాయుళ్లు వున్న ప్రాంతానికి వచ్చాడు. వేగువాడు చెప్పినట్టుగానే ఒక మేనాను సలుగురు బోయీలు మోస్తున్నారు. దానికి ముందూ వెనకా కత్తులూ, కఠార్లు ధరించిన పులిరాయుళ్లు నడుస్తున్నారు.

చిత్రసేనుడు తమను సమీపిస్తూండటం చూస్తూనే, పులిరాయుళ్ల నాయకుడు కత్తి పైకెత్తి భీకరంగా గర్జిస్తూ, "మేనా దించండి," అని బోయీలను ఆజ్ఞాపించి, తన అనుచరులతో, "మన గొంతులో ఊపిరి వుండగా, కాంతిమతి శత్రువుల చేజిక్కిరాదు. మనలో ఆఖరివాడు చచ్చే ముందు, అమెను చంపి చావాలి. ఇది మహారాజు నాగవర్మగారు యిచ్చిన ఆజ్ఞ!" అన్నాడు.—(ఇంకా వుంది)

బలవంతపు పెళ్లి

వినుగుచెందని విక్రమార్కుడు తిరిగి చెట్టు వద్దకు వెళ్లి, చెట్టుపైనుంచి శవాన్ని దించి భుజాన వేసుకుని, ఎప్పటిలాగే మౌనంగా శ్మశానంకేసి నడవసాగాడు. అప్పుడు శవం లోని బేతాళుడు, "రాజా, నీవు చాలా మొండి వాడివిలాగా కనపడుతున్నావు. వెనకటికి అగ్నిమిత్రుడుకూడా తన పట్టుదల మాని కుంతలను వివాహమాడాడు గాని, నీవు నీ పట్టు వదిలేటట్టు లేవు. నీకు శ్రమ తెలియకుండా ఉండగలందులకు వారిద్దరి కథ చెబుతాను విను," అంటూ ఈ విధంగా చెప్పసాగాడు :

పూర్వం కపిత్థదేశానికి రాజుధాని అయిన కపిత్థ నగరంలో కాళీవర్మ అనే ఒక వృద్ధ షీత్రియుడుండేవాడు. ఆయన ఒకప్పుడు రాజుగారి కొలువు చేసి, ఎన్నో యుద్ధాలలో వీరోచితంగా పోరాడి గొప్ప కీర్తి సంపాదించు కున్నవాడు. ఇప్పుడాయన వయసు ఎనభై

బేతాళ కథలు

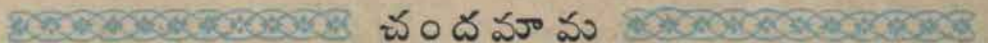
ఆమెకు చిన్నతనంలోనే తల్లిదండ్రు లిద్దరూ పోయారు. తన తాతగారి ఇంటనే పెరిగి నప్పటికి ఆమెకు ఆయనదగ్గర ఏమాత్రమూ చనువు లేదు. అందుచేత ఆమెకు జీవితం ఒక ఖైదులాగా గడిచింది. ఆమె ఒక్క ముచ్చటగాని, మురిపెంగాని ఎరగదు. ఆమె మనసుకు కష్టం కలిగితే ఓదార్చేవారు లేరు, ఆనందం కలిగితే ఆ ఆనందాన్ని పంచు కునేవారు లేరు. ఆమె ఎప్పుడూ ఎలా ప్రవర్తించాలో తాతగారు శాసించేవాడు. ఆమె అలా కత్తిమీద సాము చేయటానికి అలవాటు పడిపోయింది.

సంవత్సరాలు. కపిత్థనగరం ఒక కొండ చరియపైన కట్టినది. దాని దక్షిణపు భాగంలో కాళీవర్మకు చిన్న కోటలాటి భవనం ఉన్నది. ఆ భవనానికి దక్షిణంగా అగాధమైన లోయ ఉన్నది. కాళీవర్మకు కుటుంబమంటూ లేదు. అంత భవనంలోనూ ఆయనా, ఆయన మనమరాలు కుంతల అనే పిల్లా మాత్రమే ఉండేవారు. అయితే ఆయనకు ఒక వంద మంది సొంత సైనికులుండేవారు, ఇతర పరిచారకులుండేవారు. వీరంతా ఆ భవనం లోనే ఉండేవారు.

కుంతల బుద్ధి తెలివినప్పటినుంచీ తాత గారి వద్దనే పెరిగింది. ఎందుచేతనంటే

ఒక పండగనాడు కుంతల దేవాలయానికి వెళ్లింది. ఆమె దేవి దర్శనం చేసుకుని బయటికి వస్తుండగా ఒక క్షత్రియ యువకుడు ఆమెను సమీపించి, "నీతో రెండు క్షణాల సేపు మాట్లాడాలి. ఈ రాత్రికి మీ తలవాకిలి తలుపు తెరిచి ఉండేలాగు చూడు!" అని రహస్యంగా అన్నాడు.

ఆతను ఎవరో కుంతల ఎరగదు. ఆతను తనతో ఏమి మాట్లాడగోరాడో ఆమెకు తెలియదు. ఆమెమీద ఎన్నడూ ఎవరూ ఎలాటి అభిమానమూ చూపి ఉండలేదు. ఈ యువకుడు మొట్టమొదటిసారిగా ఆమె పైన అభిమానం చూపిన కారణంచేత

అమె మనసులో అతనిపట్ల కొంత సానుభూతి కలిగింది. అందుచేతనే ఈ యువకుణ్ణి గురించి అమె తన తాతగారితో చెప్పదలచ లేదు. కాని కాళీవర్మకు ఈ సంగతి వెంటనే తెలిసింది. కుంతల, దేవి ఆలయానికి బయలుదేరిన మరుక్షణమే ఆయన తన మనుమలను ముగ్గురిని, అమెకు తెలియ కుండా వెన్నాడటానికి పంపాడు. వారిలో ఒకడు కుంతలకన్న ముందుగానే ఇంటికి తిరిగి వచ్చి, కుంతలతో ఆలయం బయట ఎవరో క్షత్రియ యువకుడు క్షణంపాటు ఏదో రహస్యం మాట్లాడిన సంగతి కాళీవర్మకు తెలిపాడు.

కుంతల ఇంటికి రాగానే కాళీవర్మ అమెను మామూలు ప్రశ్నలు వేసి, “తెలిసిన వారెవరైనా కనిపించారా?” అని అడిగాడు.

“ఎవరూ కనిపించలేదు. దేవి దర్శనం కాగానే నేరుగా ఇంటికి వచ్చేశాను,” అన్నది కుంతల.

“ఆలయం బయట నీతో మాట్లాడిన యువకుడి మాట ఏమిటి?” అన్నాడు కాళీవర్మ.

కుంతల ముఖం వెలవెలపోయింది. అమె వాలకం చూసి కాళీవర్మ అమె దేవి

అని రూఢిచేసుకున్నాడు. ఆయన తన మనమరాలితో ఇలా అన్నాడు:

“బుద్ధి తెలిసిన నాటినుంచి నా క్షణలో పెరిగినప్పటికీ నీకు మన వంశం ఎలాటిదో, మనం ఎంత అత్యుగ్రవం కలవాళ్ళమో నీకు తెలిసిరానట్లున్నది. నీవు నా అనుమతి లేకుండా ఎవరినో ప్రేమించటం ఒక తప్పు. మీరిద్దరూ బహిరంగంగా గుసగుసలాడటం లోకానికి తెలిసిపోయాక మీకు వివాహం జరగకపోతే అది మరింత పెద్దతప్పువుతుంది. వాడు నీకు తగినవాడు అయినపక్షంలో ఎవరికీ ఇబ్బందిలేదు; తగినవాడు కాని పక్షంలో అందుకు ఫలితం నీవే బతికున్న

న్నాళ్ళూ అనుభవించుతావు. నేనుగాని, మరొకరుగాని నీకు చేయగల సహాయం ఏమీ ఉండదు. చెప్ప, ఎవడు వాడు? వాడి పేరేమిటి? వాడి ఇల్లు ఎక్కడ?”

ఈ ప్రశ్నలకు కుంతల దిగ్గమ చెంది తనకు ఆ మనిషి ఎవరో తెలియదన్నది.

“చూశావా? వాణ్ణి పెళ్ళాడవలసి వస్తుందని అబద్ధాలాడుతున్నావు. నీకు వాణ్ణి పెళ్ళి చేసి తీరుతాను. కావాలన్నా తప్పించు కొలేవు, వాడు నీతో ఏమని చెప్పాడు?” అని కాళీవర్మ కుంతలను అడిగాడు.

“నాతో కొద్దిగా మాట్లాడవలసి ఉన్నదన్నాడు. రాత్రికి తలవాకిలి తలుపు తెరిచి

ఉంచమన్నాడు,” అన్నది కుంతల జరిగినది దాచకుండా.

“సరే, మిగిలినది నేను చూస్తాను,” అన్నాడు కాళీవర్మ.

తనను ఆ యువకుడి కిచ్చి పెళ్ళి చెయ్యటంలో తనకు ఏదో శిక్ష ఉన్నట్టు కుంతల భావించలేదు. తనమీద ఇంత అభిమానం చూపేవాణ్ణి ఎవడినైనా సరే పెళ్ళాడి ఈ చెరలాటి జీవితంనుంచి బయట పడటానికి ఆమె సిద్ధంగానే ఉన్నది.

ఆ రాత్రి దీపాలు పెట్టేవేళ కుంతలను పెళ్ళికూతుర్ని చేశారు. ఒక పురోహితుణ్ణి పిలిపించి పెళ్ళితంతు జరిపించటానికి సిద్ధంగా ఉంచారు.

* * *

కొద్దిరోజుల క్రితం కపిత్థనగరానికి అగ్ని మిత్రుడనే ఒక క్షత్రియ యువకుడు రాజు గారి కొలువు సంపాదించ వచ్చి ఒక తెలిసిన వారి ఇంట దిగాడు. అతను రోజూ నగరం చూడబోయి చీకటి పడేలోగా తిరిగి ఇల్లు చేరుతూ ఉండేవాడు. చీకటి పడినాక వీధులలో తిరగటం ప్రమాదం. ఎందుకంటే, నగరంలో అరాచకం హెచ్చుగా ఉండటంచేత రాత్రివేళ ఎవరైనా అయుధాలు ధరించి ఎదురుపడితే మీద పడి

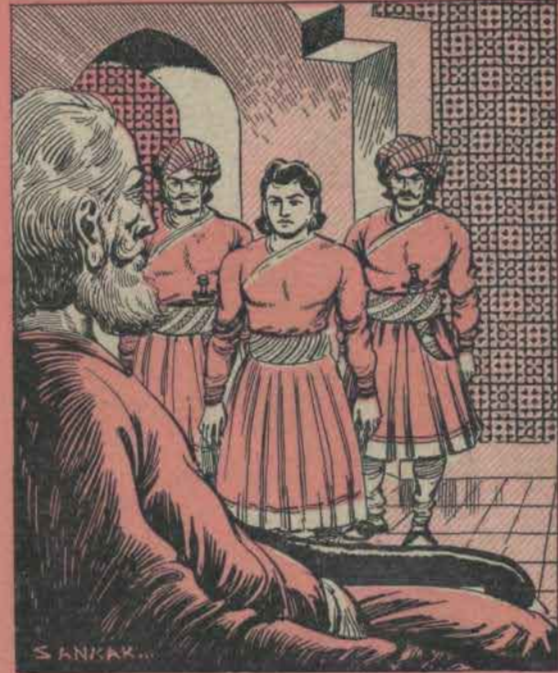

పాడిచెయ్యమని ఉత్తరువు పొంది సైనికులు గస్తీ తిరుగుతున్నారు.

ఒకనాడు ఈ గస్తీమాట మరిచిపోయి అగ్నిమిత్రుడు నగర పరిసరాల గల కొండలన్నీ సంచారంచేసి, చీకటిపడి నగరం ప్రవేశించాడు. అసలే అమావాస్య చీకటి. దానికి తోడు ఆకాశంనిండా మబ్బులుండటం చేత కన్ను పాడుచుకున్నా కానరావటం లేదు. ఆ చీకటిలో అతను దారి తప్పాడు. ఎన్నో సందులూ గొందులూ తిరిగినా అతని బస ఉండే ప్రాంతం తగలలేదు.

అతను ఎలా చేరాడో నగరపు దక్షిణ ప్రాంతం చెరాడు. అతను ఒక పెద్ద భవంతి సమీపానికి వచ్చేసరికి సైనికులు పెద్దగా నవ్వుతూ, పాటలు పాడుతూ తనకేసి రావటమూ, వారి దివిటిల వెలుగు తెలియ వచ్చింది. ఆ సైనికులు తాగిఉన్నట్టు కూడా అతనికి తోచింది.

యోధుడిలాగా కత్తి ధరించిన తాను వారి కంట పడటం క్షేమం కాదనుకుని అగ్నిమిత్రుడు ఆ భవనం తలవాకిలి తలుపును అనుకుని ఒదిగి నిలబడ్డాడు. చిత్రంగా, అతని బరువు పడగానే ఆ తలుపు కాస్తా తెరుచుకున్నది. ఇదీ మేలే, అనుకుని అతను చప్పున లోపలికి వెళ్లి తలుపు మూసే

సరికి—ఎవరో అతన్ని చుట్టుముట్టి పట్టేసి పై అంతస్తుకు తీసుకుపోయారు!

పైన ఒక విశాలమైన గదిలో ఒక అతి వృద్ధుడు కూచుని ఉన్నాడు. అగ్నిమిత్రుణ్ణి పట్టుకున్నవాళ్లు అతన్ని ఆ వృద్ధుడున్న గదిలో విడిచి బయటికి వెళ్లిపోయారు.

“కూచో! నీకోసమే ఎదురు చూస్తున్నాను. నీకిపాటి అంద చందాలుంటాయనీ, నీలో ఇంతగా ఉత్తమ క్షత్రియలక్షణా లుంటాయనీకూడా నేను అనుకోలేదు,” అన్నాడు వృద్ధుడు. ఆయనే కాళీవర్మ.

“మీరు పొరబడ్డారు. నేను మిమ్మల్ని ఎన్నడూ చూడలేదు. నన్ను చూసి ఎవరను

కున్నారో! నా పేరు అగ్నిమిత్రుడు,” అంటూ అతను తన వివరాలన్నీ చెప్పాడు.

కాళీవర్మ నవ్వి, “నన్ను నీవు చూడ లేదు కాని నా మనమరాలిని బాగా ఎదుగు దువు. నీకు దాన్ని పెళ్లాడే ఉద్దేశం స్వతహాగా ఉన్నదో లేదో నాకైతే తెలియదు గాని బల పంతాన మీ ఇద్దరికీ పెళ్లి చెయ్యటానికి నిశ్చయించాను. పురోహితుడుకూడా సిద్ధంగా ఉన్నాడు,” అన్నాడు. ఆయన గొంతెత్తి తన నౌకర్లతో కుంతలను తీసుకురమ్మని కేకపెట్టాడు. కుంతల పెళ్ళికూతురిలాగా ముస్తాబై లోపలికి వచ్చింది. ఆమె ముఖాన ఉండిన చిరునవ్వు అగ్నిమిత్రుణ్ణి చూడగానే

మాయమయింది. “ఆ మనిషి ఈయన కాదు!” అన్నదామె.

“చాలా అబద్ధాలాడావు. నీ అబద్ధాలకు లక్ష్యపెట్టను!” అంటూ కాళీవర్మ మనమరాలిపైన గుడ్డు ఉరిమాడు.

“నేనీ మనిషిని ఎన్నడూ చూడలేదు. ఈయన నాతో ఎన్నడూ మాట్లాడలేదు,” అన్నది కుంతల అందోళనతో.

“ఎవరైతే నాకేమిటి. ఈ పెళ్లి జరిగి తీరవలసిందే. నీకు పెళ్లి చేసే భారం ఈ విధంగా వదిలించుకోవలసి వచ్చింది. ఆ తప్పు నీదే. అందుచేత నీవు ఏమి చెప్పినా నేను వినను. ముహూర్తం తెల్లవారు ఝాముదాకా లేదు. ఈ లోపల మీరిద్దరూ సంప్రతించుకుని పెళ్లికి సుముఖులు కండి....ఇదుగో, అగ్నిమిత్రుడా! నీవు తప్పించుకుని పారిపోదలిస్తే నీ ప్రాణాలు దక్కవని తెలుసుకో. ఈ దక్షిణపు కిటికీలో నుంచి దూకితే అరవై నిలువుల లోతున లోయలో పడిపోతావు. ఈ వాకిలికుండా వెళితే నూరు కత్తులు నీ రక్తం చవి చూస్తాయి!” అంటూ కాళీవర్మ అక్కడి నుంచి వెళ్లిపోయాడు.

తరవాత అగ్నిమిత్రుడు కుంతలకేసి తిరిగి, “నాకిదంతా అయోమయంగా

ఉన్నది. నాకు ఆసలు సంగతి ఏమిటో చెప్పు!" అన్నాడు.

కుంతల దాచకుండా అంతా చెప్పింది. చివరకు అతను, "ఒకరిని పెళ్ళాడగోరిన మనిషి ఇంకొకరిని పెళ్ళాడటంకంటే క్రూరమైన విషయం మరొకటి ఉండదు. నీకు అలాటి స్థితి కలగకుండా నా ప్రాణం అడ్డేస్తాను. భయపడకు!" అన్నాడు.

కుంతల ఆపుకోరానంత దుఃఖంతో, "నాకోసం మీరు ప్రాణాలు పోగొట్టుకోకండి. నన్ను పెళ్ళాడటం మీకు రోత అనిపించక పోతే ఈ పెళ్లికి ఒప్పుకోండి!" అన్నది.

"రోత! ఇలాటి బలవంతపు పెళ్లి కాక పోతే నేను ఎగిరి గంతేసి ఉండును. నీవంటి అందగత్తెను నేను కలలో కూడా చూడలేదు. ఎంతో మంచి హృదయం కలదాని విగా కూడా కనిపిస్తున్నావు!" అన్నాడు అగ్నిమిత్రుడు.

"అయితే పెళ్లికి ఒప్పేసుకోండి. మీరు చచ్చిపోతే నేను జీవితమంతా కుంగి పోతాను!" అన్నది కుంతల.

"అది ఎంతమాత్రమూ విలులేదు! నేను ఎవరనుకున్నావు? మహాయోధుణ్ణి! చావుకు లక్ష్యపెడతా ననుకున్నావా? నాపైన జాలి పడి ఎలాగైనా చావు రాకుండా ఉండటానికే

నువు నీ ప్రేమను బలిచేసి నన్ను పెళ్ళాడతా నంటున్నావు. నేను చచ్చిపోతే తప్ప నువు నిజంగా ప్రేమించినవాణ్ణి పెళ్ళాడలేవు. అందుచేత నేను చావటానికే నిశ్చయించాను!" అన్నాడు అగ్నిమిత్రుడు.

"అలా అయితే నిజం చెబుతున్నాను వినండి. నేను ఆ మనిషిని ప్రేమించలేదు. మనస్ఫూర్తిగా మిమ్మల్నే ప్రేమిస్తున్నాను. మనకు పెళ్లి కాకపోయినా నేనింకొకరిని పెళ్ళాడటం కల్గి!" అన్నది కుంతల.

ముహూర్తానికి ముందుగా కాళీవర్మ వచ్చి, "ఏం, పెళ్లికి ఇద్దరూ ఒప్పుకుంటున్నారా, లేదా?" అన్నాడు.

“నేను సిద్ధమే!” అన్నాడు అగ్ని మిత్రుడు.

కుంతల సిగ్గుపడ్డట్టు తల వంచుకున్నది. వారిద్దరికీ వివాహం జరిగింది. అగ్ని మిత్రుడికి రాజుగారి వద్ద పెద్ద ఉద్యోగం కూడా దొరికింది.

బేతాళుడి కథ చెప్పి, “రాజా, మొట్ట మొదట ఈ బలవంతపు పెళ్లికి ఒప్పుకోని అగ్నిమిత్రుడూ, కుంతలా చివరకు ఎలా ఒప్పుకున్నారు? కాళీవర్మకు భయపడేనా? వారిద్దరిలో ఎవరిని ఎవరు మోసంచేశారు? ఈ అనుమానాలకు సమాధానం తెలిసి కూడా చెప్పకపోయావో నీ తల వగిలిపో తుంది,” అన్నాడు.

దానికి విక్రమార్కుడు, “కాళీవర్మ భయం కుంతలకూ లేదు, అగ్నిమిత్రుడికీ లేదు. అగ్నిమిత్రుడు నిజమైన క్షత్రియ యోధుడు. అతను బలవంతపు పెళ్లికి ఒప్పుకునేకన్న చావటానికైనా సిద్ధపడతాడు.

కుంతలకు తన తాత చంపేస్తాడన్న భయం ఎప్పుడూ లేదు. వారిద్దరూ మనస్ఫూర్తిగానే పెళ్ళాడారు; ఒకరినొకరు వంచించుకోవటం జరగలేదు. విషణ్ణాన అగ్నిమిత్రుడు తనను బలవంతాన పెళ్ళాడేకన్న చావటమే మేలని నిశ్చయించాడో ఆ క్షణంనుంచి ఆమె అతన్ని నిజంగానే ప్రేమించింది. ఎవడో యువకుడు తనతో మాట్లాడతానంటేనే ఎంతో కృతజ్ఞత తెచ్చుకున్న మనిషి, తనకోసం ప్రాణాలర్పించేవాణ్ణి ప్రేమించటంలో ఆశ్చర్యం ఏమున్నది? కుంతల అగ్నిమిత్రుణ్ణి ప్రేమించటం ప్రారంభించినాకా, ఆమె తనను నిజంగా ప్రేమిస్తున్నదని అగ్నిమిత్రుడు తెలుసుకున్నాకా వారిద్దరి మధ్యా జరిగే పెళ్ళి బలవంతపు పెళ్ళి కాకుండా పోయింది!” అన్నాడు.

రాజుకు ఈ విధంగా మోసభంగం కలగ గానే బేతాళుడు శవంతో సహా మాయమై మళ్ళీ చెట్టెక్కాడు. —(కల్పితం)

జంట అద్దాలు

పన్నెండవ శతాబ్దంలో ఉత్తర చీనాను తాతార్లు కొల్లగొట్టి, కరువులూ కాటకాలు కలిగించారు. కాని ఆ కాలంలో దక్షిణ చైనా, అందులో ముఖ్యంగా తూర్పు ప్రాంతం, చాలా సుఖికింగా ఉంది. ఆ ప్రాంతంలో వున్న పూచీనగరానికి ఫెంగ్ చుంగ్గి అనేవాణ్ణి తాశిల్దారుగా నియమించారు. ఆయన ఉత్తరదేశంవాడు గనక పూచీనగరంలో మరింత క్షేమంగా వుంటుందని వెంటనే బయలుదేరి చియెంచోదాకా వచ్చి చేరాడు.

అప్పటికి ఈశాన్య చైనాలో కాటకం బయలుదేరింది. చియెంచోలో దుర్భరమైన కరువున్నది. ధాన్యంగింజలు కళ్లబడక జనం మాడిపోతున్నారు. ఒకమూల యుద్ధం జరుగుతుండటంవల్ల అధికార్లు పన్నుల కోసం ప్రజలను పీడిస్తున్నారు. వీరి బాధ పడలేక ప్రజలు చుట్టుపక్కల కొండలలోకి

పారిపోయి పితూరీదార్లు కాసాగారు. పాము కదలాలంటే, ముందు తల కదలాలి. వారికి ఫాన్ జువే నాయకుడయ్యాడు.

ఫాన్ ధైర్యసాహసాలు కలవాడు. అభాగ్య ప్రజానీకాన్ని రక్షిం తా మనుకున్నాడు. అందుకని అందరూ ఆతనిచుట్టూ మూగారు. త్వరలోనే పితూరీదార్ల సంఖ్య లక్షకు చేరబడింది. వాళ్ళు రాత్రివేళ ధనికుల ఇళ్లపై బడి, వారిని హతమార్చి, వారి ఇళ్ళు తగలబెట్టేవారు. అక్కడ దొరికిన ధనాన్ని, అహర పదార్థాలనూ సమంగా పంచుకునేవారు. లేనప్పుడు అందరూ మాడేవారు.

ప్రభుత్వ బలాలు పితూరీదార్ల చేతిలో ఎన్నోసార్లు అపజయాలు పొందాయి. చివరకు ఫాన్ చియెంచోను ఆక్రమించాడు. 'నాయకుడు ఫాన్' అని పేరు పెట్టుకున్నాడు. చుట్టుపట్ల ప్రాంతాలను కొల్లగొట్టమని తన మనుషులను పంపాడు. తన వంశంవారి

కాదు. అతను విరికివాడనే నమ్మకంతో పితూరీదార్లు అతన్ని గుడ్డి నీటిపాము అని పిలిచి గేలి చేయసాగారు.

ఇది ఇలా వుండగా, పూచోకు పోతూ తన భార్యతోనూ, యుమే అనే పదహారేళ్ళ కుమార్తెతోనూ తాశిల్దారు ఫెంగ్, చియెంచ్ నగరం చేరేసరికి పితూరీదార్లు వారిపై బడి, వారికున్నదంతా కొల్లగొట్టారు. అభీభత్సంలో యుమే ఎటో తప్పిపోయింది. ఆమె తండ్రి ఆమెకోసం వెతికి, వెతికి, ప్రాణం విసిగి పుట్టెడు దుఃఖంతో తన ప్రయాణం సాగించాడు.

కందరికి పెద్దపెద్ద హోదాలిచ్చి సైనికో ద్యోగులను చేశాడు.

ఫాన్ వంశానికి చెందినవారిలో ఫాన్ షిచో అనే యువకు డొకడుండేవాడు. అతని వయస్సు ఇరవైమూడేళ్ళు. అతను ఈతలో ఘటికుడు. నాలుగైదు రోజులు వరసగా నీటిలో వుండగలిగేవాడు. అందుకని అతణ్ణి నీటిపాము అని పిలిచేవాళ్ళు. ఫాన్ వంశానికి చెందినవాళ్ళు పితూరీదార్లతో చేరకపోతే తల తీసేస్తామని ప్రకటించటంవల్ల అతను, ఇష్టం లేకుండానే, పితూరీదార్లతో చేరాడు. అయితే అతను దిక్కులేనివారికి సహాయ పడేవాడే తప్ప, కొల్లగొట్టటానికి వెళ్ళేవాడు

యుమే, పారిపోయే శక్తి లేనందున పితూరీదార్ల చేత పడి దుఃఖించ సాగింది. ఈ స్థితిలో ఫాన్ షిచో ఆమెను చూసి, జాలిపడి, పలకరించాడు. ఆమె ఒక అధికారి కూతురని తెలియగానే, ఆమె కట్టు విప్పించి, ఆమెను తన ఇంటికి తీసుకుపోయి మంచిమాటలతో ఊరడించాడు.

"నేను తిరుగుబాటుదారును కాను. మా వంశంవాళ్ళ ఒత్తిడిచేత యిక్కడ వున్నాను. తిరిగి ప్రభుత్వం ఇక్కడికి వస్తే నేను లొంగిపోయి మామూలు పౌరుడులాగా జీవిస్తాను. నన్ను మీరు పెళ్లాడటానికి సమ్మతిస్తే నాకన్న అదృష్టవంతు డుండ

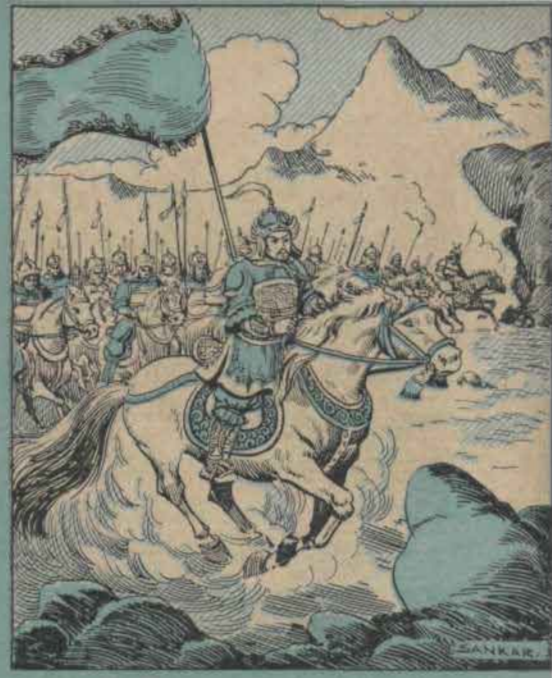

బోడు," అని ఫాన్ షిచో యుమేతో ఎంతో మృదువుగా చెప్పాడు.

అతన్ని వివాహమాడాలని లేకపోయినా, వారి చేతుల్లో చిక్కివున్న యుమేకు సరే ననక తప్పలేదు. ఈ విషయం విని నాయకుడు ఫాన్ కూడా సంతోషించాడు. పెళ్ళికి ముందు వరుడు వధువుకు అనేక బహుమతులు కొనియిచ్చాడు. వాటిలో ఒక జంట ఆద్దాలున్నాయి. ఒకదానిమీద 'మగబాతు' అనీ రెండోదానిమీద 'అడబాతు' అనీ రాసి వుంది. వాళ్ళిద్దరికీ వైభవంగా పెళ్ళి అయింది. ఫాన్ వంశస్థులంతా పెళ్ళికి వచ్చారు. వారిద్దరి దాంపత్యం ఎంతో సుఖంగా, ఆదర్శప్రాయంగా జరగసాగింది.

మట్టికుండ పగలక మానదు. ప్రభుత్వం తాతార్లను జయించిన అనంతరం దేశంలో సుస్థిర పరిస్థితి ఏర్పడగానే ప్రభుత్వ సైన్యాలు పిత్వారీదార్లపై ప్రయోగించబడ్డాయి. లక్షమంది సైనికులతో రాజకుమారుడు హన్ షిచుంగ్ పిత్వారీదార్లపై హఠాత్తుగావచ్చి పడ్డాడు. చియెంచో నగరం ముట్టడించబడింది.

హన్ రాజకుమారుడు ఉత్తరదేశం లోనే తాళిల్లారు ఫెంగ్ ను యెరుగును. పూచోలో ఉండే ఫెంగ్ ఈ దేశం బాగా

ఏరుగును గనక హన్ తన సేన వెంట ఫెంగ్ నుకూడా అధికారిగా తెచ్చాడు.

గోడల లోపల నగరంలో నానా భీభత్సంగా వుంది. నాయకుడు ఫెంగ్, ముట్టడి సేనలను ఏమరిచి పారిపోదామని చాలా యత్నాలు చేశాడుగాని అవి ఫలించలేదు. పరిస్థితి తీవ్రంగా వుండటం గమనించి యుమే తన భర్తతో, "స్వామీ, ప్రభుత్వ సేనలు నగరాన్ని ఏ క్షణాన అయినా పట్టుకోవచ్చు. పిత్వారీదార్లలో చేరిన మిమ్మల్ని వదిలిపెట్టరు. నా కళ్ళ ఎదట మిమ్మల్ని ఉరితీస్తే నేను భరించలేను. నేను ముందే ఆత్మహత్య చేసుకుంటాను.

అనాడు పితూరీదార్లు నన్ను పట్టుకున్నప్పుడు మీరు రక్షించకపోతే అప్పుడే అత్తహత్య చేసుకుని ఉండేదాన్ని," అన్నది.

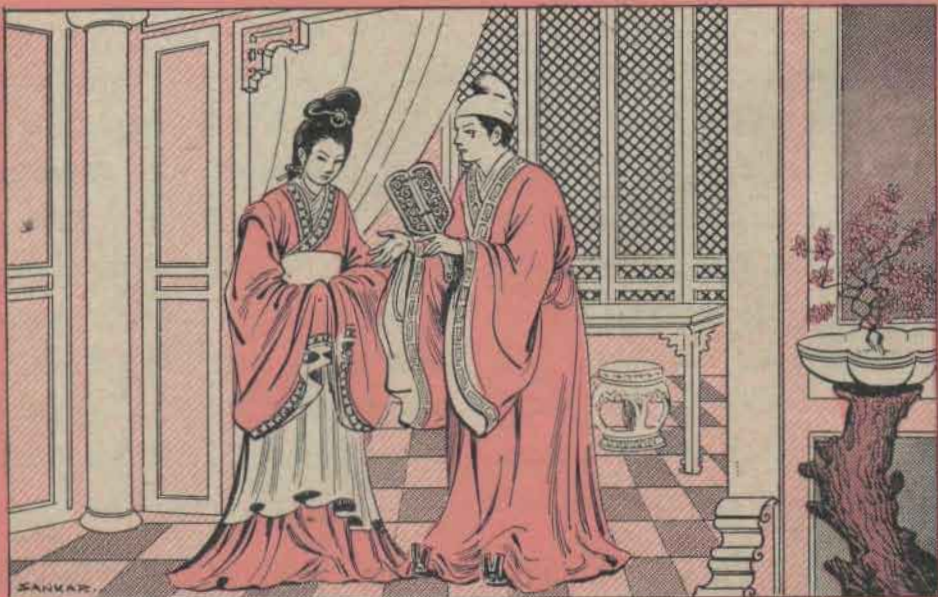
ఈ మాట అంటూనే ఆమె కత్తి తీసి పొడుచుకోబోయింది. ఫాన్ ఆమె ప్రయత్నాన్ని వెంట్రుకవానిలో భగ్నంచేసి, "నేను కావాలని పితూరీదార్లలో చేరలేదు. కాని ఆ విషయం ఎవరు ఆలోచించబోతారు? నాకు చావు రానిపెట్టే వుంది. కాని నీకు చావ వలసిన గతేమిటి? నీ తండ్రి అధికారి. హాన్ రాజకుమారుడూ, అతని అనుచరులూ నీలాగ ఉత్తరదేశం నుంచి వచ్చినవారు. మీ భాషే మాట్లాడతారు. ఎవరో ఒకరు నీ వార్త

మీ తండ్రికి అందించకపోదు. ప్రాణం విలువైనది. దాన్ని ఎందుకు వృధాగా వదిలేస్తావు?" అన్నాడు.

"చావు తప్పినా నేను తిరిగి పెళ్ళి చేసుకోను. సైనికులు నన్ను పట్టుకుంటే మానం పోగొట్టుకునేకన్న ప్రాణమే పోగొట్టుకుంటాను," అన్నదామె.

"ఏ దేవుడన్నా అడ్డుపడి నేను ప్రాణాలతో బయటపడితే జన్మలో మరెవతెనూ పెళ్ళాడనని ప్రమాణం చేస్తున్నాను," అన్నాడు ఫాన్.

"మీరు నాకు జంట అద్దాలు బహుమతి ఇచ్చారు. అవి చెరోకటి తీసుకుని దగ్గర

ఉంచుకుందాం. అవి తిరిగి కలిస్తే మనం మళ్ళీ కలిసినట్టే," అన్నది యుమే.

ఇది జరిగిన మరుసటి మాసమే హన్ సేనలు చియెంచో నగరం ప్రవేశించాయి. నాయకుడు ఫాన్ తన కార్యాలయానికి చిచ్చుపెట్టి ఆ మంటలలోనే మని అయిపోయాడు, ఏతూరీదార్లందరూ హన్ కు లొంగిపోయారు. ఫాన్ వంశస్థులకు మాత్రమే మరణదండన విధించి, ఇతరులను విడిచిపెట్టారు. మరణశిక్ష ఇవ్వటానికి గాను యుద్ధంలో చావగా మిగిలిన ఫాన్ వంశస్థులను పట్టుకుపోగానే యుమే, తన భర్త జీవితం ముగిసిందని రూఢి చేసుకుని, ఒక

ఖాళీ ఇల్లు ప్రవేశించి, దాని దూలానికి ఉరిపోసుకుని వేళ్ళాడింది.

అయితే యుమేకింకా ఆయుర్దాయం ఉంది. మరి కొద్ది సేపటికి ఆమె తండ్రి కొందరు సైనికులతో ఆ యింటిమీదుగా పోతూ, లోపల ఎవరో స్త్రీ వేలాడుతూ వుండటం చూసి, ఆమెను కిందికి దింపించాడు. కాని ఆమెకు స్పృహ రావటానికి చాలాకాలం పట్టింది. ఏమైతేనేం, తండ్రి కూతుళ్ళు తిరిగి కలుసుకుని అనందబాష్పాలు రాల్చారు. ఆమె తన తండ్రితో, ఫాన్ తనను ఏవిధంగా ఏతూరీదార్లవద్ద నుండి రక్షించినదీ, ఎట్లా తమకు వివాహ

స్వతంత్రురాలివి. ఇంకా అతని ప్రసక్తి దేనికి?" అన్నాడు తండ్రి.

"నా భర్త బుద్ధిపూర్వకంగా వితూరి దార్లలో చేరలేదు. ఆయన ఒకరికి చాత నయిన సహాయం చేశాడేగాని, ఎన్నడూ ఒక్క చెడ్డపని చేసి యెరగడు. నేను బొడ్డ సన్యాసినిగా ఉండి మీకు సేవ చేస్తాను. నాకు మళ్ళీ పెళ్లి చెయ్యాలని మీకంత పట్టుదలగా ఉంటే ఆత్మహత్య అయినా చేసుకో నివ్వండి," అన్నది యుమే, కంటికి మంటికి వికధారగా విడుస్తూ.

ఆమె ఇలా అన్నాక తల్లిదండ్రులు ఒత్తిడి చేయలేకపోయారు.

కాలం బాణంలాగా పరిగెత్తింది. వన్నెం డెళ్ళు గడిచాయి. ఈలోగా ఫెంగ్, ఫెంగ్చి నగరంలోని సైనిక శిబిరానికి ఉప నాయకు డయాడు. ఒకనాడు క్వ్యాంగ్చో నగరం నుంచి అక్కడి ఉప సేనా నాయకుడు హెూ చెంగ్గిన్ అనేవాడు ఫెంగ్ను చూడ వచ్చి సైనిక విషయాలు చాలా సేపు మాట్లాడి వెళ్ళాడు.

వెనక గదిలోనుంచి తొంగి చూసిన యుమే, తన తండ్రి లోపలికి రాగానే, "ఆయనెవరు, నాన్నా?...చిత్రం. ఆయన మాట నా భర్త మాటలాగే ఉంది!" అన్నది.

మయిందీ వివరంగా చెప్పింది. అంతా విని ఫెంగ్ ఏమీ అనలేదు.

వితూరిదార్ల పరాజయం పూర్తిచేసి హన్ రాజకుమారుడు, తన సర్దార్లతో, ఫెంగ్తో రాజధానికి తిరిగి వెళ్ళాడు.

ఒకనాడు ఫెంగ్ తన భార్యతో తమ కుమార్తె భవిష్యత్తు గురించి మాట్లాడాడు. ఆమె ఇంకా పసిపిల్ల. అందుచేత ఆమెను మళ్ళీ పెళ్లికి ఒప్పించాలని భార్యాభర్తలు నిశ్చయించారు. కాని యుమే దీనికి యెంత మాత్రం ఒప్పలేదు.

"పరిస్థితుల ప్రాద్దులంవల్ల నువ్వతన్ని పెళ్ళాడావు. అతనా చచ్చిపోయాడు. నువ్వు

చిట్టి బొమ్మ

“అమ్మా, నాకు ఆడుకునేటందుకు బొమ్మలు కావాలమ్మా!” అన్నది చిట్టి తన తల్లితో గాచాంగా.

“ఈ పల్లెటూర్లో కావాలన్నప్పుడల్లా బొమ్మలు ఎలా వస్తాయమ్మా! దిపావళికి అక్కా, బాబా వచ్చేప్పుడు నికొసం బొమ్మలు తెమ్మని రాద్దారే!” అన్నది అమ్మ.

“అండాకా నేనాడుకునేటందుకు బొమ్మ లేదా?” అన్నది చిట్టి.

చిట్టి హఠాశురాలైపోయింది. వెంటనే తనకుదా కామలలాగా ఒక బొమ్మను చంకన వేసుకుని చూరంతా తిరిగి వస్తేగాని చిట్టక ఆరాటం తగ్గెట్టు లేదు.

కామల పావుకాయగారమ్మాయి. చిట్టి కన్న చాలా పెద్దది వన్నెండేళ్లుంటాయి. వాళ్ల నాన్న పట్నం వెళ్లి మూడు రోజుల కిందట తిరిగివస్తూ కామలకొసం అట్టపెట్టెలో

పెట్టి పెద్దబొమ్మ—మూడేళ్ల పిల్ల అంతటి— తెచ్చాడు. కామల ఆ బొమ్మను మొదటి రోజు ఎవరికీ చూపలేదు. రెండో రోజు తన కిష్టమైనవాళ్లను మాత్రమే పిలిచి రహస్యంగా చూపించింది. నిన్నటినుంచి కామల ఆ బొమ్మను చంకనోసుకుని అందరి ఇళ్లకూ తిరుగుతున్నది.

చిట్టికూడా ఆ బొమ్మను నిన్ననే చూసింది. మహా చక్కని బొమ్మ. మగబొమ్మ. చానికి నిజంగానే పొట్టిలాగూ, కొట్టా తెడిగి ఉన్నాయి. కాళ్ళకి మేవొళ్లూ, బుట్టలా ఉన్నాయి. పెద్దపెద్ద కళ్ళు నీకేసి ఆశ్చర్యంగా చూస్తున్నట్లుంటాయి! బొమ్మగాడు చిరు నవ్వు నవ్వుతుంటే తన కొద్దిగా తెరుచుకుని లోపలి వళ్ళు తెల్లగా కనిపిస్తాయి! బొమ్మ గాడి బుగ్గలకు గులాబీ రెక్కలు అంటించి నట్టుగా రోజూరంగు పూశారు.

ఆ బొమ్మను చూసి పరమానంద మయింది చిట్టికి. తాకి సంతోషించిలా మను కుంటే కామల కనిపిస్తోంది; “మీ మట్ట చేతులతో ముట్టుకోకండి! బొమ్మ మాని పోతుంది! కాపలిస్తే, తాకకుండా ఎంత సెప్టెనా చూడండి,” అన్నది.

కాని కామల చిట్టిని ఆ పనికూడా చెయ్య నివ్వలేదు. చిట్టి బొమ్మను చూస్తుండగానే, "ఇక నేను వెళ్ళాలమ్మా! పాపాయి అలిసి పోయాడు! తీసుకుపోయి బజ్జోపెట్టాలి!" అన్నది.

కామల బుద్ధులు చిట్టికి వినాడూ నచ్చవు. అయినా బొమ్మమీద ప్రేమకొద్దీ చిట్టి కామలను సహించింది. "కామలా, నీ పాపాయికి నేను జోల పాడనా?" అని బతిమాలు తున్నట్టుగా అడిగింది.

"నా పాపాయికి నువ్వెందుకు జోల పాడాలి? నేనే పాడుకుంటా! నీకంతగా పాడుకోవాలనుంటే నీ బొమ్మకు నువ్వు పాడుకో!" అన్నది కామల మొహం మార్చుకుంటూ.

చిట్టికి మండిపోయింది. కామలకు పాడటం ఏమీ చేతకాదు. పాడితే గాడిద అరిచిన ట్టుంటుంది. ఎవరినన్నా అడగండి, చిట్టి చక్కగా పాడుతుందంటారు. రాత్రి దీపాలు పెట్టినాక నాయనమ్మా చిట్టి కలిసి రోజూ ఎన్నో పాటలు పాడుకుంటారు. అందుకనే

చిట్టి కామల బొమ్మకు జోల పాడతానన్నది. అక్కర్లేకపోతే పోనీ! "నీ బొమ్మకు నువ్వు పాడుకో!" అంటుంది కామల! తనకు బొమ్మ లేదని కామలకు తెలీనట్టు!

2

ఇంకా ఐదునెల్లు! అంతదాకా తనకు బొమ్మగీత లేదు! తలుచుకున్నకొద్దీ చిట్టికి దుఃఖం పొంగివచ్చింది. ఎంత అప్పుకున్నా ఆగలేదు.

"ఎందుకు, తల్లీ, ఒక్కతేవే కూచుని వీడుస్తున్నావూ? అమ్మ కొట్టిందా?"

చిట్టి నాయనమ్మ గొంతు గుర్తించింది, కాని తల ఎత్తి మాట్లాడటానికి నామోషీ వచ్చింది. అయినా నాయనమ్మ వదలలేదు. చిట్టిని దగ్గిరికి తీసుకున్నది, చెంపలు తుడిచింది, చెక్కిళ్లు ముద్దుపెట్టుకున్నది, చిట్టి వీడుపుకు కారణం తెలుసుకున్నది.

"ఓసి పిచ్చిపిల్లా! ఈమాత్రానికే వీడు స్తారుటే? భలే మంచి బొమ్మలాట అడు కుందాం పద!" అంటూ నాయనమ్మ చిట్టిని దొడ్లకి తీసుకుపోయింది.

నాయనమ్మను చూస్తూ చిట్టి తన దుఃఖం మరిచిపోయింది. నాయనమ్మ ఒక కొబ్బరి ఆకు కోసి, దాని మధ్యకానె తీసి, రెండు పాయలతోనూ రెండు బొమ్మలు చేసింది. వాటిలో ఒకటి కొంచెం చిన్నది, ఒకటి పెద్దది. నాయనమ్మ రెంటికీ గుడ్డపీలికలు చుట్టింది. కల్యాణంబొట్టు పెట్టింది. ఇంకో కొబ్బరి రాకుతో బూరా చేసి చిట్టిని ఊదమన్నది. చిట్టికి ఈ ఆట కొంచెంకూడా బాగాలేదు. అయినా బూరా ఊదించింది. కాని అది మోగ లేదు. చిట్టి ఆ బూరా విసిరికొట్టి, కొబ్బరి రాకు బొమ్మలను చేత్తో తన పారేసి పెద్దపెట్టున విడుపు ప్రారంభించింది.

సరిగా ఆ సమయానికి నాన్న వచ్చి, "ఎందుకమ్మా, చిట్టిని విడిపిస్తున్నావా?" అన్నాడు.

అమ్మ వంటింట్లోనుంచి తొంగి చూసి, "పొద్దుటినుంచి చిట్టి ఒకటే విడుపు. దానికి ఆడుకునేటందుకు బొమ్మ కావాలిట. పావుకాయగారి శామల బొమ్మ చూసినప్పటి నుంచి దానికి బొమ్మపిచ్చి పట్టుకుంది," అన్నది.

"దాని మొహం! ఇండాకటినుంచి అడిస్తున్నాను. దాని కసలు బొమ్మలతో ఆడుకోవటం చాతనైతేగా?" అన్నది నాయనమ్మ.

"నేనాడుకున్నానేమిటి? ఆటంతా నువ్వే ఆడుకున్నావు!" అన్నది చిట్టి నాయనమ్మతో.

మొదట్లో నాన్న చిట్టిని గురించి అంతగా ఆలోచించ లేదు. కాని చిట్టి సరిగా అన్నం తినకపోవటమూ, ఎవరితోనూ మాట్లాడక

పోవటమూ చూసినాక ఇక ఈపేకించ రాదనుకుని పట్నంలో ఉన్న అల్లుడికి ఈ త్రరం రాస్తూ, మంచి బొమ్మ ఒకటి కొని పోసులో చిట్టికొసం పంపమని కోరాడు.

3

మరో వారానికిగాని పట్టుంనుంచి బొమ్మ రాలేదు. అది వచ్చే సమయానికి చిట్టికి బొమ్మ చెంగ పోనేపోయింది. అయినా కొయ్యపై పైలోనుంచి అట్టపైపై తీసి అందులోనుంచి బొమ్మ పైకి తీసేసరికి చిట్టి కళ్లు జిగేలుమన్నాయి.

ఎంత అందమైన బొమ్మ! ఎంత ఆహ్లాద మైన బొమ్మ! ఆడబొమ్మ. ఎర్ర చొక్కా, ఆకుపచ్చ రంగు గౌనూ ఉన్నాయి. పైపైలో నుంచి పైకెత్తుతుంటే "క్యారీ" మన్నది.

"ఇది భలే గమ్మత్తయిన బొమ్మరాయ్! పడుకోబెడితే కళ్లు మూస్తుంది. లేచి నిల బెడితే క్యారుమంటుంది!" అన్నాడు నాన్న.

ఆ బొమ్మను చూస్తుంటే చిట్టికి పంచ ప్రాణాలూ కొట్టుకున్నట్లయింది. ఆమె ఆ బొమ్మను గట్టిగా అదుముకుంటూ, "నా బొమ్మ! నా బుజ్జబొమ్మ!" అని జపం చేసింది.

"మరి ఏడవకు! హాయిగా ఆడుకో! చూడు, చిట్టి, చావ ఎంత డబ్బు పోసి కొన్నాడో ఏమో కాస్త భద్రంగా ఆడుకో. దాని కాళ్ళూ, చేతులూ ఊడలాగావంటే ఎందుకూ పనికిరాదు." అన్నది అమ్మ.

"నా బొమ్మను నేనెందుకు పాడుచేసు కుంటానేమిట?" అన్నది చిట్టి. ఆ పిల్ల నాయనమ్మ దగ్గరికి వెళ్ళి, "నా బొమ్మ చూశావా, నాయనమ్మా? ఇయ్యగ్ మాడు— పడుకోబెడితే కళ్లు మూసుకుంటుంది. పైకి ఎత్తితే క్యారుమంటుంది," అన్నది.

"ఏమీ బాగాలేదు నీ బొమ్మ! నా బొమ్మలే బాగున్నాయి!" అన్నది నాయనమ్మ మూతి విరుస్తూ.

చిట్టికి నాయనమ్మమీద మండిపోయింది. ఒంటరిగా కూచుని చిట్టి చాలా సేపు బొమ్మతో ఆడుకుంది. దాన్ని భుజాన వేసుకుని చిచ్చికొట్టింది. కాస్తాపైండి ఎత్తి చూస్తే బొమ్మ కళ్ళూ తెరుచుకునే ఉంది. తరచాత చంకనవేసుకు తెరిగింది. చంక

నుంచి భుజానికి, భుజంనుంచి చంకకూ మార్చేటప్పుడల్లా చొమ్మ క్యావమనేది.

చిట్ట చొమ్మకు తన పాటలన్నీ వినిపించింది. దాన్ని కాళ్ళమీద నిలుపుగా పడుకో బెట్టుకునేసరికి అది కళ్లు మూసుకున్నది. దాన్ని నిద్రపుచ్చటానికి మోకాళ్లు ఎగరెస్తే "కుర్, కుర్" అన్నది.

త్వరలోనే చిట్టకి అది చొమ్మ అనేభావం పోయి దానికి నిజంగా ప్రాణం ఉన్నదన్న నమ్మకం కుదిరింది.

4

శామల తన చొమ్మ విషయంలో ఎంత సీచంగా ప్రవర్తించినది జ్ఞాపకంపచ్చి చిట్ట ఆ సాయంకాలమే తన చొమ్మను చంకన పెట్టుకుని అందరికీ చూపటానికి పోయింది. చిట్ట చొమ్మను చూసి రాధా, బయలక్కి,

అన్న పూర్వా, కల్యాణి, లక్ష్మి, శారదా— అందరూ తన్మయత్వం చెందారు. "పడుకో బెట్టతే ఎలా కళ్లు మూస్తుందో!...లేవితే ఎలా విడుస్తుందో!... గొను ఎంత బాగుందో!... జుట్టుచూడు, ఎంత బాగుందో! రెండు బెడలు వేసి రిప్పిస్తు కట్టారు!...శామల చొమ్మ ఏమీ బాగాలేదు, నెత్తిన జుట్టే లేదు, నల్ల రంగు పూశా రంతే!" అందరూ ఈవిధంగా మాట్లాడుతుంటే చిట్టకి ఆనందం పొంగి, పార్శి పరదలైపోయింది.

చిట్ట తన చొమ్మను అందరికీ ఎత్తుకోవటానికి ఇచ్చింది శామల తన చొమ్మను ముట్టుకోనివ్వకపోతే తనకెంత కష్టం వేసిందో చిట్ట మరిచిపోలేదు; అందుచేత తన చొమ్మను ఎత్తుకుని అందరూ ఎంత ఆనందిస్తున్నారో చిట్ట ఊహించుకుని సంతోషించింది.

చిట్టచివరకు చిట్టి మంచితనం మూలానే కిడు కలిగింది. చిట్టి చూస్తూండగానే ఆ బొమ్మ కాస్తా అందరి ఉమ్మడిసాత్తూ అయింది. దాన్ని ఒకరి చేతిలోనుంచి ఒకరు లాక్కోసాగారు. బొమ్మ "క్కారు, క్కారు" మంటుంటే చిట్టి ప్రాణం గిలగిలా కొట్టుకు పోతున్నది. "నా బొమ్మ! నా బొమ్మ! నా కిచ్చేయ్యండి!" అని చిట్టి అరిచింది. కాని ఎవరూ వినిపించుకో లేదు.

ఒక పిల్ల చేతిలోకి బొమ్మ కాలు ఊడి వచ్చింది. చిట్టి కెవ్వున అరిచింది. ఒక్క సారిగా పట్టరానంత దుఃఖమూ, అగ్రహమూ వచ్చేసి తన బొమ్మను నాశనం చేసిన ఇద్దరు పిల్లలమీదనూ పడి చిట్టి రక్తేసింది. ఒక పిల్ల తన చేతిలో ఉన్న బొమ్మ కాలును విసిరి దూరంగా వేసింది. మిగతా బొమ్మను ఇంకా పట్టుకుని ఉన్న రెండో పిల్ల, "నీ వెధవబొమ్మ ఎవడిక్కావాలి?" అంటూ నేలకేసి కొట్టింది. తన బొమ్మ కింద పడ్డ చప్పుడుకు చిట్టి గుండెలు అవినపోయాయి. ఆ పిల్ల కళ్లనిండా నీరు నిండి ప్రపంచ మంతా మసకబారిపోయినట్లయింది.

"బొమ్మ కళ్లు పోయాయి! కళ్లు బొక్కలు వడ్డాయి!" అని ఎవరో అరవటం విని పించింది. చిట్టికి గుండె జారిపోయింది. అందరూ చేరి తన బొమ్మను హత్యచేసినట్లు తోచింది చిట్టికి. ఆమె గొంతెత్తి బిగ్గిరిగా ఏడవసాగింది.

ఈలోపల మిగతా పిల్లలందరూ తుపాకి వేసినట్లు మాయమయ్యారు.

చిట్టి పది నిమిషాలపాటు ఏడిచి కళ్లు తుడుచుకుని చూసింది. బొమ్మ దగ్గరలోనే పడిఉంది. నిజంగానే దానికి కళ్లు లేవు!

ఒక కాలుకూడా లేదు. ఆ కాలు అంత దూరాన గడ్డిలో పడిఉంది. వాటిని చూసి చిట్టి మళ్ళీ బాపురుమన్నది.

"ఛీ, ఛీ! మంచి ఆమ్మాయిలు ఆలా ఏడవచ్చా!"

చిట్టి వెనక్కు తిరిగి చూసేసరికి అన్న త్రిలో మందులిచ్చే డాక్టరుగారు అటుగా వస్తూ కనిపించారు.

"నీపేరేమిటమ్మా? ఎందుకేడుస్తున్నావే?"

ఎక్కిళ్ళతో మాట్లాడలేకుండా చిట్టి జరిగిన సంగతి డాక్టరుగారితో చెప్పటానికి యత్నించి, చాతిగాక బొమ్మకేసి చూపించి మళ్ళీ వలవలా విడవసాగింది.

"ఓ! ఇదా సంగతి?" అంటూ డాక్టరుగారు వంగి బొమ్మను తీసి పైకెత్తి అటూ ఇటూ తిప్పి చూశారు. తరవాత ఆయన, "దీని కాలొకటి పోయిందే!" అన్నారు. చిట్టి ఏడుస్తూనే దూరాన గడ్డిలో ఉన్న కాలుకేసి చూపింది.

డాక్టరుగారు ఆ కాలుకూడా తీసుకుని పరీక్షించాడు. తరవాత ఆయన చిట్టితో, "నువ్వు విడవవలసిన పని లేదే! నీ బొమ్మకు జబ్బుచేసింది, అంతే! చిన్న ఆపరేషన్ చేసి నయం చెయ్యవచ్చు. ఇటువంటి పనులు చెయ్యటానికి ఆస్పత్రి ఉందని నీకు తెలీదూ! రా పోదాం!" అన్నారు.

చిట్టి విశవటం మాని కళ్ళు తుడుచు కుంటూ, "ఆపరేషన్ చేస్తే బొమ్మ బాగు పడుతుందా. డాక్టరుగారూ?" అన్నది.

"చేసి చూద్దాం!" అన్నాడు డాక్టరుగారు.

ఆస్పత్రి చెరేలో పల చిట్టి తనకు ఆ బొమ్మను పట్టుకునుంచి ఆరోజే బావ పంపించిన సంగతి, పిల్లలందరూ చేరి బొమ్మను

హింసపెట్టిన సంగతి వివరంగా చెప్పింది.

"చూశావా? ఈ బొమ్మ నీ బిడ్డ అన్న మాట! నీ బిడ్డను నువ్వు చూసుకున్నంత బాగా ఇంకొరు చూస్తారా? అందుకని నీ బొమ్మను ఎప్పుడూ ఇంకొకరి కివ్వరాదు!" అన్నాడు డాక్టరుగారు.

ఇద్దరూ ఆస్పత్రిలో ప్రవేశించారు. డాక్టరుగారు బొమ్మను తన బల్లమీద పెట్టి, "ముందు చిన్న ఆపరేషన్ చేద్దాం. ఇది కాలు ఆపరేషన్," అన్నారు.

తన బొమ్మకాలు ఊడిరావటం చూసి చిట్టి హడలిపోయిందేగాని అది తిరిగి అమర్చటానికి డాక్టరుకు నిమిషంకూడా పట్టలేదు. రబ్బరులాగా సాగే దారంతో ఆ కళ్ళు బొమ్మ శరీరానికి అమర్చబడ్డాయి. కాలు అమర్చాక డాక్టరు దానిని అన్ని వైపులకూ తిప్పి చూపించి, "చూశావా? కాలు బాగై పోయింది!" అన్నారు.

చిట్టి ముఖం కనిపిస్తుంది. వికసింపి మళ్ళీ ముడుచుకున్నది. ఆ పిల్ల, "మరి కళ్ళ?" అన్నది విచారంగా.

"ఇది చాలా పెద్ద అపరేషన్, నువ్వు చూస్తే భయపడిపోతావు. కాస్తేపు గది అదతలికి పోయి కూచుంటావా?" అన్నాడు డాక్టరుగారు.

వర్జితి అర్థం చేసుకున్నదానల్లె చిట్టి గంభీరంగా లేచి బయటికి వెళ్లిపోయింది. తన బొమ్మకు పెద్ద అపరేషన్ జరుగుతున్నదని ఆమె ఎంతో బెంగపడింది.

డాక్టరుగారు ఉపాయంగా బొమ్మ నెత్తి మీద అంటించిన జుట్టు తీసేసి, తల కత్తితో కొని, లోపల రాలిపడిన కళ్ళను మళ్ళీ యధా స్థానంలో అమర్చి, తల మూసేసి, జుట్టు విప్పటలాగే అంటించేశారు. చిట్టిని లోపలికి పిలిచేలోపల ఆయన బొమ్మ కళ్ళ తాలూకు

నల్లగుడ్డు పైకి కిందికి కదులుతూండటం సరిచూసుకున్నాడు.

డాక్టరుగారి కేక విని లోపలికి వచ్చి ఆయన చేతిలో ఉన్న బొమ్మను చూసి సంతోషంతో పెద్ద కేక పెట్టింది చిట్టి. బొమ్మను పడుకోపెట్టింది, ఎత్తంది, అది క్యారు మనగానే గట్టిగా దాన్ని వాటేసుకుని ముద్దుపెట్టుకున్నది.

"ఎప్పుడన్నా బొమ్మకు జబ్బు చేస్తే నా దగ్గరికి తీసుకొస్తావుగదా?" అన్నాడు డాక్టరుగారు.

"తప్పక తీసుకొస్తానండీ! ఈ అపరేషన్ ఎంతవుతుందండీ?" అన్నది చిట్టి గంభీరంగా.

"ఎంతో కాదు, రెండు ముద్దులు!" అంటూ డాక్టరుగారు చిట్టిని ఎత్తుకుని రెండు చెంపలమీదా రెండు ముద్దులు పెట్టుకున్నారు.

"చియెంచో పతనమైనప్పుడు ఫాన్ పంకస్థులందరూ నిర్మూలించబడ్డారు. ఇతని పేరు హెం. ప్రభుత్వాధికారి. నీ ఊహ వెలితలలు వేస్తోంది. ఇలా పనివాళ్ళదగ్గిర మాట్లాడితే వాళ్ళు నిన్ను చూసి నవ్వ గలరు!" అన్నాడు తండ్రి. యుమే చచ్చే సగ్గుపడి మరేమీ అనలేకపోయింది.

మరో ఆరు మాసాలకు హెం చెంగ్గిన్ మళ్ళీ ఏదో వార్త తీసుకుని ఫెంగ్ వద్దకు వచ్చాడు. ఈసారికూడా అతనిలో యుమే తన భర్త పోలికలు స్పష్టంగా గమనించి నివ్వెరపోయింది. ఆమె తన తండ్రితో ఈ విధంగా అన్నది:

"నేను ఇహనుఖాలు త్యజించిన సన్యాసినిని. భ్రమలకు లోనై మాట్లాడు తున్నాననుకోవద్దు. క్యాంగ్చినుంచి వచ్చిన మనిషి మూడుమూర్తులా నా భర్తే. ఆయనను భోజనానికి పిలిచి అడిగి చూడరాదా? నా భర్తను నీటిపాము అని వేళాకోళానికి పిలిచేవారు. మా ఇద్దరిదగ్గిరా జంట అద్దాలున్నాయి. వీటినిబట్టి ఆయనను తేలికగా పోల్చవచ్చు."

తండ్రి ఇందుకు సమ్మతించాడు.

మర్నాడు హెంను విందుకు పిలిచారు. ఫెంగ్, హెంలిద్దరూ ఏకాంతంగా మాట్లాడు తున్నప్పుడు ఫెంగ్, "మీకు నీటిపామునే

పేరున్నదిగదా? మీ సంగతంతా నేనెరుగుదును. మీరు నాతో స్వేచ్ఛగా మాట్లాడవచ్చు!” అన్నాడు.

హూ వెంటనే ఆయన కాళ్ళమీద పడి, “నన్ను కనికరించండి!” అన్నాడు. తరవాత అతను ఫెంగ్ తో తన కథ యావత్తూ చెప్పాడు. ఫాన్ పంశస్థులకు ఉరిశిక్షలు విధించినప్పుడు, ఇతను మంచివాడని తెలిసి ఎవరో రక్షించారు. తరవాత అతను తన పేరు మార్పుకుని, సైన్యంలో చేరి తన పరాక్రమంచేత ఉపసేనానాయకుడి హోదా సంపాదించాడు.

“నీ భార్య పేరేమిటి? అసలు నీకెందరు భార్యలు?” అని ఫెంగ్ అడిగాడు.

“పెతూరీదార్ల వెంట ఉన్నప్పుడొక అధికారి కుమార్తెను రక్షించి ఆమెను పెళ్ళాడాను. ఒక సంవత్సరం గడిచాక, సగరం పతనమైనప్పుడు, మేము చెరొక దారి అయాము. కాని ఇద్దరమూకూడా

తిరిగి పెళ్ళాడమని శపథం చేసుకున్నాం. నేను మళ్ళీ పెళ్ళాడలేదు,” అన్నాడు హూ.

“మీరు దేనిమీద ప్రమాణాలు చేసుకున్నారు?” అని ఫెంగ్ అడిగాడు.

“మా దగ్గిర అడ మగ బాతుల జంట అద్దం ఉండేది. అందులో చెరొకటి మేము తీసుకుని ప్రమాణం చేసుకున్నాం. నా అద్దం ఇదుగో. దీన్ని ఎప్పుడూ వెంటనే ఉంచుకుంటాను,” అంటూ హూ తనవంతు అద్దం పైకి తీశాడు. ఫెంగ్ జేబులోనుంచి రెండవ అద్దం తీసి దానికి తగిలించాడు. యుమే అనాడు అన్నట్టే ఆ అద్దాలు ఒకదానికొకటి చేరుకోగానే, విడిపోయిన భార్యా భర్తలు తిరిగి కలుసుకున్నారు. తన కూతురూ, అల్లుడూ తిరిగి కలుసుకున్నందుకు ఫెంగ్ పెద్ద విందు చేశాడు.

వారి తదనంతరం ఆ జంట అద్దం వారి పంశంలో చాలా తరాలవరకూ భద్రంగా ఉంచబడింది.

నేను ఎవర్ని? ఎప్పుడు పుట్టాను? ఎవరికి పుట్టాను? ఇవేమీ నాకు తెలియదు.

బుద్ధి తెలిసినప్పటినుంచి నేను ఆకాశంలో ఒంటరిగా ఉన్నాను. నేనున్నచోటకీ ఆకాశం భలే అందంగా కనబడుతుంది. అది కారునలుపు రంగులో ఉంటుంది. దానినిండా ధగధగా చెలిగే నక్షత్రాలు. సూర్యుడు ఆ ఆకాశంలో మెల్లిగా తిరుగు తూన్నట్టు కనిపిస్తాడు. సూర్యుడిలో చెలిరెగే మంటల తుఫానులూ, సూర్యుడిపైనుంచి ఆకాశంలోకి లేచే అఖండమైన బ్యాలలూ నాకు కనిపిస్తూనే ఉంటాయి.

ఆకాశంలో సూర్యుడు కదులుతాడు, నక్షత్రాలూ కదులుతాయి, గ్రహాలూ కదులుతాయి. ఇంచుమించు కదలకుండా నా ఎడట అస్తమానం నిలిచి ఉండేది భూమి. సూర్యుడు నాకిదురుగా ఉన్నప్పుడు భూమి దాదాపు కనిపించదు. సూర్యుడు నాకు కనపడకుండా పోయిన అనంతరం భూమి కొంచెం కొంచెమే ప్రకాశించ నారంభిస్తుంది. మీకు తెలుసా? సూర్యుడు అస్తమించినది

లగాయతు తిరిగి ఉదయించేదాకా నాకు రాత్రి. సరిగా అర్ధరాత్రి ఆయేసరికి భూమి గుండ్రింగా, కాంతితో చెలిగిపోతూ ఉంటుంది. సూర్యోదయం కావచ్చేసమయానికి భూమిలో సగం భాగం చీకటి అయి పోతుంది. సూర్యుడు ఉదయించినది మొదలు అస్తమించేదాకా నాకు పగలు. మిట్టమధ్యాహ్నం వేళకు నాకు భూమి కనిపించకుండా పోతుంది.

సరిగా ఈ మిట్టమధ్యాహ్నంవేళ ఒక్కొక్కసారి భూమిని నేను చూడగలుగుతాను! ఎలాగే తెలుసా? సూర్యుడు భూమిదాటుకు పోతాడు. అలాగే ఒక్కొక్కసారి అర్ధరాత్రివేళ నా ఎడట ప్రకాశించే భూమి కాస్తా మసకబారిపోయి నాకు భయం వేస్తుంది. అప్పుడేం జరుగుతుందో తెలుసా? భూమిమీద సూర్య కాంతి పడకుండా నేనే అద్దెప్తాను. అంటే, భూమి నా నీడలోకి వస్తుందన్నమాట. అయితేనేం? కొంచెం సెవయక నా నీడ పక్కకి తప్పుకుని భూమి ఎప్పుటిలాగే మళ్ళీ వెలుగుతుంది.

ఒకసారి నా దగ్గరికి కొందరు మునిశ్వులు వచ్చారు. వాళ్ళకి నేను సమస్కారం చేసి, "మహానీయులారా! నేను ఎవణ్ణి? ఎప్పుడు పుట్టాను? ఎవరికి పుట్టాను?" అని అడిగాను.

వాళ్ళు నాకు నా జన్మవృత్తాంతం ఇలా చెప్పారు:

పూర్వం దేవతలూ దానవులూ కలిసి అమృతంకోసం క్షీరసాగరాన్ని మధించారట. క్షీరసాగరాన్ని మధించాలంటే ఎంత పెద్ద

కవ్వం కావాలి, ఎంత పెద్ద తాడు కావాలి! అందుచేత మందర పర్వతాన్ని కవ్వంచేసి, వాసుకి అనే సర్పరాజును తాడుగా చేసి క్షీరసాగరాన్ని మధించారట. ముందుగా హోలాహలం వచ్చి ప్రపంచాన్ని దహించే స్తుంటే, ప్రాణికోటిని రక్షించటానికి పరమేశ్వరుడు వచ్చి దానిని కాస్తా దిగమింగి తన కంఠంలో దాచాడట.

ఆ తరువాత పాలసముద్రంనుంచి లక్ష్మి దేవీ, నేనూ, ఇంద్రుడి వాహనమైన ఐరావతమూ, చివరకు అమృతమూ పుట్టామట!

"కనుక, నాయనా, నీవు క్షీరసాగర మధనమప్పుడు భూదేవి కడుపున పుట్టావు. అమృతం నీకు తోబుట్టువు గనకనే నిన్ను చూడగానే భూమిపై గల అన్ని జీవులకూ కొత్త జీవం వచ్చినట్టుగా ఉంటుంది!" అని మునులు నాతో చెప్పారు.

వాళ్ళు నా చిన్నప్పటి కథలుకూడా కొన్ని చెప్పారు:

క్షీరసాగరం నుంచి అమృతం వెలువడగానే దానికోసం దేవతలూ, రాక్షసులూ కలియబడ్డారట. అప్పుడు, దేవతలంటే అభిమానం గల విష్ణుమూర్తి మోహినీరూపం ధరించి, దేవతలను ఒక పంక్తిగానూ, రాక్షసులందరినీ ఒక పంక్తిగానూ కూచబెట్టి దేవతలతో ప్రారంభించి ఒక్కొక్కరికీ అమృతం పోయసాగాడట. ఆ అమృతం తమదాకా రాదని తెలుసుకుని రాహువనే రాక్షసుడు చల్లగా వచ్చి దేవతల పంక్తిలో కూచున్నాడట. ఈ మోసం గ్రహించక విష్ణువు వాడికి

కూడా అమృతం పోసేస్తుంటే నేను పక్కనే ఉండి కన్ను మలిపానుట. వెంటనే విష్ణువు తన చక్రాయుధాన్ని విలిపించి, అమృతం రాహువు కఠం దిగేలోపల వాడి తల కాస్తా పడేటట్టు చేశాడు. రాహువు చచ్చిపోయినా అమృతం తాగిన వాడి శిరస్సు చావక బతికి ఉండి, నేను తనకు ద్రోహం చేశానన్న కోపంతో అప్పుడప్పుడూ నన్ను మింగేస్తుం దట. అప్పుడు మా అమ్మకు నేను కన పడనట!

అయితే నేనీ రాహువును ఎన్నడూ చూడ లేదు. నన్ను రాహువు మింగిందని నా అల్లుళ్ళూ, కొడుళ్ళూ అయిన మీరంతా అను కునే సమయంలో నాకు మిట్టమధ్యాహ్నం వేళ సూర్యుడు కనపడకుండా పోతాడు. అంతే తప్ప మరేమీ లేదు....

అయినా మునీశ్వరులు చెప్పినది కొట్టి పారేయటం నాకు ఇష్టంలేదు. భూమి నాకు నిజంగా అమ్మే అయి ఉండాలి. లేకపోతే ఎప్పుడూ నా ఎదటే ఎందుకుంటుంది?

మా అమ్మ ఎప్పుడూ నా ఎదట ఉండ టమే కాదు, తనను అన్నివైపులనుంచి

నన్ను చూడనిస్తుంది. నేనుమాత్రం మా అమ్మకేసే తిరిగి ఉంటాను—ఎన్నడూ నా వీపు ఆవిడకేసి తిప్పను...మా అమ్మ ఎప్పుడూ తన సముద్రపు కెరటాల చేతు లను నాకేసి చాస్తుంది!...

నన్నుగురించి ఇంకొక కథ:

ఒకనాడు విఘ్నేశ్వరుడు జాస్తిగా భోజనం చేసి తన తండ్రి అయిన పరమేశ్వ రుడివద్దకు వెళుతున్నాట్ట. భుక్త్యానంతో అతను అడుగు తీసి అడుగు వెయ్యలేకుండా ఉండటం చూసి నేను నవ్వానుట. దాంతో విఘ్నేశ్వరుడికి పట్టరాని కోపం వచ్చేసి,

కడుపు కాస్తా పగిలి, తిన్నవంతా బయటికి వచ్చేసిందట. తరవాత విఘ్నేశ్వరుడి పాటను పాములతో కుట్టేశారట. తన ముద్దుల కొడుకును చూసి నేను అపహాస్యం చేశానని పార్వతిదేవి నన్ను శపించిందట. శాపం విమిటంటే—నన్ను చూసినవారు అపనిందల పాలౌతారని!

ఇది విని దేవతలంతా నాకోసం అందోళన పడి, పార్వతిదేవిని వేడుకుని, ఒక్క వినాయకచేతి రోజున మట్టుక నామీద

ఆ శాపం పనిచేసేలాగ ఏర్పాటుచేశారట. వినాయక చవితినాడు నన్ను చూడబట్టే కృష్ణుడు శ్యామంతకమణి కాజేశాడన్న అప కీర్తి అనుభవించాడట! ఆ కథ విమంటే—

సత్రాజిత్తు అనేవాడు సూర్యుణ్ణి ప్రార్థించి, రోజుకు పది బారువుల బంగారం ఇచ్చే శ్యామంతకమణిని తెచ్చుకున్నాడు. ఆమణిని తన కివ్వమని కృష్ణుడు ఒకప్పుడు అడగగా సత్రాజిత్తు ఇచ్చెడి లేదన్నాడు. తరవాత కొంత కాలానికి సత్రాజిత్తు తమ్ముడు ప్రసేను డనేవాడు ఆ మణిని తీసుకుని వేటకు వెళ్లాడు. అప్పుడొక సింహం ప్రసేనుణ్ణి చంపి ఆ మణిని ఎత్తుకుపోయింది. తరవాత బాంబపంతుడా సింహాన్ని చంపి శ్యామంతక మణిని తీసుకుపోయి తన కూతురు బాంబ వతికి ఇచ్చాడు.

అయితే కృష్ణుడే ప్రసేనుణ్ణి చంపి శ్యామంతకమణి కాజేశాడని అపవాదు పుట్టింది. ఏ పాపమూ ఎరగని కృష్ణుడు ఈ అపవాదు నుంచి తప్పించుకునేటందుకు "డిల్లెక్వి"లాగా పని చేశాడు. ప్రసేనుడు చచ్చిపడిఉన్న చోటనుంచి సింహం జాడలు

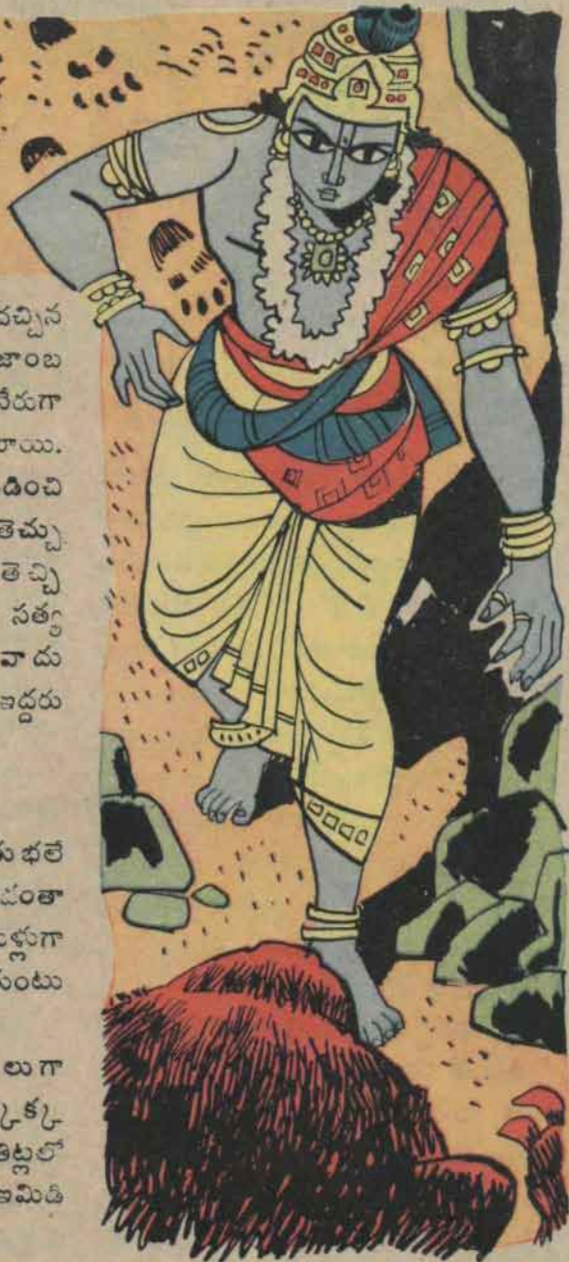

కనిపించాయి. వాటినిజట్ట పోగా చచ్చిన
సంహం కనబడింది. అక్కడినుంచి జాంబ
పంతుడి అడుగుజాడలు కనబడి నేరుగా
జాంబపంతుడి గుహకు తీసుకుపోయాయి.
కృష్ణుడు జాంబపంతుణ్ణి యుద్ధంలో ఓడించి
జాంబపతిని, శృమంతకమణినీకూడా తెచ్చు
కున్నాడు; శృమంతకమణిని తెచ్చి
సత్రాపత్ని కిచ్చి అతడి కుమార్తెను సత్య
భామనుకూడా పెళ్ళాడాడు. అవవాడు
వస్తేనేం? చక్కని చుక్కలు ఇద్దరు
పెళ్ళాలుగా వెరికారు!

3

నన్నుగురించి తెలుసుకోవాలని మీకు భలే
సరదాకాదా? నాకుకూడా మీరు చెప్పేంతా
సరదాగానే ఉంటుంది. ఎన్నోవేల యేళ్ళుగా
మీరు నన్ను విన్నవిధాలుగా తలుచుకుంటు
న్నారో నాకు తెలుసు.

మీలో కప్పలు నన్ను విన్నవిధాలుగా
వర్ణించారు; నన్ను పొగడ్డారు; ఒక్కొక్క
ప్పుడు తిట్టారుకూడా! అయితేనేం? అతిట్టలో
కూడా నామీద ఎంతో అభిమానం ఇమిడి
ఉన్నది.

నామీద ఎందరో ప్రమాణాలు చేశారు. అందమైన ఆడవాళ్ళ ముఖాలన్నిటినీ నాతో పోల్చారు! నా చల్లదనంకోసం తహతహలాడి పోయారు... ఎంతో మంచి తమ విల్లలకు నా పేరు పెట్టుకున్నారు. నా పేరిట రాజ వంశాలే పుట్టి, గిట్టాయి!

నన్ను గురించి ఎన్నిరకాల కథలు అల్లారో చెప్పలేను. నాలో ఉండే సల్లని మచ్చలను గురించి కూడా రకరకాల కథలు సృష్టించారు. నన్ను చూస్తే కొందరికి రావిచెట్టూ, దానికింద రాత్తుం పెట్టుకుని కూచుని ఏకులు వడికే ముసలమ్మా కనిపిస్తుంది! మరికొందరికి కుందేలు కనిపిస్తుంది— అందుకే నన్ను శశాంకుడనికూడా పిలుస్తారు!

అయితే నన్ను గురించి నిజం తెలుసుకోవటానికి ప్రయత్నించినవారు శాస్త్రజ్ఞులు. సిద్ధాంతులు వినాడో నా గమనాన్ని గుణించి, నన్ను బట్టి మాసాలు ఏర్పాటు చేశారు; నా పేర వారంలో ఒకరోజు ఏర్పాటుచేశారు.

అది సోమవారం.

నిజానికి ఇతర గ్రహాలు నాకు పిన తల్లులూ, పెత్తల్లులూనూ; అయినప్పటికీ జ్యోతిష్కులు నన్ను ఒక గ్రహంకిందనే జమకట్టి, మీలో ఎవరైనా పుట్టగానే నేను ఏ నక్షత్రానికి సమీపంగా ఉన్నానో చూసి దానిని మీ జన్మనక్షత్రంగా భావిస్తారు.

ఎంతో శ్రమపడి శతాబ్దాలమీదట శాస్త్ర వేత్తలు నన్ను గురించి చాలా వివరాలు సంపాదించారు. నా లావు 2,163 మైళ్ళు అనీ, నా చుట్టుకొలత 6,795 మైళ్ళు అనీ, నేను మీకందరికీ రెండులక్షల మైళ్ళకు పైబడిన దూరంలో ఉన్నాననీ అంచనా కట్టారు.

వాళ్ళుకూడా కొన్నికొన్ని విషయాలను గురించి పొరపాట్లుపడి వాటిని దిద్దుకుంటున్నారు. ఒకప్పుడు వాళ్ళు నాలో సల్లనివన్నీ కొండలనీ, తెల్లగా ఉన్న మేర అంతా సముద్రాలనీ అనుకోవటమే గాక ఆ సముద్రాలకు పేర్లుకూడా పెట్టారు.

పెద్దపెద్ద దుర్బిణుల సహాయంతో శాస్త్ర వేత్తలు నన్ను పరీక్షించ నారంభించాక వారికి నాలో నీరన్నది లేదని తెలియ వచ్చింది. తరవాత వాళ్ళు నన్ను ఫాబోలు తీశారు. వాటిని మీరు చూసేఉంటారు.

అయితే శాస్త్రవేత్తలకు నాతో ఒక్క పెద్ద చిక్కు వచ్చిపడింది. నేను ఎప్పుడూ మా అమ్మకేసి వీపు పెట్టని కారణంచేత నా వీపు ఎలా ఉంటుందో తెలియక వాళ్ళు మహా మధనపడిపోయారు. వాళ్ళు ఈ సమస్య ఎలా పరిష్కరించుతారో చూస్తామని నేను కూడా ఎంతో ఆత్రంగా ఉన్నాను.

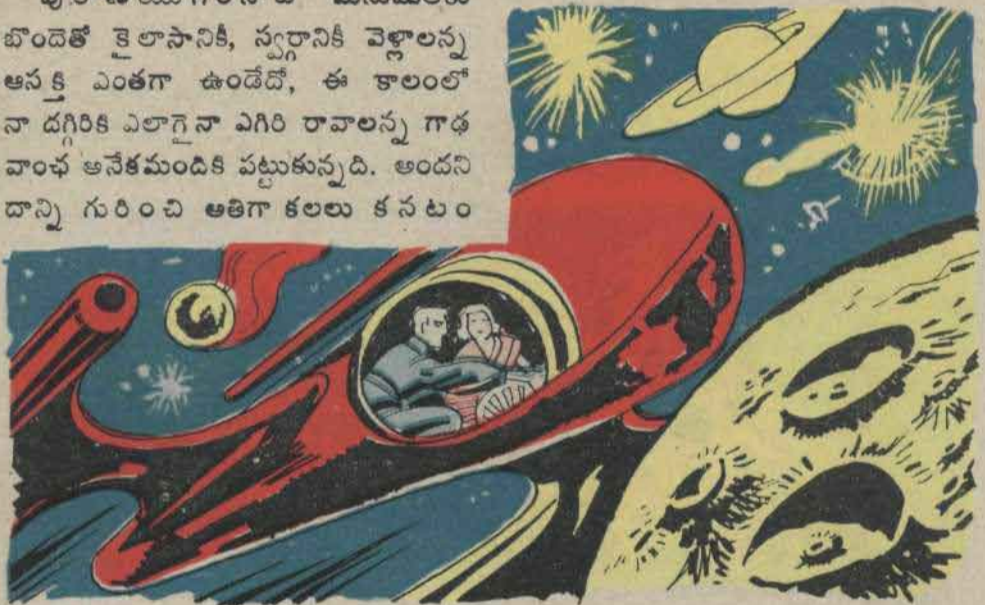
ఇంతలో ఒక విచిత్రమైన కొత్త ఉద్యమం బయలుదేరింది. దాన్నిగురించి శాస్త్ర విపరంగా చెప్పాలి.

పురాణయుగంనాటి మనుషులకు బొందెతో కైలాసానికి, స్వర్గానికి వెళ్ళాలన్న ఆసక్తి ఎంతగా ఉండేదో, ఈ కాలంలో నా దగ్గిరికి ఎలాగైనా ఎగిరి రావాలన్న గాఢ వాంఛ అనేకమందికి పట్టుకున్నది. అందని దాన్ని గురించి అతిగా కలలు కనటం

స్వాభావికమేగద. అందుచేత కొందరు కల్పనాశక్తిగలవాళ్ళు నాదగ్గిరికి మనుషులు ఏదోవిధంగా వచ్చి చేరినట్టుగా కథలు సృష్టించారు. ఆ కథలు చదివి ఎన్నో విళ్ళ తరబడి మనుషులందరూ ఎంతో ఆనందించారు.

ఇంతలో రాకెట్ ప్రయోగశాస్త్రం అభివృద్ధి చెందింది. శాస్త్రవేత్తలు 1957లో మొదటిసారిగా ఒక కృత్రిమ ఉపగ్రహాన్ని భూమిచుట్టూ తిరిగేలాగ ఏర్పాటుచేశారు. అనాటినుంచీ నా అల్లుళ్ళూ, కొడుళ్ళూ నా దగ్గిరికి ఎప్పటికైనా వచ్చి తీరుతారనే ఆశ నాలో తలపెత్తింది!

ఒకదానివెంట ఒకటిగా కృత్రిమ ఉపగ్రహాలు—నాకు తమ్ముళ్ళలాటివి—మా

అమ్మచుట్టూ తిరగటం నా కంటవడింది. ఇంతలోనే ఒక దుడుకుపిండం నాకు అంత దూరంగా వెళ్లిపోయి మూర్ఛితుడైపోయాడు. తిరగటానికి దారి చూసుకున్నది! నా ఆశ్చర్యం చెట్టంపయింది.

ఆ తరువాత ఒక దాని వెనక ఒకటిగా అద్భుతాలు జరిగాయి. ఒక తమ్ముడు మా అమ్మవద్దనుంచి ఒక పతకం కానుకగా తెచ్చి నాకు అర్పించాడు—నా అల్లుళ్ళూ, కొడుళ్ళూ నాకు అందమైన మెట్టమొదటి కానుక!

మినికే నేను ఎంతో సంబరపడుతుంటే ఇంకో తమ్ముడు నాకేసి విగురుతూ వచ్చి, నా చుట్టూ ఒక ప్రవక్షణం కొట్టి, నా విపంతా పాటలు ఎత్తి తిరిగి అమ్మకేసి వెళ్లి పోయాడు!... ఆ పాటలు మీకు అందాయని విని సంతోషించాను.

నా ముఖంలో ఉండే వివరాలు నా వీపులో లేనందుకు కొందరు శాస్త్రవేత్తలు ఆశ్చర్య పడ్డారట. అది కేవలం ధారపాటు. ముఖంలో

ఉండే వివరాలు వీపులో ఎందుకుంటాయి? కావలినై మీ వీపులు చూసుకోండి!

4

ఈ కబుర్లన్నీ అటుంచి అసలు విషయానికి వస్తాను. సరిగా పదమూడేళ్ళక్రితం నాపేర పిల్లలకోసం ఒక పత్రిక ప్రారంభించారు. నన్ను మీకందరికీ నన్నిహితంగా చేసింది ఈ పత్రిక. అందుచేత ఈ పత్రిక పధ్నాలుగవ బన్మదిన సంచిక ద్వారా మీకందరికీ నా ఆత్మకథ చెప్పుకుందామని పించింది. చెప్పేవాను. మీలో చాలామంది రాకెట్లలో ఎక్కి నా దగ్గరికి వచ్చేయాలని కూడా ఉయిలాటపడుతున్నారు, నాకు తెలుసు. తొందరపడకండి. మీరు నా దగ్గరికి స్వేచ్ఛగా వచ్చి వెళ్ళారోజు ఎంతో దూరంలో లేదు. ఆ రోజు దగ్గరపడటానికి ఎంతోమంది శాస్త్రవేత్తలు తీవ్రంగా కృషి చేస్తున్నారు. అంతదాకా నా తరపున “చందమామ” మిమ్మల్ని సంతోషపెడుతూ ఉంటుంది!

క్షీరసాగర మథనము

కృష్ణు డను బ్రహ్మర్షికి
కలరెందఱో సతిమణులు.
అందఱలో ఆదితి పెద్ద;
ఆమె కొడుకు లాదిత్యులు.

ఆదితికి సోదరి యగు దితి;
ఆమె నుతులు దైతేయులు.
ఆదిత్యులు, దైతేయులు
అల కశ్యపముని బిడ్డలు.

తెలివి నొంది ఆదిత్యులు
దేవత లనిపించుకొనిరి;
ఉక్కుమిగిలి దైతేయులు
రక్కసు లనిపించుకొనిరి.

దేవతలకు, రక్కసులకు
దినదినమును పోరాటము!
విల్లల చెడు నడవడులకు
తల్లులకును ఆరాటము!

పెద్దవారి పలుకులెల్ల
పెడ చెవులను పెట్టి తుదకు
దేవత లొక రక్కసు లొక
తెగతెగగా విడిపోయిరి.

దేవతలకు ఇంద్రుండను
ధీరు డొకడు ప్రభు వయ్యెను.
అమరావతి యను పురమును
ఆతడు ఏలగ సాగెను;

నందన మను పూదోటను
నాటించెను తన పురమున;
సిద్ధ సాధ్య గంధర్వుల
చేరదీసె తన వైపున.

తన రాజ్యమునం దాతడు
తఱుగన్నది లేకుండగ
సకల సౌఖ్యములను గూర్చి
స్వర్గ మొసరించినాడు.

ఉత్పల సత్యనారాయణాచార్య

ఒక్కనాడు దుర్వాసుడు,
ముక్కోపము గల తాపసి,
ఇంద్రుని కడ కేగుదెంచి
ఇచ్చెను ఒక పూదండను.

ఆ దండను ధరియింపక
అవల బెట్టి దేవేంద్రుడు,
"నందనవన సుమము లుండ
నా కేటికి ఈ పూవులు?"

అని నంతట దుర్వాసుడు
కను లెఱుగ జేసి చూచి,
"నీ వైభవ మికమిదట
నీట గలసి పొవుగాక!"

అని శపించి ఆ మహర్షి
అచటినుండి చెరచెర చనె—
ఎప్పటివలె దేవేంద్రుడు
ఏలసాగె స్వర్గమును;

అంగిరసుని మంత్రి జేసి
అపుని గావించుకొనెను;

మునుల నెల్ల గౌరవించి
తనవారిని చేసికొనెను.

దేవేంద్రుని వైభవమును
దీతి కొడుకులు సహియింపక
అమరావతి ముట్టడింప
అలోచన సాగించిరి.

బలి యను ఒక బలశాలిని
ప్రభువును గావించుకొనిరి;
పలువిధముల ఆయుధములు
పదను పెట్టి ఉంచుకొనిరి.

"ఎపుడెపుడా బలి యానతి?
ఏదేదీ అమరావతి!
దేవతలను హతమార్తుము!
దివిని గూల్చి పగదీర్తుము!"

అని మెఱియలవంటివారు
దనుజరాజు నానతి గొని,
క్రొవ్విస పస ఇంద్రుని దెస
క్రోధములు వెలిగిక్కిరి.

సింహమ్ములపై, బెబ్బులి
చిటుతలపయి, బిడ్డలపై
ఎక్కివచ్చి అమరావతి
నొక్కుమ్మడి దండెత్తిరి.

నేరుగ చని ఇంద్రభవన
ద్వారపాలకులను చంపి,
అవటి మునుల రెట్ట బట్టి
అవతల పడవైనారు.

తమకు తాము గద్దె లెక్కి
తగుదు మంచు గూర్చుండిరి;
గొప్పగొప్ప దేవతలును
గ్రుక్కుమిక్కు మనకుండిరి.

ఇంద్రుండును పాలుపోక,
ఏ పనియును చేయలేక,
తనదు కోపభర మెల్లను
మనసులోన అబుచుకొనెను.

కలత యెఱుకపడకుండగ
గాంధీర్యముతో నాతడు

దితి కొడుకుల గౌరవించి
తియ్యని పలుకుల నాడెను.

రక్కనులకు పేరుపేర
పెక్కు కాన్క లర్పించెను;
పట్టువస్త్రముల నొసంగి
భయభక్తుల నర్పించెను.

అటుపిమ్మట ఇంద్రుడు తన
భటుల బిలిచి, "మనవారికి
సకల సుఖము లుండునట్టి
సౌధమ్ముల నొసగు,"డనెను.

ఆ మాటలు విని దైత్యులు,
"ఏమిటి నీ అధికారము?
ఇతరు లిచ్చుదానికొఱకు
ఎదురు చూచుటేల మాకు?

"ఈ మాటలు కట్టిపెట్టి
ఇక పురమును విడచి పొమ్ము!
బ్రతుకుపైని ఆశ యున్న
బలిరాజును సేవింపుము!

"చెప్పినట్లు విను మిక, మా
చేతిలోనివాడ వీవు!"

అనిన నగుచు దేవేంద్రుడు
దనుజులతో నిట్లనియెను:

"అవునవు నే మీవాడను.
ఆ మాటల కేమి గాని,
మనమందఱు మన్నదమ్ము
లను మాటను మఱచినారు!"

"అక్క చెల్లిమల ఓడ్డల
మైన మనకు మన లోపల
పగ యేటికి? కలిసి మెలసి
బ్రతుకుద మన మందఱమును!"

"బలి యన్నను నా కిష్టమె;
ప్రభు వేటకు తగు నాతడు!
అతని అండదండలతో
అమరావతి శోభిల్లును,"

అని పలుకుచు దేవేంద్రుడు
దనుజుల శాంతింప జేసి,

వారి బారి పడకుండగ
పారిపోయె నెక్కడకో.

స్వర్గము కళ దప్పిపోయె,
జను తెవ్వరు లే రచ్చట!
దేవిడిలు లోగిళ్ళును
బావురు మనుచుండినయవి!

తోకచుక్క లాకనమున
తోతంచెను పట్టపగలు;
సుడిగాలులు అమరావతి
జుట్టుకొనెను నలువైపుల!

గంగానది పెరారుమనుచు
పొంగులెత్తి ముంచెత్తెను;
నందనవన మొక్కసారి
నట్టేటను కలిసిపోయె!

రక్కసులా అరిజడులకు
బిక్కమొగము వైచినారు;
అమరావతి వదలిపెట్టి
తమ చోట్లకు తరలినారు!—(నశేషం)

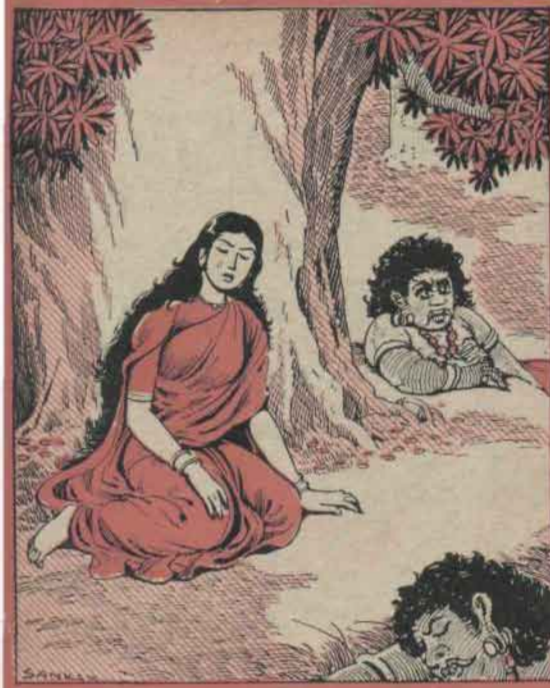
పట్టాభిషేకం

తన అన్న అయిన వారి తన రాజ్యాన్ని, భార్యనూ అపహరించగా రాజ్యభ్రష్టుడై ఉన్న సుగ్రీవుడు, తనకు రాముడు నిజంగా తోడ్పడగలడో లేదో తెలుసుకోగలందులకై, హనుమంతుణ్ణి వెంటబెట్టుకుని రామ లక్ష్మణులు లున్నచోటికి వచ్చాడు. వారందరూ కిష్కింధకు కొంచెం దూరంలో కలుసుకున్నారు. రాముడు విడిచిన బాణం ఏడు సాలవృక్షాలను పడగొట్టి తిరిగి రావటం స్వయంగా చూసేసరికి సుగ్రీవుడికి రాముడిలో నమ్మకం కుదిరింది.

నలుగురూ కిష్కింధకు తిరిగి వచ్చారు. మిగతా ముగ్గురినీ అంత దూరాన విడిచి సుగ్రీవుడు ముందుకు వచ్చి వారిని తనతో యుద్ధానికి రమ్మని పిలిచాడు. వారి సుగ్రీవుడి కేక విని వెళ్ళబోతుంటే తార వద్దని బతిమాలింది. ఒకప్పుడు వారితో ఓడి పారిపోయిన సుగ్రీవుడు ఏదో కారణం లేనిదే

వచ్చి ఉండడని, వారి తన మంత్రులతో సంప్రతించి మరి వెళితే బాగుంటుందని ఆమె అన్నది. కాని వారి ఇంద్రుణ్ణి, శివుణ్ణి కూడా లెక్కచేసేవాడు కాదు.

అతను సుగ్రీవుడితో యుద్ధానికి వచ్చాడు. ఇద్దరూ కొంతసేపు ఘోరంగా యుద్ధం చేసిన మీదట వారి ఒక్క గుడ్డుతో సుగ్రీవుణ్ణి పడగొట్టాడు. హనుమంతుడు తన నాయకుడి దుస్థితి చూసి కలతపడి రాముడికి అతను చేసిన వాగ్దానం జ్ఞప్తికి తెచ్చాడు. రాముడు ఒక బాణం ఎక్కుపెట్టి వారిని కొట్టాడు. ఆ దెబ్బకు మూర్ఛపోయిన వారి తిరిగి స్పృహ వచ్చి, తనకు గుచ్చుకున్న బాణాన్ని పెరికి దానిపైన గల రాముడి పేరు చదువుకుని, "రామా, నన్ను ఇలా కొట్టటం అధర్మం కాదా?" అని అడిగాడు. "మృగాలను చాటున పొంచి కొట్టటం అధర్మం కాదు. తమ్ముడి భార్యను తన భార్యగా చేసుకున్న

వాడు మనిషి కాదు, మృగప్రాయుడు!” అన్నాడు రాముడు. వారి ప్రాణాలు విడుస్తూ తన కొడుకైన అంగదుణ్ణి సుగ్రీవుడికి అప్పగించి, తనవద్ద ఉండే హేమమాలను తమ్ముడి వరం చేసి, హనుమంతుడిచ్చిన నీరు తాగి ప్రాణాలు వదిలాడు.

రాముడు సుగ్రీవుణ్ణి కిష్కింధకు రాజుగా పట్టాభిషేకం జరిపించాడు. ఇందుకు ప్రత్యుపకారంగా సీత జాడ తెలుసుకుని రావటానికని సుగ్రీవుడు తన వానర సమూహాలను అన్నివైపులకూ పంపాడు. అంగద కుమారుడూ, హనుమంతుడూ మొదలైన వారు దక్షిణదిశగా వెళ్ళి, సీత లంకలో

ఉన్నట్టు తెలుసుకున్నారు. హనుమంతుడు సముద్రాన్ని లంఘించి లంక చేరుకున్నాడు.

హనుమంతుడు లంకానగరమంతా తిరిగి సీతను అన్వేషించాడు. ఆ నగరం అతని కళ్ళకు స్వర్గతుల్యంగా ఉన్నది—ఎక్కడ చూసినా అద్భుతమైన బంగారు తోరణాలూ, చక్కని మైదానాలూ, తెల్లని భవంతులూ ఉన్నాయి—కాని సీత జాడ లేదు. ఇంత అందమైన నగరాన్ని రావణుడు మూర్ఖుడై నాశనం చేసుకోబోతున్నాడే అనుకుంటూ హనుమంతుడు ప్రీజనం ఉండే చోట్లా, స్నానఘట్టాలూ, గర్భాలయాలూ, మండపాలూ, డాబాలూ, చీకటికిట్లూ, తోటలూ ఘూలించాడు. చివరకు అతను చేతిలో రాముడి ముద్రకను పట్టుకుని ఒక వనంలో ప్రవేశించాడు.

అక్కడే సీతాదేవి రాక్షస స్త్రీల మధ్యను కూర్చుని ఉన్నది. రావణుడు తనను లంకకు తెచ్చినది లగాయతు అమెకు జీవితం దుర్భరంగా ఉన్నది. రోజూ రావణుడు తన వద్దకు వచ్చి తనను ప్రేమించి తన భార్య కమ్మని కొరటం మరి దుర్భరంగా ఉన్నది. అయితే వినాటికైనా రాముడి బాణాలు తనను రక్షించకపోతాయా అన్న ఆశతో అమె ప్రాణాలు బిగబట్టుకుని ఉన్నది.

“ఓహూ, కారుమేఘాల మధ్య మెరుపు తీగలాగా వికారాకారాలు గల రాక్షసుల మధ్య ఎవరో స్త్రీ కూచుని ఉన్నదే. సీత కాదుగదా!” అనుకున్నాడు హనుమంతుడు. అంతలోనే దివిటీలు ధరించి నౌకర్లు వెంట రాగా రావణుడు సీతదగ్గరికి వచ్చాడు. హనుమంతుడు చప్పున ఒక అశోకపృక్షం ఎక్కి, దాని కొమ్మల మధ్య దాగి అంతా చూడసాగాడు.

“సీత ఈ చెట్టు మొదట్లో కూచుని ఇంకా తన రాముణ్ణి గురించే ఆలోచిస్తాందా? ఆ మానవమాత్రుడికోసం అన్ని సుఖాలూ త్యాగంచేస్తూ, నాకు పశంకాకుండా ఉన్నదే! పైపెచ్చు సింహాన్ని చూసిన లేడిలాగా నాకేసి చూస్తుందిగదా!” అనుకున్నాడు రావణుడు.

“వైరిసీతా, ఈ ఘోర తపస్సు చాలించు! నిన్ను రక్షించలేని ఆ రాముణ్ణి ఇంకెంత కాలం ప్రేమిస్తావు? అతను నాలాగా నిన్ను ప్రేమించలేడు,” అన్నాడు సీతతో రావణుడు.

రాముడు అసమర్థుడనే మాట చెప్పి పడేసరికి హనుమంతుడికి మండుకొచ్చింది. ఆ రావణుణ్ణి వీలైతే అప్పుడే చంపటమో, ఆ ప్రయత్నంలో చావటమో చేద్దామని కూడా అనుకున్నాడు. “నామాటకేంచెబు

తావు?” అని రావణుడు మళ్ళీ అడిగేసరికి, “నిన్ను శపిస్తాను!” అన్నది సీత. పత్తివ్రతా ప్రభావంచేత కాబోలు రావణుడి శరీరం మంటలైత్తింది.

అతను మారు మాట్లాడకుండా స్నానం చెయ్యటానికి వెళ్ళిపోయాడు.

వెంటనే హనుమంతుడు చెట్టు దిగివచ్చి, సీతను సమీపించి, తాను రాముడి దూత ననీ, రాముడు ఆమెకోసం అందోళన పడు తున్నాడనీ చెప్పాడు. మొదట సీత నమ్మక, ఇదంతా రాక్షసమాయ అనుకున్నది. హను మంతుడు ఆమెకు ముద్రిక చూపించి తన పేరు చెప్పుకుని, వాలి వధా, సుగ్రీవ మైత్రీ

మొదలైన వివరాలన్నీ సీతకు నివేదించాడు; రాముడు విధిగా లంకకు వచ్చి రావణుణ్ణి చంపుతాడన్నాడు.

“ఇదంతా నిజమా? కల కాదుగద?” అన్నది సీత.

హనుమంతుడు ముమ్మాటికీ నిజమని చెప్పాడు.

“అయితే రాముడికి నా పరిస్థితి చెప్పు. కాని, జాగ్రత్తనుమా, నా సంగతి విని ఆయన శోకవివశుడు కాకుండా మాత్రం చూడు!” అన్నది సీత.

“ఇక నేను రావణుడికి నా రాక ఎరిగించాలి. అందుకుగాను ఈ అందమైన

వనాన్ని నాశనంచేసి వాడి దర్బం అణుస్తాను!” అన్నాడు హనుమంతుడు.

అతను అన్నంత పని చేశాడు. మండోదరీ మహారాణి కూడా ఒక్క పువ్వుగాని, దళంగాని కోయటానికి సంశయించే అశోకవనాన్ని పూర్తిగా ధ్వంసం చేశాడు.

శంకుకర్ణుడనేవాడు ఈ వార్త చెప్పగానే రావణుడు, ఆ కోతిని పట్టి తేవటానికి తగిన బలాన్ని పంపాడు. వెయ్యిమంది భటులు వెళ్ళి హనుమంతుడి చేతిలో చచ్చారు. తరవాత అటుడి వెంట మరి అయిదుగురు సేనాపతులు హనుమంతుడిపైకి వెళ్ళి తమ ప్రాణాలు కోల్పోయారు. ఈ వార్త విని రావణుడు తానే స్వయంగా బయలుదేరి ఆ కోతిని పట్టుకుందా మనుకుంటూండగా ఇంద్రజిత్తు వెళ్ళినట్టు తెలిసింది.

హనుమంతుడు కొంతసేపు ఇంద్రజిత్తుతో హోరాహోరి పోట్లాడి చివరకు కావాలనే పట్టుబడ్డాడు. ఎందుకంటే అతనికి రావణుణ్ణి చూడాలని బుద్ధిపుట్టింది.

వీ దేవతలూ చేయ సాహసించని పనిని ఒక కోతి చెయ్యటం రావణుడికి ఆశ్చర్యం కలిగించింది. “నేను కైలాసాన్ని ఊపి శివుడివల్ల వరం పొందినప్పుడు పార్వతీ, నందీ నన్ను శపించారు. ఆ శాపమే ఈ కోతి

రూపంలో రాలేదుగదా!" అనుకుంటూ రావణుడు, చిక్కిపోయిన ఆ కోతిని తన ఎదటికి తీసుకురమ్మనీ, విభీషణుణ్ణి పిలిపించమనీ ఉత్తరువు చేశాడు.

విభీషణుడు వచ్చాడు, బంధించి హనుమంతుణ్ణి కూడా తెచ్చారు. "ఎవరు నీవు?" అని రావణుడు అడిగేసరికి, "నేను హనుమంతుణ్ణి; వాయుదేవుడికి అంజనాదేవికి పుట్టినవాణ్ణి. రాముడు పంపగా వచ్చాను. రామాజ్ఞ వినిపిస్తాను!" అన్నాడు హనుమంతుడు.

"రామాజ్ఞ" అనే మాట వినబడేసరికి రావణుడు మండిపడి, "ఈ కోతిని చంపండి!" అన్నాడు. విభీషణుడు అన్నకు అడ్డువచ్చి, "ఎన్నితప్పులు చేసినా దూతను దండించరాదు. ఏమైనా, రాముడి సందేశం విని ఆ తరవాత ఇష్టంపచ్చినట్టు చేయవచ్చు గదా!" అన్నాడు.

రావణుడిందుకు సమ్మతించగా హనుమంతుడు రాముడి సందేశం ఇలా చెప్పాడు: "ఎంత భద్రమైన చోటికైనా వెళ్ళు; శంకరుడి చాటున ఉండు; దుర్గమమైన రసాతలంలోకి వెళ్ళు; నా బాణాలు నిన్ను అంగమంగమూ చీల్చి యమలోకానికి పంపి తీరుతాయి!"

రావణుడు వికటంగా నవ్వి, "నా దివ్యాస్త్రాలకు దేవతలు హడలిపోయారు. రాక్షసేంద్రులందరూ నాకు లోబడి ఉన్నారు. కుబేరుడి వంటి వాడివద్ద పుష్పక విమానం లాగేసుకున్నాను. మానవమాత్రుడు రాముడు నన్నెలా ఎదిరించి పోరాడగలడు?" అన్నాడు.

"అంత గొప్పవాడివి నీతను రహస్యంగా మాయచేసి తెచ్చావే?" అని హనుమంతుడడిగాడు.

ఈ మాటకు విభీషణుడు హర్షించాడు. "నా శత్రువుల పక్షం అవుతున్నావా?" అని రావణుడు తమ్ముణ్ణి అడిగాడు.

"లేదు. కాని సీతను తిప్పి పంపెయ్యి. రాక్షస కులాన్ని నిర్మూలించకు," అన్నాడు విభీషణుడు. కాని రావణుడు ఆ హితం పాటించక ప్రగల్భాలాడాడు.

"ఓ రావణా, నీ పాపం పండింది. రాముడంటే ఎవరనుకున్నావు? భువనైక నాథుడు!" అన్నాడు హనుమంతుడు. తనను పేరు పెట్టి పిలిచినందుకు ఆ కోతిని చంపమని రావణుడు ఉత్తరువిచ్చాడు; కాని దూత అన్న మాట జ్ఞాపకం వచ్చి, తోకకు నిప్పు అంటించమన్నాడు.

అతను హనుమంతుడితో రాముడికి ప్రతిసందేశం ఇలా చెప్పాడు: "నేను నీ భార్యను

హరించి నిన్ను అవమానించాను. విలువిద్యలో ఘటికుడవైతే నాతో యుద్ధంచెయ్యి."

హనుమంతుడు రావణుణ్ణి మరొకమారు హెచ్చరించి వెళ్ళిపోయాక విభీషణుడు అన్నకు హితబోధ చెయ్యి యత్నించాడు. ఆ హితం రుచించక రావణుడు తన తమ్ముణ్ణి శత్రుపక్షంవాడని నిందించి లంకనుంచి పొమ్మన్నాడు. రాక్షసకులం కొంత అయినా దక్కుతుందనుకుంటూ విభీషణుడు వెళ్ళిపోయాడు. రావణుడు నగరరక్షణకు ఉపక్రమించాడు.

హనుమంతుడు తిరిగి రాగానే రామలక్ష్మణులు సుగ్రీవుడితోనూ వానరసేనతోనూ కదిలి సముద్రతీరం చేరుకున్నారు. "నేను నదులూ, కొండలూ, అడవులూ దాటి సముద్రం చేరుకున్నాను. ఎక్కుపెట్టిన నా బాణానికి, శత్రువుకూ మధ్య ఈ సముద్రం అడ్డుండిపోయింది," అన్నాడు రాముడు.

ఇంతలో ఆకాశమార్గాన విభీషణుడు వచ్చాడు. అతనిని గుర్తించగానే హనుమంతుడు, "ఆ వచ్చేది ధర్మాత్ముడైన విభీషణుడు. అన్నగారు వెళ్ళగొట్టగా శరణార్థి అయి వస్తున్నాడు," అని రాముడితో చెప్పాడు. రాముడు పంపగా లక్ష్మణుడు ఎదురువెళ్ళి స్వాగతం చెప్పాడు. సుగ్రీవుడు

మాత్రం శంకించాడు; రాక్షసులు మాయావు
లని అతనికి తెలుసు. కాని హనుమంతుడు
విభీషణుడి మంచితనం శంకించ నవసరం
లేదనీ, అతను లంకలోనే తన అన్నను
ప్రతిఘటించాడనీ చెప్పాడు.

రాముడు విభీషణుణ్ణి సముద్రం దాటి
లంక చేరే ఉపాయం అడిగాడు. "సము
ద్రుడు దారి ఇవ్వకపోతే అతడిపైన మీ అస్త్రం
ప్రయోగించండి," అన్నాడు విభీషణుడు.

రాముడు బాణం ఎక్కుపెట్టేసరికల్లా
వరుణుడే స్వయంగా వచ్చాడు; రాముడికి
నమస్కారం చేసి, "నాపైన ఇంత ఆగ్రహం
చారు. మీ పని సెలవివ్వండి," అన్నాడు.

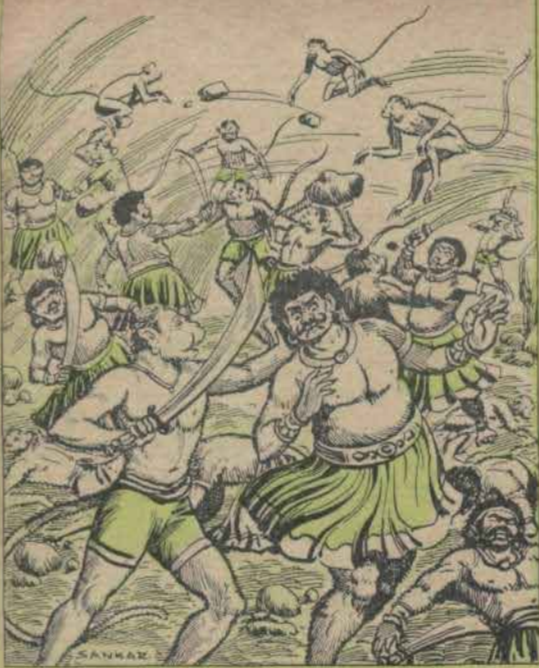
"లంకకు పోవటానికి దారి కావాలి,"
అన్నాడు రాముడు.

వెంటనే సముద్రజలం రెండుగా చీలి
దారి ఇచ్చింది. ఆ దారి వెంట రాముడూ,
అతని అనుచరులూ, వానరసేనా లంకను
చేరుకున్నారు.

ఇంతలో నీలుడు రెండు కొత్త కోతులను
పట్టుకొచ్చి రాముడి ఎడట పెట్టాడు. విభీ
షణుడు వారినిచూసి శుక సారణులనే
రాక్షసులని పోల్చాడు. వారు శరణార్థులమై
వచ్చామని బొంకారు. కాని వారు రావణుడి
నమ్మినబంటుని విభీషణు డెరుగును, అందు
కని వారిని శిక్షించమని రాముడితో అన్నాడు.

రాక్షసకుల నాశనం ఆరంభమయింది. కుంభకర్ణుడూ మొదలైన యోధులు చని పోయారు. ఈ యుద్ధం మాని, సీతను రాముడికి ఇచ్చేసి సంధి చేసుకోమని మంత్రులు రావణుడితో చెప్పారు. కాని ఆతనికి సీతపై భ్రమ తగ్గలేదు. అతను విద్యుజ్జిహ్వడనే వాణ్ణి పిలిపించి రామ లక్ష్మణుల తలల లాటివి, మాయ శిరస్సులు, తయారుచేసి తెమ్మని ఆజ్ఞాపించాడు.

రాక్షస స్త్రీలమధ్య సీత కూచుని ఉన్నది. తన భర్త లంకకు వచ్చాడన్న వార్త తెలిసి ఆమె ఎంతో ఆనందించింది. అంతలో రావణుడు అక్కడికి వచ్చి, "నీదురాశ మాను. రామ లక్ష్మణులు యుద్ధంలో చావబోతున్నారు," అన్నాడు.

ఆ సమయానికి విద్యుజ్జిహ్వడు మాయ శిరస్సులను తెచ్చి రావణుడికి సమర్పించాడు. వాటిని చూస్తూనే సీత మూర్ఛపోయింది. తరవాత తెలివివచ్చాక ఆమె రాముడికోసం విలపిస్తూ, రాముణ్ణి చంపిన కత్తితోనే తననుకూడా చంపమన్నది.

"వేరిదానా, ఇంద్రజిత్తు నీ రాముణ్ణి లక్ష్మణుడితో సహా చంపేకాడు. ఇప్పుడు నీకెవరు దిక్కు?" అని రావణుడు సీతను అడుగుతుండగా, "రాముడు, రాముడు,"

"విళ్ళను శిక్షించి పాధించే విజయ మేమున్నది? ఇంతలోనే రావణుడు చచ్చి పోతాడా?" అంటూ రాముడు వారిని విడిచి పుచ్చమన్నాడు. లక్ష్మణుడి సూచనపై ఆ వేగులవాళ్ళకు వానర శిబిరమంతా చూపించి, వారిద్వారా రాముడు రావణుడికి ఇలా సందేశం పంపాడు: "నా భార్యను ఆపహరించి తెచ్చి ఈ యుద్ధం నీ నెత్తికి తెచ్చుకున్నావు. నేను వచ్చాను, కాని నీవింకా నా కళ్ళ పడలేదు."

ఈ సందేశం తీసుకుని రావణుడు చంపిన వేగులవాళ్ళు వెళ్ళిపోయారు. ఈ భయపకలకూ యుద్ధం సాగింది.

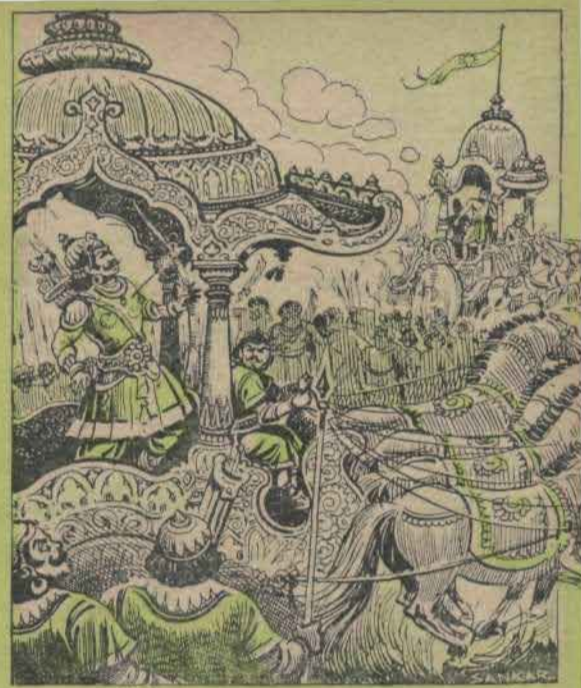
అంటూ ఒక రాక్షసుడు అక్కడికి పరిగెత్తు కుంటూ వచ్చాడు.

“ఆ సరథముడు ఎక్కడున్నాడు? వించేశాడు?” అని రావణుడు ఆ రాక్షసుణ్ణి చిరాకుగా అడిగాడు.

“ఏంచెప్పను, మహారాజా? ఇంద్రజిత్తును చంపేశాడు,” అన్నాడు రాక్షసుడు. వెంటనే రావణుడు మూర్ఛపోయాడు. అతను తెలివి తెచ్చుకుని, “ఛీ, ఈ సీత కోసంగదా అయిన వాళ్ళనందరినీ చంపుకున్నాను! ఇంత జరి గాక నాకు సీత ఎందుకు, త్రైలోక్యాధి పత్యమెందుకు?” అని వాపోయాడు.

అంతలో ఒక దూత వచ్చి రాముడు తన సేనను తీసుకుని లంకానగరాన్ని భస్మ పటలం చేయవస్తున్నట్టు చెప్పాడు. రావణుడు రాముణ్ణి ఎదుర్కొనబోతూ సీతను చంపెయ్య నిర్ణయించాడు. అయితే ఇతర రాక్షసులు అతన్ని వారించి, అందుకది అదనుకాదనీ, కాకపోయినా ఆమెను చంపటంచేత ఒరిగేదేమీ లేదనీ చెప్పారు. రాముణ్ణి చంపుతానని సీతను హెచ్చరించి రావణుడు రథమెక్కి వెళ్ళిపోయాడు.

రామ రావణులకూ, వాసర రాక్షసులకూ మధ్య యుద్ధం జరిగింది. రావణుడి బాణా లలో ఒక్కటికూడా రాముణ్ణి గాయపరచ

లేదు. పాదచారి అయి యుద్ధం చేస్తున్న రాముడిపైకి రావణుడు తన రథాన్ని నడిపించాడు. ఆ క్షణంలోనే ఇంద్రుడు తన సారథి అయిన మాతలితో ఒక రథాన్ని పంపాడు. రాముడు దానిపైకి ఎక్కి బ్రహ్మాస్త్రం ఎక్కుపెట్టి ప్రయోగించేసరికి అది రావణుణ్ణి చంపి, రాముడి వద్దకు తిరిగి వచ్చింది.

రాముడు విభీషణుణ్ణి లంకకు రాజుగా ప్రకటించాడు. ఇంతలో సీత తన వద్దకు వస్తున్న వార్త తెలిసి అతను విభీషణుడితో, “ఆమె రావణుడి దగ్గర ఉండటంచేత అపవిత్రురాలై, ఇంకా వంశ భ్రాతికి

కళంకం ఏర్పడింది. ఆమెను రానివ్వవద్దు,” అన్నాడు. సీతను చూడాలని తనకు ఎంత ఆత్రంగా ఉన్నప్పటికీ తన కొరికనుకూడా అతను అణచుకున్నాడు.

రాముడు తనను గురించి అన్న మాట విని సీత లక్ష్మణుడితో, తాను చితి పేర్చుకుని అందులో కాలిపోవటానికి రాముడి అనుమతి సంపాదించమన్నది. లక్ష్మణుడు రాముడితో ఈ మాట అన్నాడు. రాముడు సరేనన్నాడు. లక్ష్మణుడు నిర్విరుద్ధపాయి హనుమంతుడితో, “చాతనైతే అన్నగారి ఆజ్ఞ నిర్వర్తించు!” అన్నాడు.

“మీ ఉద్దేశంకూడా అదేనా?” అన్నాడు హనుమంతుడు ఆశ్చర్యంతో. “మన ఉద్దేశాలకు తావు లేదు. అన్నగారి ఆజ్ఞ పాలించ వలసిందే,” అన్నాడు లక్ష్మణుడు.

తరవాత సీత అగ్నిప్రవేశం చేసేటప్పుడు లక్ష్మణుడు ఆశ్చర్యంతో, “అయ్యో, మీ శ్రమ యావత్తూ వ్యర్థంచేస్తూ సీత అగ్నిలోకి,

తామర కొలనులో హంసలాగా, ప్రవేశిస్తున్నది!” అన్నాడు.

“ఆమెను అవు, అవు!” అన్నాడు రాముడు. కాని సీత అగ్ని ప్రవేశించనే ప్రవేశించింది. అయితే అగ్ని ఆమెను ఏమీ చెయ్యలేదు. పైపెచ్చు ఆమె శుద్ధిచేసిన బంగారంలా మరింతగా ప్రకాశించింది.

అగ్నిహోత్రుడు ప్రత్యక్షమై ఆమెను చెయ్యి పట్టి రాముడివద్దకు తెచ్చి, “ఈమె ఆకళంక, లోకపూజనీయ! నీవు నారాయణుడవు, ఈమె లక్ష్మి!” అన్నాడు.

“ఆమె పవిత్రతను నేనెరుగుదును. కాని లోకానికి తెలియగలందులకే ఇలా చేశాను,” అన్నాడు రాముడు.

అగ్నిదేవుడే సీతారాములకు స్వయంగా రాజ్యాభిషేకం జరిపించాడు. ఆ సమయానికి భరత శత్రుఘ్నులు పౌరులను వెంట బెట్టుకుని వచ్చారు. అగ్నిదేవుడు రాముడికి ఇంద్రాదుల ఆశీస్సులు అందజేశాడు.

మా పూరి పేరు తాడువాయి. దక్షిణంబు విభ్రంసకుడు, ఉగ్ర స్వరూపి అయిన వీర భద్రుడు ప్రకాంత రూపంలో మా పూర వెలిశాడు. అది మా దురదృష్టమో ఏమోగాని ఆయన మా పూరికి రెండుమైళ్ళ దూరంలో తన ముఖాన్ని కామవరపు కోట అనే ఇంకో పూరివైపు (దక్షిణంగా) పెట్టి వెలిశాడు. పెద్ద వాళ్ళ నడిగితే ఒక వింతైన కథ చెబుతారు.

ఆ పైన చెప్పిన కామవరపుకోటకు ఒక బ్రహ్మరాక్షసి వచ్చి అందరినీ నానాహింసలూ పెడుతేందట. ఒకనాటి రాత్రి ఆ గ్రామ పెద్దకు వీరభద్రుడు ప్రత్యక్షమయి, కాశీకి వచ్చి అక్కడ ఉన్న తన విగ్రహాన్ని తీసుకువెళ్ళి ఆ పూళ్ళ ప్రతిష్ఠచేయమన్నాడట. తెల్లవార గనే ఆ గ్రామపెద్ద తతిమ్మావల్లతో ఈ సంగతి చెప్పి, ఎవరైనా యువకులు ఈ పనికి ముందుకు వస్తారా అని అడిగాడట. కాశీకి పోయి నా వాడూ కాటికి పోయినవాడూ ఒకటే అనే రోజులేమో, ఆ పనికి ఎవ్వరూ సాహసించ లేదు. అఖరుకు ఒక 20 ఏళ్ళ యువకుడు ఆ విగ్రహాన్ని తీసుకువస్తానని బయలుదేరాడు. ఎలాగైతేనేం, సలభైపిళ్ల వయసాచ్చేటప్పటికి కాశీ చేరాడు. చీకటి పడిందేమో ఆ రాత్రికి అక్కడ విగ్రహం దగ్గర పడుకొందామని మేను వాల్చాడు. అప్పుడు వీరభద్రుడు ఆ బ్రాహ్మడికి కళ్ళోకి వచ్చి 'నా విగ్రహాన్ని పుచ్చుకొని హాశ్వరభ అన్నావంటే ఒక రాత్రి ఒక పగలు ప్రయాణం చేసేటప్పటికి మీ పూరు చేరతావు, కాని దారిమధ్యలో నన్నెక్కడా దింపవద్దు' అని చెప్పాడట. సరే నని ఆ రాత్రే ఆ విగ్రహాన్ని పుచ్చుకొని

హాశ్వరభ అని బయలుదేరాడట. చిత్రంగా తెల్లవారేటప్పటికి మా పూరు వచ్చాడు.

అక్కడ దారిలో అతడే చిన్న కల్వ దాటాలి. ఆ కల్వ చూచేటప్పటికి అతడికి సంధ్యవార్చుకొందామని బుద్ధివుట్టిందట. వీర భద్రుడు చెప్పిన మాటలు మర్చిపోయి అక్కడే ఉన్న ఒక తాడిచెట్టుకు విగ్రహాన్ని ఆనించి సంద్యచేసుకొని వచ్చి, "హాశ్వరభ" అని మళ్ళీ విగ్రహాన్ని ఎత్తాడట. ఏముంది? ఆ విగ్రహం కదిలి వస్తేనా! అప్పుడు వీర భద్రుడు మళ్ళీ ప్రత్యక్షమై 'నా అజ్ఞ సుల్లమిం చావు. అయినా, నా రాక గమనించి బ్రహ్మ రాక్షసి పారిపోయింది, నేను ఇక్కడే ప్రతిష్ఠ అవుతాను, కాని మీ పూరివైపే తిరిగి వుంటా' నని చెప్పాడట. అక్కడే ఒక గుడి కట్టారు. మా పూరు అక్కడ వెలిసింది.

తాడిచెట్టుకు అనుకొనివున్న దేవుని వలన వెలిసిన పూరు కావటంచేత "తాడువాయి" అయింది.

కొన్నాళ్ళకు మళ్ళీ వీరభద్రుడు మా పూరి పెద్దకు కన్నుడి, 'కోడికూత, రోకటిపాటు నాకు విస్తృతగూడదు. కాబట్టి మీ పూరు ఇక్కడికి రెండుమైళ్ళ దూరంలో కట్టుకోండి' అని అజ్ఞాపించాడట. అందుకే మా పూరికి దేవాలయానికి రెండుమైళ్ళ దూరం. ఇక్కడ మహాశివ రాత్రికి గొప్ప తీర్థం జరుగుతుంది. ఇప్పటికి పాడుపడిపోయిన ఇళ్ల జాడలు ఆ దేవాలయ సమీపంలో మనం చూస్తాం. ఆ దేవుడి వెనుక ఇప్పటికీ తాటిమొద్దు ఉందని మా పూజారి అంటాడు.

—అద్దంకి అంజనీదేవి.

మూ థు లు

పూర్వం ఒక దేశంలో ఏడుగురు అన్నదమ్ములుండేవారు. వాళ్లు తండ్రి బతికి ఉన్నంత కాలమూ పాలంపని చేసుకుంటూ తమ గ్రామంలోనే ఉండిపోయారు. తరవాత వాళ్ళకి స్వాతంత్ర్యం వచ్చింది.

ఒకనాడు పని విడిచి లెకపోయింది. చుట్టూ పక్కల గ్రామాలు చూసి వద్దామని ఏడుగురూ బయలుదేరారు. రోజల్లా తిరిగారు. ఏదీ చూసినా వాళ్ళకి వింతగానే కనబడింది. కొంతసేపు రహదారి కేసి నెళ్లు తెరుచుకు చూశారు, కొంతసేపు చెట్లమీద తిరిగే కోతులను చూశారు, మరికొంతసేపు ఏదో గుడికేసి చూశారు.

పొద్దుగూకేవేళ వాళ్లు ఏడుగురూ ఇంటిదారి పట్టారు. ఆ దారి ఒక బావి పక్కగా ఉన్నది. బావి చాటి వచ్చినాక వాళ్లలో ఒకడు అందరినీ లెక్కించి చూసుకుని, "ఏడేవాడే?" అన్నాడు. వాడు తనను తాను లెక్కించుకోలేదు. అలాగే అందరూ తమను తాము వదిలేసి మిగిలినవాళ్లనే లెక్కించి ఒకడు బావిలో పడిపోయి ఉంటాడని నిర్ధారణ చేసుకున్నారు.

ఒకడు వెళ్ళి బావిలోకి తొంగి చూసేసరికి అందులో వాడి ముఖం కనిపించింది. "ఇంకేం? ఏడేవాడు లోపల ఉన్నాడు!" అన్నాడు వాడు. "ఏదీ? చూడనీ!" అంటూ ఒక్కొక్కరే బావిలోకి తొంగి చూసి, ఏడేవాడు బావిలోపల ఉన్నట్టు నిర్ధారణ చేసుకున్నారు.

బావిలోకి దిగిలిగా! పెద్దవాడు బావి ఒడ్డు పట్టుకుని లోపలికి వెళ్ళాడాడు. రెండోవాడు వాడి కాళ్ళు పట్టుకుని వెళ్ళాడాడు. ఇలా అందరూ ఒకరి కాళ్ళు ఒకరు పట్టుకుని వెళ్ళుతుంటే పెద్దవాడు

బరువు భరించలేక పట్టు వదిలేశాడు. అందరూ లోపల పడిపోయి ఒకరినొకరు గట్టిగా పట్టుకుని, "దొరికాడు! దొరికాడు!" అని అరిచారు.

అదృష్టవశాత్తూ బావిలో నీరు చాలా కొంచెమే ఉన్నది. తరవాత వాళ్లు ఒరలు పట్టుకుని పైకెక్కి వచ్చారు. బావిలోకి దిగేటప్పుడు పడేసిన బోపిలన్నీ ఒకచోటే ఉన్నాయి. వాటిని లెక్కపెట్టుకుంటే ఏడున్నాయి.

"అమ్మయ్య! ఏవరమూ తప్పిపోలేదు! ఇంకా నయం!" అనుకుని వాళ్లు ఇంటికి వెళ్లిపోయారు.

4

చింఘిజ్ ఖాన్ వంశంవారు చనిపోతే వారి శవాలను అల్టాయ్ పర్వతంవద్ద పాతి పెట్టటం ఆచారం. వాళ్ళు ఆ పర్వతానికి నూరురోజుల ప్రయాణపు దూరంలో ఉన్న సరే శవాన్ని అక్కడికి మోసుకుపోవాలి. దారిలో ఎదురైన వారందరినీ చంపి, “వెళ్లి లోకాంతరంలో పెద్ద ఖానుకు సేవ చెయ్యి,” అనేవారు. అలాగే దారిలో కనిపించిన గుర్రాలన్నిటినీ ఆయనకోసం చంపేవారు. మొంగూ ఖాన్ చనిపోయినప్పుడు ఆయన శవానికి ఎదురైన వారిని ఇరువైవేలమందిని పెద్ద ఖాను అనుచరులు ఈవిధంగా చంపినమాట వాస్తవం. పెద్ద ఖాను చనిపోగానే ఆయనకు

గల గుర్రాలలో ఉత్తమమైన వాటన్నిటినీ కూడా చంపటం ఆచారం.

ఈ సందర్భంలో తాతార్లను గురించి తెలుసుకోదగిన విషయాలు కొన్ని ఉన్నాయి. వాళ్ళు ఎప్పుడూ ఒకచోట ఉండక శీతాకాలాన ఉష్ణప్రాంతాలా, వేసవికాలాన చల్లనిప్రాంతాలా నివసిస్తారు. వాళ్ళ ఇళ్ళు చెక్కలతో గుండ్రంగా నిర్మించినవి; నాలుగు చక్రాల బళ్ళపైన ఎక్కించి తీసుకుపోవటానికి వీలుగా, చాలా తేలికగా ఉంటాయి. పర్వాకాలంలో వాళ్ళు బళ్ళలో ప్రయాణిస్తారు. ఈ సవారీ బళ్ళలో ఒక్క చినుకు వర్షం కురవదు; వీటిలోనే వారి కాపరాలూ, వంట సామగ్రి అన్నీ ఉంటాయి.

మార్కో పోలో సాహస యాత్రలు

తాతార్ స్త్రీలే ఇంటి పనులూ, క్రయ విక్రయాలు చేస్తారు. వేటాడటమూ, యుద్ధం చెయ్యటమూ, డేగలతో వేటా మాత్రమే మగ వాళ్ళ పని. వారు గుర్రపు మాంసమూ, కుక్కమాంసమూ కూడా తింటారు. గుర్రపు పాలు తాగుతారు. పదీ, ఇరవైమందికూడా ఒకే కుటుంబంగా జీవిస్తారు. అయితే వారి మధ్య పట్టి వైషమ్యాలూ, పేచీలూ ఉండవు. పిల్లలను ఉమ్మడి సొత్తుగా చూస్తారు. తాతార్ పురుషులు పోషించగలిగితే నూరు మంది స్త్రీలనుకూడా పెళ్ళాడవచ్చు.

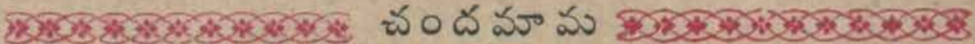
వారు సర్వేశ్వరుణ్ణి నమ్మి ధ్యానిస్తారు. ఈ సర్వేశ్వరుడు వివేకాన్ని, దేహారోగాన్ని

పెంపొందిస్తాడని వారి నమ్మకం. తరవాత వారు గృహదేవతల విగ్రహాలను పెట్టుకుని పూజిస్తారు. భోజనం చేసేముందు ఆహారాన్ని గృహదేవతలకు నైవేద్యంపెడతారు.

వారు ఆసాధారణ శౌర్య సాహసాలు గలవారు. ఎటువంటి కష్టాలకైనా తట్టుకోగలవారు. అకలి దప్పలకు ఓర్చి, రోజుల తరబడి గుర్రం దిగకుండా వారు పోరు సాగించగలరు. యుద్ధరంగం నుంచి పారి పోవటం వారికి ఓటమి కాదు. పారిపోతూ కూడా వారు వెనక్కు తిరిగి తమను వెంటాడే శత్రువును బాణాలతో గురిగా కొట్టగలరు. ఈవిధంగా శత్రువును బలహీనపరిచి వారు యుద్ధంలో అంతిమ విజయం సాధిస్తారు. అందుచేతనే వారు యుద్ధాలు చేసి అంత ప్రపంచాన్ని స్వాధీనపరుచుకోగలిగారు. వారు దిగ్విజయం నిమిత్తం దూర ప్రయాణాలు చేసేటప్పుడు ఆహారం వెంట పట్టుకు పోరు. మరే ఆహారమూ లేకపోతే తమ గుర్రాల రక్తనాళాలనుంచి రక్తం తీసి దానిని తాగుతారు. వారి ప్రధాన సంపద గుర్రాలూ, ఒంటెలూ, ఎద్దులూ, అవులూ, గొర్రెలూనూ.

తాతార్లలో ఒక వింత ఆచారం ఉంది. ఒకడి కూతురూ, మరొకరి కొడుకూ చని పోయినప్పుడు, ఆ ఇద్దరి ఆత్మలకూ కాస్త్రా

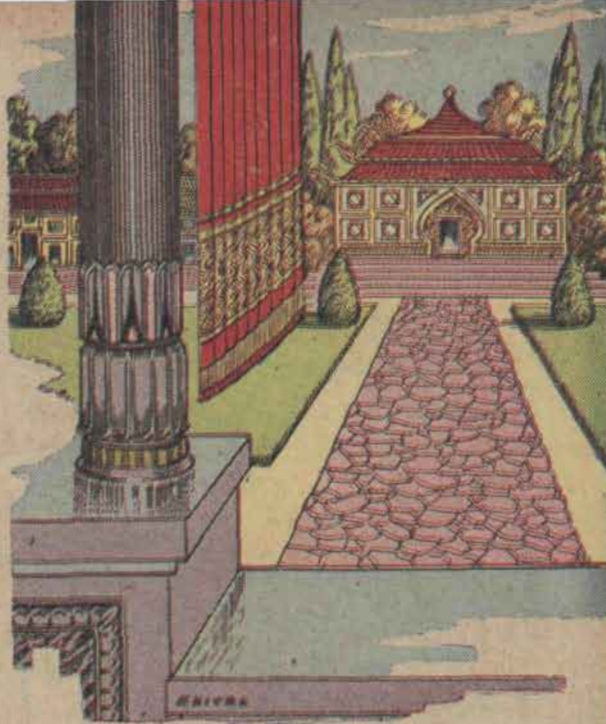

క్రంగా వివాహం జరిపించి వారి తండ్రులు వియ్యమందుతారు! ఆ బంధుత్వం తరతరాల అలాగే ఉండిపోతుంది.

కాతేకు వెళ్ళే దారిలో పెద్దఖాను మకాములు చాలా ఉన్నాయి. "చగన్ నోర్" (తెల్ల మడుగు) అనేచోట పెద్దఖాను రాజసాధం ఒకటి ఉన్నది. ఇక్కడ అనేక నదులూ, సరస్సులూ, వాటిలో హంసలూ, వేటాడదగిన అనేక పక్షులూ ఉంటాయి. వేటకోసం పెద్దఖాను ఇక్కడికి వచ్చి కొంత కాలం ఉంటూఉంటాడు.

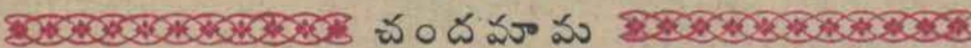
షాంగ్-తు అనే నగరంలో మరొక పెద్ద హర్మ్యం ఉన్నది. దీనిని కుబిలాయిఖాన్ కట్టించాడు. ఈ మహాభవనాన్ని చలవరాతితోనూ, ఇతర అరుదైన శిలలతోనూ కట్టారు. భవనం లోపల అంతటా బంగారు పూత పూశారు, వైభవంగా అలంకరించారు. ఈ భవనం వెనక ఒక బ్రహ్మాండమైన ఉద్యాన వనం ఉన్నది. అందులో పెద్దఖాను అచ్చగా వెదురు వాసాలతో ఇంకొక పెద్ద భవంతి కట్టించాడు. ఇదికూడా అత్యద్భుతంగా తయారుచేయబడినది. దీనిని కావాలంటే విప్పి పెట్టవచ్చుకూడానూ.

జూన్, జులై, ఆగస్టు మాసాలు ఆ ప్రాంతాన వేసవి కాలం. ఈ మూడు

మాసాలూ పెద్దఖాను షాంగ్-తులో గడుపుతాడు. ఇక్కడ చల్లగా ఉంటుంది. ఆగస్టు 28 న పెద్దఖాను వెళ్లిపోయేటప్పుడు వెదుళ్ళతో కట్టిన మహాలును విప్పేస్తారు. పెద్దఖాను ప్రతి ఏడూ ఆగస్టు 28 నే ప్రయాణ మయేవాడు. అది దైవజ్ఞాలు నిర్ణయించిన ముహూర్తం.

పెద్దఖానుల వశంలో అతి పవిత్రంగా భావించబడే తెల్ల గుర్రాల మందలుండేవి. వాటి సంతతిలో ఏ ఒక్కదాని శరీరంపైనా ఆవగింజంత మచ్చకూడా ఉండేదికాదు. ఈ మందలలో అడగుగ్రాలే పదివేలకు పైగా ఉండేవి.

కుబిలాయ్‌ఖాను వద్ద టిబెట్టు, కాశ్మీర దేశాలకు చెందిన తాంత్రికు లుండేవారు. వీరు పెద్దఖాన్‌పైన మాత్రం వర్షం పడకుండా చెయ్యగలిగేవారట. వీరు ఎప్పుడూ భస్మం ధరించి ఉండేవారనీ, బలవన్మరణం పొందిన శవాలను తీసుకుపోయి వాటితో ఖుద్రదేవతారాధన చేసేవారనీ మార్కో తెలుసుకున్నాడు.

కుబిలాయ్ వద్ద "బళ్ళీ" లని మరొక రకం తాంత్రికులుండేవారు. పెద్దఖాను భోజనానికి ఎత్తయిన వేదికపైన కూచునే వాడట. ఆయన కూచున్న బల్లకు పది అంగుల దూరంలో నేలపైన లోటాలనిండా సారా, పాలూ, ఇతర పానీయాలూ ఉండే వట. అప్పుడు "బళ్ళీ"లు తమ మంత్రశక్తి చేత ఈ లోటాలన్నీ తమంతట తామే గాలిలో లేచి పెద్దఖాను వద్దకు వెళ్ళేలాగ చేసేవారట. పదివేలమంది సమక్షంలో వారి శక్తులు ప్రదర్శించేవారట. ఇందులో అవ

గింజంత అయినా అబద్ధం లేదని మార్కో వచించాడు.

ఈ "బళ్ళీ"లు దేవతలకు ప్రయమైన దినాలు వచ్చినప్పుడు పెద్దఖాను సహాయంతో గొప్పగా ఉత్సవాలు చేసేవారు. వారు తమతమ హోదానుబట్టి భార్యలను కూడా చేసుకునేవారు. కాని "సియెన్-సెంగ్" అనే మరొక రకంవారు సన్యాసులు. వారు తలలు గొరిగించుకుని, ధాన్యం పై పొట్టుమాత్రమే తిని, ఉపవాసాలతో జీవిస్తూ బ్రహ్మచర్యం అవలంబించేవారు. నలుపు, నీలిరంగులు గల నారబట్టలు ధరించేవారు. ఎప్పుడైనా పట్టుబట్టలు కట్టినా, ఆ రంగులు కలవే కట్టేవారు. వీరు శక్తి ఉపాసకులై ఉండవచ్చు, ఎందుకంటే వారు ఆరాధించే దేవతల పేర్లన్నీ ఆడవేనట. ప్రపంచంలో అంత కఠోరమైన జీవితం గడిపేవారు మరెక్కడా ఉండరని మార్కో భావించాడు.

—(ఇంకావుంది)

గలివరి యాత్రలు

బైపుస్కు యుద్ధనావలలోని పైనికులు ఆ భయంనుంచి కోలుకునే లోపల నేను రేవులో ఓడల లంగర్లు తీసేశాను.

అంతలోనే వందలకొద్దీ బాణాలు వర్షపు జల్లులాగా వచ్చి పడ్డాయి. చిన్నవే అయినా చాలా బాధ కలిగించాయి.

బైపుస్కు పైనికులు ప్రయోగించే ఆ బాణాల వల్ల కళ్ళకు హాని కలగకుండా వుండేందుకు జేబులోని కళ్ళజోడు తీసి పెట్టుకున్నాను.

అక్కడున్న వాటిలో చాలా పెద్దవైన యాదై యుద్ధనౌకల వగ్గాలు గుడిగుచ్చి పట్టుకుని లిల్లివుట్ రాజ్యంవైపు సాగిపోయాను.

లిల్లివుట్ తీరం సమీపించేముందు కళ్ళజోడు తీసి జేబులో పెట్టేసుకున్నాను. నేను ఒడ్డు చేరేసరికి చుక్కవర్రి, ఆయన పరివారం, ప్రజలు వెలాదిగా అక్కడ నిలిచి ఎదురు చూస్తున్నారు. "లిల్లివుట్ చక్రవర్తికి జయము జయము!" అని వందనం చేశాను.

ఏలువెంట బైపుస్కూలో మిగిలి వున్న పిడ
లన్నిటినీ కూడా లాక్కొచ్చెయ్యమని చక్రవర్తి
అన్నారు. రాజ్యకాంక్షకి అంతుండదుకదా!

మంత్రివర్గంలోని కొందరు పెద్దలుకూడా నా
మాట మన్నించి ఆ ఉద్దేశం తగదని చక్రవర్తికి
నచ్చుచెప్పారు.

చక్రవర్తి నా రాజభక్తిని అనేకవిధాల మెచ్చు
కున్నారు. దేశమంతటికీ గొప్పదైన 'నార్తాక్'
అన్న బిరుదాన్ని ప్రసాదించి సత్కరించారు.

బైపుస్కూను సామంతరాజ్యం చేసుకోవాలని
దురాశపడ్డాడు రాజా. ప్రజలను బానిసలను
చేయడం సుతరామూ నాకిష్టంలేదని చెప్పేశాను.

రాజుగారు నొచ్చుకున్నట్టు కనబడ్డారు. కానీ ఏమీ
అనకుండా అక్కడనుంచి గంభీరంగా లేచి
వెళ్ళిపోయారు.

మూడువారాల తరువాత బ్లెఫ్ను దేశం నుంచి ఒక పెద్ద రాయబారవర్గం వచ్చింది. లిల్లిపుట్ చక్రవర్తి స్నేహం కోరి వారు సంధికి వచ్చారు. అన్నివిధాలా తనకు అనుకూలమైన షరతులతో చక్రవర్తి నంది ప్రజలు రాయించారు.

తరువాత ఆ రాయబారులు నన్ను చూడడానికి వచ్చారు. నన్నూ, నా శక్తి సామర్థ్యాలనూ వెన్నెళ్ళ మెచ్చుకున్నారు.

“మీరు మా రాజ్యానికి ఒకమారు దయచేయ వలసింద”ని తమ చక్రవర్తి మాటగా నన్ను అహ్వనించారు. నేను అంగీకరించాను.

ఆ తరువాత ఒక రోజున చక్రవర్తిగారి దర్శనం సంపాదించి బ్లెఫ్ను రాజా అహ్వనం మనవిచేసి వెళ్ళడానికి అనుమతి కోరాను. చక్రవర్తిగారు ముఖావంగా వుండి తుదకు సరే అన్నారు. ఆయనకి నావల్ల అభిమానం తగ్గిపోయిందని తోచింది.

ఇలావుండగా, ఒకనాటి అర్ధరాత్రివేళ
నా స్నేహితుడైన రాబోట్స్ గి ఒకాయన
రహస్యంగా నా వద్దకు వచ్చాడు.

నాకు ఒక పెద్ద ఆపద వాటిల్లబోతోందని హెచ్చరించాడు. “ఆనలే మీపట్ల విముఖులైవున్న చక్రవర్తికి,
మీరంటే గిట్టనివాళ్ళు లేనిపోనివి కల్పించి చెప్పారు. బైపుస్కూ రాయబారులతో మాట్లాడమే నేరమని,
పైగా ఆ దేశం వెడతాననడం రాజద్రోహమేనని చెప్పారు. మిమ్మల్ని వెంటనే వధించాలని తీర్మానిం
చారు. కానీ రాజుగారు మీపై దయతలచి మీరు చేసిన సహాయం తలచి కళ్ళుమాత్రం తియించి
చేయాలని నిశ్చయించారు. ఏ క్షణంలోనైనా ఆపద వాటిల్లవచ్చు.

“నేను చెప్పదలచుకున్నది చెప్పాను. చెయ్య
గలిగిందేమీ లేదు కర్తవ్యం మీరే ఆలోచించు
కోండి,” అని చెప్పి నా మిత్రుడు వెళ్ళిపోయాడు.

తెల్లవారేసరికి నా బట్టలన్నీ ఒక పెద్ద ఓడలో
పడేసి, నేను బైపుస్కూ వెదుతున్నట్లు చక్ర
వర్తికి కబురుపెట్టి బయలుదేరాను.

నిరక్షర కుక్షులు

భోజరాజు పరిపాలనకింద ధారానగరంలో హినజాతివారు నయితం ఒకవంక అద్భుతమైన కవిత్వం చెప్పగలిగితే, మరొకవంక పాటపాడిచినా అక్షరంలేని బ్రాహ్మలు కూడా ఉండేవారు. వీరిలో కొందరు కాళిదాసు దగ్గరికి వెళ్ళి, రాజుచేత బహుమానం ఇప్పించమని వేధించేవారు. కాళిదాసు ఇటువంటి వారిని రాజసభకు తీసుకుపోయి తన ప్రజ్ఞాబలంచేత వారిని పండితులుగా ప్రదర్శించి, బహుమానా లిప్పిస్తూండేవాడు.

ఇటువంటివాడే కేశవశర్మ అనేవాడేకడు కాళిదాసు పాలపడ్డాడు. ఈ కేశవశర్మకు చదువు కొంచెమైనా అబ్బలేదు, కాని దురభ్యాసాలన్నీ అలవడ్డాయి. వాటితో అతను తనకున్నదంతా తగలేసుకుని, తిండికికూడా లేని స్థితిలో కాళిదాసు వద్దకు వెళ్ళి, “వివిధంగానైనా రాజుచేత బహుమానం ఇప్పించాలి!” అని ప్రాధేయపడ్డాడు.

“నువ్వేం చదువుకున్నావు?” అని అడిగాడు కాళిదాసు. కాని కేశవశర్మ ఏమీ చదువుకోలేదు. ఏదన్నా చదువుకున్నా అంతా వినాడే మరిచిపోయాడు.

“సరే, వెళ్లు. రేపు సభకు రా. వస్తూనే ఏదో ఒకటి అనాలి గనక, అధమం నక్షత్రాల పేర్లు ఏకరుపెట్టి మరి మాట్లాడక కూచో! నీకు ఎంతో కొంత ముట్టేట్లు నేను చూస్తాను!” అన్నాడు కాళిదాసు.

అప్రకారమే కేశవశర్మ మర్నాడు రాజసభకు వచ్చాడు. అతను కనిపించగానే కాళిదాసు లేచి వందనం చేశాడు.

“ఆ వచ్చేవారెవరు?” అని రాజు కాళిదాసు నడిగాడు. “ఆయన చాలా గొప్ప విద్వాంసుడు! తరుచు మౌనదీక్ష పట్టి ఉంటారు!” అన్నాడు కాళిదాసు.

వెంటనే భోజరాజు లేచి, కేశవశర్మకు నమస్కారం చేసి ఒక ఆసనం చూపించాడు.

రేవతి పతి కనిష్ఠసేవయా
కృత్రికా తనయ విక్రమో భవ!"

[నీ గుర్రపుసాల గుర్రాలతో నిండిఉండు
గాక. నీ ఇంట బంగారం ఇంకా ఇంకా
ఉండుగాక. రేవతిదేవి భర్త (బలరాముడి)
యొక్క తమ్ముడి (కృష్ణుని) సేవవలన
కృత్రికా తనయుడి (కుమారస్వామి) వలె
పరాక్రమవంతుడి పురుషుగాక!]

భోజరాజు చాలా సంతోషించి కేశవశర్మకు
మంచి బహుమానం ఇచ్చి పంపాడు.

మరొక సందర్భంలో కాళిదాసుకు ఇంత
కన్న తీవ్రమైన పరీక్ష జరిగింది. "ఎవరో
కాళిదాసు గురువుగారట. రాజవీధిలో
కూచున్నారు!" అని ధారానగరం ప్రజలు
చెప్పుకొసాగారు. ఈ వార్త భోజరాజుదాకా
పోయింది. అయిన కాళిదాసును "మీ గురువు
గారు ఊళ్లోకి వచ్చారట. వెళ్లి దర్శనం చేసు
కున్నారా?" అని అడిగాడు.

నిజానికి కాళిదాసుకు గురువెవరూ లేడు.
అందుచేత రాజుతో ఏం చెప్పటానికి పాలు
బోక కాళిదాసు, "నేనుకూడా విన్నాను.
అయిన దర్శనం చేసుకుందామను
కుంటున్నాను!" అని సమాధానం చెప్పాడు.

తరవాత కాళిదాసు, తన గురువని చెప్పు
కునే మనిషిని వెతుక్కుంటూ వెళ్లి.

కనీసం సక్షత్రాల పేర్లుకూడా రాని
ఆ మూర్ఖుడు, "అశ్వినీ, పునర్వసు, రేవతి,
కృత్రికా!" అని కూచున్నాడు.

ఇది విని రాజు నిర్ఘాంతపోయాడు.
అయితే కాళిదాసు, సమయస్ఫూర్తి గల
వాడు గనక, "ఆహాహా! ఎంత గొప్ప
ఆశీర్వచనం!" అన్నాడు.

"విద్వాంసులవారి ఆశీర్వచనం నాకు
బోధపడలేదే?" అన్నాడు భోజరాజు.

"వారి ఉద్దేశం ఇదీ!" అంటూ కాళిదాసు
ఈ శ్లోకం చదివాడు:

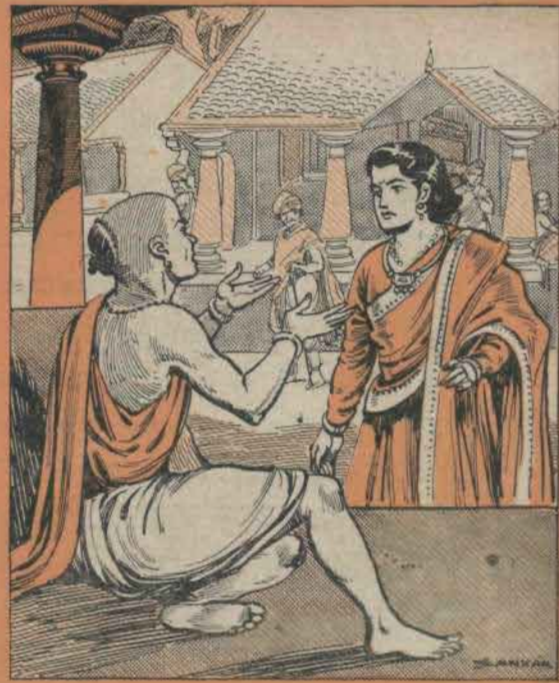
"అశ్వినీ భవతు తేకు మందురా,
మందిరే వనతు తే పునర్వసు,

"ఏమయ్యా, నువ్వు కాళిదాసు గురువునని చెప్పుకుంటున్నావుట. నీ మోసం కాళిదాసుకు తెలిస్తే ఏమవుతుందో ఆలోచించుకున్నావా?" అని గద్దించి అడిగాడు.

వెంటనే ఆ వేషధారి బెదిరిపోయి, "అయ్యా, ఇది నా తప్పు కాదు. నేను పొట్ట గడవని పేద బ్రాహ్మణ్ణి. భోజరాజు ఆస్థానంలో ఉండే విష్ణుశర్మ అనే పండితుణ్ణి పోయి యాచిస్తే, ఇలా వేషం వేసుకుని కూచోమన్నాడు. ఇలా చేస్తే నాకు గొప్ప బహుమతి లభిస్తుందన్నాడు," అని అసలు విషయం బయటపెట్టాడు.

ఈ విష్ణుశర్మకు కాళిదాసుపై అనూయ. తనకు అవమానం తీసుకు రావటానికే ఆ విష్ణుశర్మ ఈ బ్రాహ్మడిచేత ఈ పని చేయించి ఉంటాడని కాళిదాసు గ్రహించాడు. ఈ బ్రాహ్మణ్ణి గురించి నిజం బయట పెడితే బ్రాహ్మడి ఆశ నిరాశ అవుతుందే గాని విష్ణుశర్మకు కొంచెంకూడా నష్టం కలగదు. బ్రాహ్మడి ఆశ ఫలించి, విష్ణుశర్మ ఆశ నిరాశ కాగలండులకు కాళిదాసు ఒక ఉపాయం ఆలోచించి, బ్రాహ్మడితో ఇలా అన్నాడు: "జరిగినదేదో జరిగిపోయింది. కాళిదాసు గురువు వచ్చాడన్న వార్త రాజు దాకా వెళ్ళింది. అందుచేత ఆయన విలిచి

నీకు అతిథ్యమూ, అర్చనా చేస్తారు. ఆ సమయంలో నువ్వు నేరు విప్పావే నీ రహస్యం బయటపడుతుంది. నిన్ను తప్పక కొరత వేస్తారు. ఒకవేళ రాజు నిన్నేమైనా అడిగినా, సమాధానం చెప్పక నన్ను చూపు. నేను ఏదో చెప్పి, నీకేదైనా లాభం కలిగేట్టు చూస్తాను."

తరువాత కాళిదాసు భోజరాజుతో, తన గురువు దర్శనం చేసుకున్నట్టు చెప్పి, ఆయన మౌనప్రతం పట్టి ఉన్నాడని తెలియ జేశాడు. భోజరాజు పరమానందం పొంది, కాళిదాసుమీద తనకు గల ప్రేమాభిమానాల కొద్దీ "కాళిదాసు గురువు" కోసం పల్లకి పంపి రాజసభకు విలిపించాడు. సభలో అందరూ

"కాళిదాసు గురువు"ను ఎగబడి చూడ సాగారు. కాళిదాసుకు మంచి పరాభవం జరుగుతుందని విష్ణుశర్మ సంతోషించాడు.

ఆ సభలో ఆ సమయాన "రావణుడు" అనే మాట ఎలా వచ్చిందన్న విషయం చర్చ జరుగుతోంది. కైలాసం ఎత్తబోయి దానికింద పడి పడవటంవల్ల "రావణుడు" అనే పేరు వచ్చిందని కొందరూ, మరొక కారణంచేత వచ్చిందని మరి కొందరూ అంటున్నారు. భోజరాజు "కాళిదాసు గురువు"కేసి తిరిగి, "స్వామీ, మీరెరగనిది లేదు. రావణ శబ్దానికి సరి అయిన వ్యుత్పత్తి ఏమిటి?" అని అడిగాడు.

ఆ మూర్ఖ బ్రాహ్మణుడు నేరు మూసుకో వాలన్న మాట మరిచిపోయి, "ఆ రాభణుడా?" అని తల అడించాడు.

భోజరాజు నిర్భాంతపోయి, "స్వామీ, రావణుడనటానికి బదులు తమరు రాభణుడన్నారు కారణమేమిటి?" అని అడిగాడు.

వెంటనే కాళిదాసు లేచి, ఇలా చెప్పాడు: "మహారాజా! గురువుగారి ఉద్దేశం తమ రూపించలేకపోయారు. మనం రావణశబ్దం సరి అయినదని ఇంతసేపూ చర్చిస్తున్నాం. ఆ శబ్దం 'రాభణుడు' ఎందుకు కాకూడదని గురువుగారి అభిప్రాయం. ఎందుకంటే—

"భకారః కుంభకర్ణైః,
భకారశ్చ విభీషణే,
తయోర్జ్యేష్ఠే, కులశ్రేష్ఠే
భకారః కిం నవిద్యతే?"

[కుంభకర్ణుడి పేరులో భకారం ఉన్నది. విభీషణుడి పేరులో భకారం ఉన్నది. ఈ ఇద్దరికన్న పెద్దవాడూ, కులశ్రేష్ఠుడూ అయిన వాడి (రావణుడి) పేరులో భకార మెందుకుండదు?]

కాళిదాసు చెప్పిన గూఢార్థం గురువుగారి మాటల్లో ఉందనుకుని సంతోషించి, భోజరాజు ఆ బ్రాహ్మణుడికి గొప్ప సత్కారం చేసి పంపేశాడు.

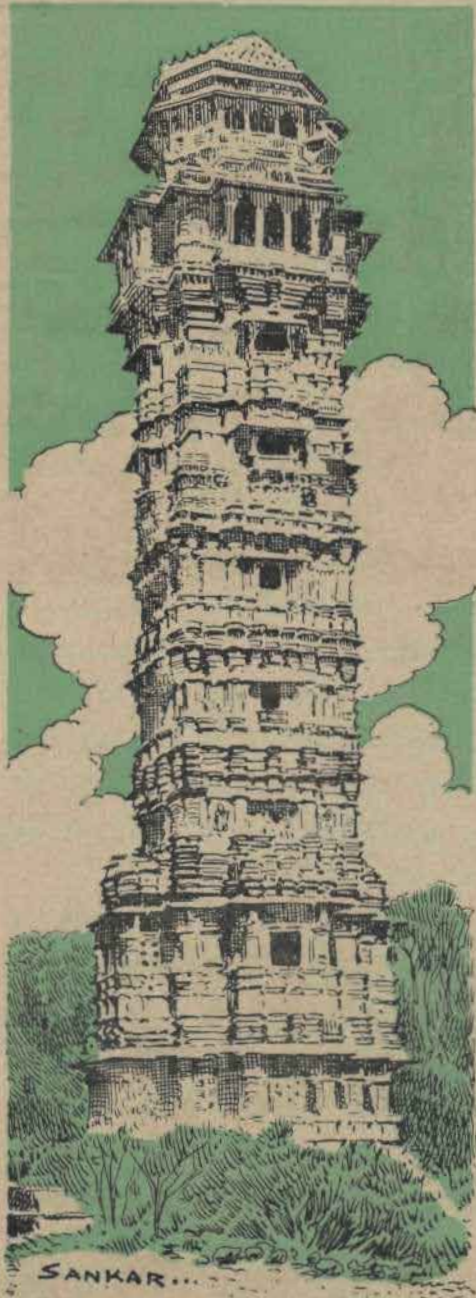

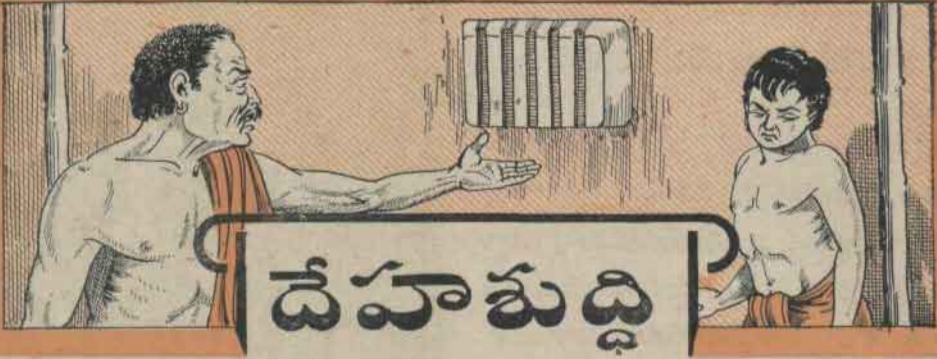
చిత్తౌడ్ జయస్తంభం

భారతదేశ చరిత్రలో చిత్తౌడ్‌ఫుర్ అతి ముఖ్యమైన ప్రాచీన నగరం. క్రీస్తు శకం 728 లో ప్రసిద్ధ రాజపుత్ర వీరుడైన బప్ప రావల్ ఈ నగరాన్ని స్థాపించాడు. రాజపుత్ర శౌర్య పరాక్రమాలకూ, వికాసానికీ, సంస్కృతికీ ఇది దీర్ఘకాలం నిలయంగా ఉండింది. మొగలులను రాజపుత్రులు ప్రతిఘటించటానికి ఇదే కేంద్రంగా ఉండేది. కాని కాలక్రమాన ఇది మొగలుల చేత విధ్వంసం చేయబడింది.

రాజా భీమసింగ్, జగదేకసుందరిగా ప్రసిద్ధి గన్న ఆయన భార్య పద్మిని ఇక్కడి వారే. తన కీర్తనలను దేశమంతటా వ్యాపింపజేసి వాటిద్వారా అమరత్వం సంపాదించిన మీరాబాయి కట్టించిన కృష్ణాలయమూ, ఆమె భర్త ఆయన కుంభరాజా కట్టించిన మరొక అలయమూ ఇక్కడ ఉన్నాయి.

ఇక్కడి కట్టడాలలో చెప్పుకోదగినది జయస్తంభం. మాల్యా సుల్తానయిన మహమ్మద్ ఖిల్జీ చిత్తౌడ్‌పైకి యుద్ధానికి వచ్చి యుద్ధంలో దెబ్బతిని తిరిగి వెళ్లాడు. 1440 లో ఈ విజయానికి చిహ్నంగా కుంభరాజా ఈ జయస్తంభాన్ని నిర్మింపజేశాడు. దీని ఎత్తు 122 అడుగులు.

దేహశుద్ధి

ఒక గ్రామంలో ఒక రైతుండేవాడు. ఆయనకు రాఘవులు అని ఒక కొడుకుండేవాడు. రైతుకు కొడుకుమీద కొంచెంకూడా ప్రేమ లేదు. ఆయన వాణ్ణి కర్మేటకుడల్లే చూసేవాడు. వాడిచేత చచ్చేటట్టు పాలంపనీ, బొడ్డి పనీ చేయించేవాడు. రాఘవులు మంచి పని మంతుడు. అయితే ఏం లాభం? వాడు ఎంత పని చేసినా, చేసిన పని ఎంత బాగా చేసినా మెప్పు ఉండేదికాదు. వాడు పని జాస్తిగా చేసినకొద్దీ తండ్రి వాడికి మరింత పని కల్పించేవాడు.

రాఘవులుండే ఊళ్ళోనే రామి అనే ఒక పేదవాళ్ళ పిల్ల ఉండేది. రామికూడా రాఘవులల్లేనే బుద్ధిమంతురాలూ, పని మంతురాలానూ. వాళ్ళెద్దరికీ మనసులు కలిశాయి. పెళ్ళి చేసుకుందా మనుకున్నారు. పెళ్ళికి రామి తండ్రి ఒప్పుకున్నాడు. రాఘవులు తన తండ్రికి తన ఉద్దేశం తెలిపాడు.

"నిన్నే పోషించలేక చస్తుంటే నీ బతుక్కుతోడు ఒక పెళ్ళాన్నికూడా తెస్తావా? అదేమీ కుదరదు. నన్ను చిల్లిగవ్వ అడగకుండా పెళ్ళాన్ని పోషించుకోగలిగిననాడు పెళ్ళి చేసుకుందువుగానిలే!" అన్నాడు రాఘవులు తండ్రి.

తన తండ్రికింద చేసే వెట్టిచాకిరి ఇంకెక్కడన్నా చేసుకుంటే తాను పెళ్ళాన్ని పోషించుకోవచ్చునని రాఘవులుకు తోచింది. వాడు ఒకనాడు తండ్రితో చెప్పకుండా ఇల్లు విడిచి దేశాలమీద బయలుదేరాడు. తాను ఇలా పోతున్నట్టు ఒక్క రామికి మాత్రమే చెప్పాడు.

పోగాపోగా ఒక అడవి వచ్చింది. ఆ అడవిలో ఒక అవ్వ కనిపించింది. ఆ అవ్వ నెత్తిన కట్టెలమోపు ఉన్నది.

"అవ్వా, అవ్వా! పెద్దదానివి, నువు మొయ్యలేవు. ఆ మోపు ఇటియ్యి, మీ ఇంటి

దాకా దాన్ని మోసుకువచ్చి పడేస్తాను,” అన్నాడు రాఘవులు.

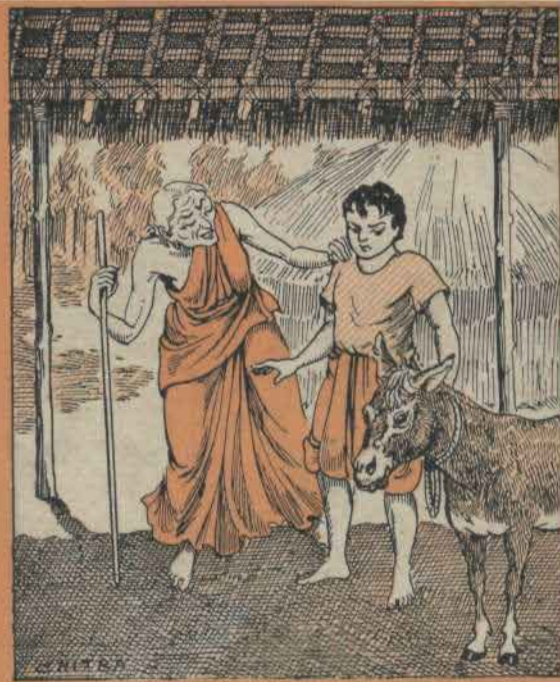
“ఎవ్వరు, నాయనా? నీ పేరేమిటి? ఎక్కడికి ప్రయాణమై పోతున్నావు?” అని అడిగింది అవ్వ, తన నెత్తిమీది మోపు రాఘవులు కిచ్చి.

రాఘవులు అవ్వకు తన కథ అంతా చెప్పి, “ఎక్కడన్నా పని చూసుకుందామని వెళుతున్నాను, అవ్వా. నాలుగు డబ్బులు చేర్చినాక, మావూరుపోయి రామిని పెళ్లి చేసుకుంటాను,” అన్నాడు.

“అయితే ఎక్కడికో పోవటం దేనికి, రాఘవులూ? మా యింటో పనిచెయ్యి. పని చేసినన్నాళ్ళూ తిండి పెట్టి, ఏడాది ఆయినాక నాకు తోచినది ముట్టజెప్పతాను,” అన్నది అవ్వ.

“అట్లాగేకానీ, అవ్వా! పెద్దదానివి నీకు సేవ చేస్తే ఇంత పుణ్యంకూడా ఉంటుంది,” అన్నాడు రాఘవులు.

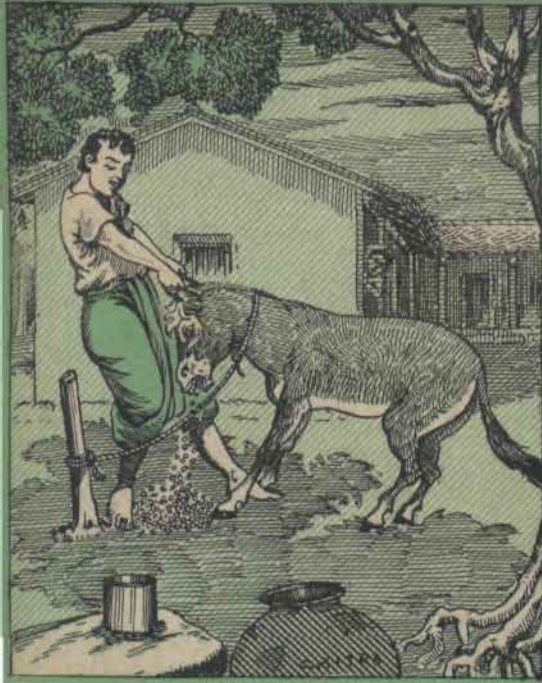
రాఘవులు ఏడాదిపాటు అవ్వ దగ్గర పని చేశాడు. పశువులకు మేతా, నీరూ పెట్టటమూ, పాలు పితకటమూ, దొడ్లో కూర గాయలు పెంచటమూ, అడవిలో కట్టెలు కొట్టి తేవటమూ మొదలైన పనులన్నీ వాడు ఎంతో శ్రద్ధగా, ఒళ్లు దాచుకోకుండా చేశాడు.

అవ్వ వాడికి మూడు పూటలా సుష్టుగా బోజనం పెట్టింది. ఏడాది పూర్తికాగానే అమె వాడితో, “రాఘవులూ, ఏడాదిపాటు చెప్పిన పని చక్కగా చేశావు. నీకు ఏదైనా ఇచ్చి మరీ పంపుతాను అన్నానుగదా! నా దగ్గర ఉన్న గాడిదను తీసుకుపోయి సుఖంగా జీవించు,” అన్నది.

రాఘవులు తెల్లమొహం వేశాడు. గాడిద తనకు ఎందుకు ఉపయోగిస్తుంది? దాన్ని మేవటం ఎలాగు? ఏ చాకలికైనా అమ్మితే రెండు రూపాయలు రావచ్చు. కాని దానితో తను భార్యను ఎలా పోషిస్తాడు? అవ్వ తనను మోసంచేసింది!

వాడి మొహంలో నిరాశ చూసి అవ్వ నవ్వి, "పిచ్చివాడా, నీచేత ఇంతకాలం పని చేయించుకుని మామూలు గాడిదను ఇచ్చి పంపుతానా? దాని రెండు చెవులూ పట్టి గట్టిగా లాగి చూడు ఏం జరుగుతుందో, నీకే తెలుస్తుంది!" అన్నది.

చెవులు పట్టి లాగగానే గాడిద, "హా-హీ! హా-హీ!" అని ఓండ్రపెట్టసాగింది. అది అలా ఓండ్రపెట్టినప్పుడల్లా ముత్యాలూ, రత్నాలూ రాలాయి. వాటిని చూసి రాఘవులు పరమానంద భరితుడై, అవ్వకు నమస్కారం చేసి, ఆ గాడిదనే ఎక్కి తన స్వగ్రామానికి బయలుదేరాడు.

వాడు ఒక ఊరు చేరేసరికి పొద్దుగూకింది. వాడు పేదరాసి పెద్దమ్మ ఇంటికి వెళ్ళి, "పెద్దమ్మా, పెద్దమ్మా, ఈ రాత్రికి భోజనం పెట్టు, ఇక్కడే పడుకుని రేపు ఉదయం నా దారిన నేను పోతాను," అన్నాడు.

పెద్దమ్మ కొడుకు రాఘవులు గాడిదను తీసుకుపోయి ఇంటి బయట కొబ్బరి చెట్టుకు కట్టేశాడు.

రాఘవులు భోజనం చేసి వడుకోబోతుండగా పేదరాసి పెద్దమ్మ, "నాయనా, నువ్వు మళ్ళీ చీకటితోనే బయలుదేరతావో ఏమో, నాకివ్వవలసిన వరహా ఇప్పుడే ఇచ్చేస్తావేమిటి?" అన్నది.

"కొంచెం ఉండు, పెద్దమ్మా, ఇప్పుడే డబ్బు తెస్తాను," అంటూ రాఘవులు బయటికి వెళ్ళి, తన గాడిద చెవులు పట్టి గట్టిగా లాగాడు. గాడిద "హా-హీ, హా-హీ!" అని ముత్యాలూ, రత్నాలూ రాల్చింది.

రాఘవులు ఇంటి లోపలికి వచ్చి పేదరాసి పెద్దమ్మ కొక ముత్యం ఇచ్చి, "వీద దానివి, ఉంచుకో!" అన్నాడు.

జరిగినదంతా పెద్దమ్మ కొడుకు చూశాడు. రాఘవులు నిద్రపోయినాక వాడు లేచి వెళ్ళి, కొబ్బరిచెట్టుకు కట్టిన గాడిదను విప్పి దూరాన కనపడకుండా కట్టేసి మరొక గాడి

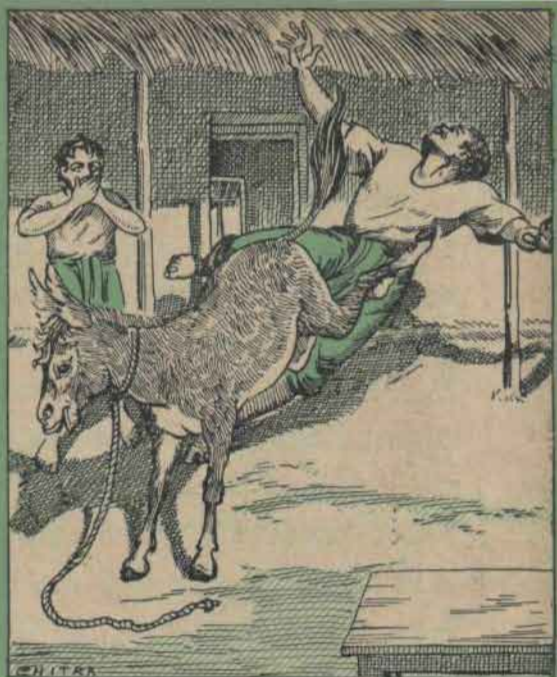
దను తెచ్చి కొబ్బరి చెట్టుకు కట్టేశాడు. తరవాత వాడు రాఘవులు బట్టలు తడివి, వాడు మూటగట్టుకున్న ముత్యాలనూ, రత్నాలనూ కూడా లాగేశాడు.

రాఘవులు తెల్లవారుజామునే లేచి కొబ్బరి చెట్టుకు కట్టిఉన్న గాడిదను ఎక్కి ఇంటికి వెళ్లిపోయాడు. వాడు తండ్రితో తాను సంపాదించిన గాడిద సంగతి చెప్పి, "దాని చెవులు గట్టిగా లాగి చూడు, నీకే తెలుస్తుంది!" అన్నాడు.

రైతు తన కొడుకు చెప్పినట్టే చేశాడు. గాడిద "హా-హా!" అన్నది, కాని ముత్యాలు రాల్చటానికి బదులు రైతును వెనక కాళ్ళతో మొహం పగిలేటట్టు తన్నింది.

"ఛీ, బుద్ధిలేని గాడిదా! నిన్ను ఎవరో బాగా టోపిలో వేశాడు! నా కళ్ళ ఎడట కనిపించకు!" అని రాఘవులును తండ్రి గట్టిగా తిట్టాడు.

ఇంత మోసం ఎలా జరిగిపోయినదీ రాఘవులుకు అంతు చిక్కలేదు. వాడు మళ్ళీ ఎక్కడైనా పని చేసుకోవటానికి బయలుదేరాడు. పొగాపాగా ఒక అడవి వచ్చింది. ఆ అడవిలో ఒక వడ్రంగి కొయ్యపలకలు చెక్కి వాటిని ఒక కట్టగట్టి తీసుకుపోతూ కనిపించాడు.

"తాతా, తాతా! పెద్దవాడివి, వాటిని నువ్వెక్కడ మోస్తావు? నాకియ్యి, మీ ఇంటి దాకా తెచ్చి నా దారిన నేను పోతా!" అన్నాడు రాఘవులు. వడ్రంగి రాఘవులు సమాచారమంతా విని తనకింద సంవత్సరం పాటు పనిచేస్తే తనకు తోచినది ఇస్తానన్నాడు. రాఘవులు సరేనని ఏడాదిపాటు వడ్రంగికి అన్నివిధాలా తోడ్పడ్డాడు. వాడు వెళ్లిపోయ్యేటప్పుడు వడ్రంగి ఒక కంచుపల్లెం ఇస్తూ, "ఇది మామూలు కంచం కాదు. 'అన్నం పెట్టవే, కంచమా!' అని ఎవరన్నా అంటే చాలు పంచభక్ష్యపరమాన్నా లిస్తుంది," అన్నాడు.

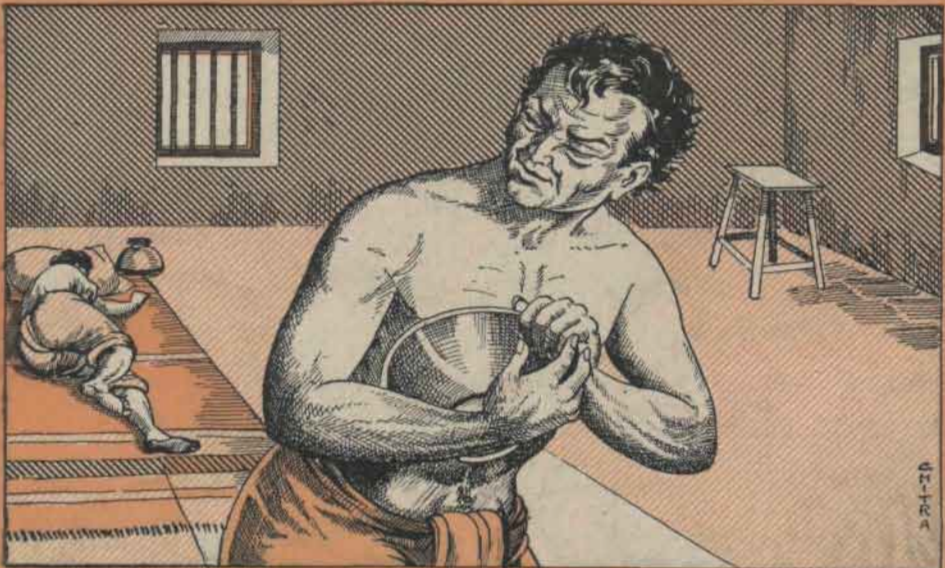
రాఘవులు ఆ కంచాన్ని తన ముందు పెట్టుకు కూచుని, "అన్నం పెట్టవే కంచమా!" అన్నాడు. వెంటనే కంచంనిండా అన్నమూ, కూరలూ, భజ్యాలూ సిద్ధమయ్యాయి. వాడు వాటినన్నిటినీ ఆరగించి, వడ్రంగికి నమస్కారం చేసి కంచం చంక పెట్టుకుని బయలుదేరాడు.

వాడు వెనకటిలాగే పేదరాని పెద్దమ్మ ఉండే ఊరికి వచ్చేసరికి పొద్దు వాలింది. వాడు పేదరాని పెద్దమ్మ ఇంటికి వెళ్ళి పెద్దమ్మతో, "ఈ రాత్రికి ఇక్కడ వదుకుని రేపు తెల్లవారగానే నా దారిన పోతాను, పెద్దమ్మా!" అన్నాడు.

"భోజనమో, నాయనా?" అన్నది పేదరాని పెద్దమ్మ.

"నా దగ్గర భోజనం పెట్టే కంచం ఉందిలే, పెద్దమ్మా," అంటూ రాఘవులు తన కంచం తీసి, "అన్నం పెట్టవే కంచమా!" అన్నాడు. దానిలోకి వచ్చిన భోజనం రాఘవులూ, పెద్దమ్మూ, పెద్దమ్మ కొడుకూ తిన్నతరవాతకూడా ఇంకా చాలా మిగిలిపోయింది.

పెద్దమ్మ కొడుకు ఒక రాత్రివేళ లేచి, రాఘవులు నిద్రపోతూండగా, అతని కంచం కాజేసి, దాని స్థానంలో అటువంటిదే మరొక కంచం పెట్టాడు. రాఘవులు దాన్ని తీసుకు

పోయి తండ్రికి చూపి, "ఈసారి నేనేం తెచ్చానే చూడు!" అంటూ కంచం బయటికి తీసి, "అన్నం పెట్టవే, కంచమా!" అన్నాడు. కాని కంచం ఖాళీగానే ఉండి పోయింది. వాడు అన్నం పెట్టమని ఎన్ని సార్లు కేకలుపెట్టినా అది వినిపించుకోలేదు.

మళ్ళీ రాఘవులు పని చూసుకోవటానికి బయలుదేరి వెళ్ళాడు. పోగాపోగా ఒక వాగు వచ్చింది. ఆ వాగు ఒడ్డున ఒక పెద్ద చెట్టున్నది. ఒక వయసు మళ్ళినవాడెకడు దానిని గొడ్డలితో కొట్టుతున్నాడు.

"ఎందుకా చెట్టును పడగొట్టుతున్నావు, పెద్దయ్యా?" అన్నాడు రాఘవులు.

"వాగుకు పంతెనకోసంరా, బాబూ!" అన్నాడు వయసు మళ్ళినవాడు.

"ఆ గొడ్డలి ఇట్లా ఇయ్యి," అని రాఘవులు బలంగా పది దెబ్బలు వేసి, చెట్టు వాగుకు అడ్డంగా పడేటట్టు కొట్టాడు.

ఆ మనిషి రాఘవులు చేతినుంచి గొడ్డలి తీసుకుని, "మంచి నహాయం చేశావురా, బాబూ. నీ కష్టానికి ప్రతిఫలం ఇంద!" అంటూ చెట్టుకొమ్మ ఒకటి రెండు నరుకులు నరికి చేతికర్రలాగా తయారుచేసి ఇచ్చాడు.

రాఘవులు మర్యాదకోసం ఆ కర్ర తీసుకుని ముందుకు సాగబోతుండగా ఆ వయసు మళ్ళినవాడు, "చూడరా, బాబూ, అది

మామూలుకర్ర అనుకునేవ్. నువు దానితో ఎవరిని కొట్టమంటే వాళ్ళను కొడుతుంది. అందుచేత అది నీకు అన్నివిధాలా ఉపయోగం!" అన్నాడు.

రాఘవులు ఈ మాటలకు అశ్చర్యపడి, "గాలిని కొట్టవే, కర్రా!" అన్నాడు. వెంటనే ఆ కర్ర వాడి చేతినుంచి దూసుకుపోయి గాలిని బాదసాగింది. రాఘవులు ఆ కర్రను మళ్ళీ చేతికి తీసుకున్నారు.

వాడు తాపీగా అలోచించేసరికి పేదరాసి పెద్దమ్మ ఇంటనే తన గాడిదా, కంచమూ మార్పిడి జరిగి ఉండాలని తట్టింది. వెంటనే వాడు ఆ గ్రామం వెళ్ళాడు.

"ఏం, పెద్దమ్మా! బాగున్నావా?" అని అడిగాడు రాఘవులు.

"నిన్నెప్పుడూ చూసినట్టు లేదే, నాయనా!" అన్నది పేదరాసి పెద్దమ్మ.

"అవును, మనం ఈ అబ్బాయిని ఎప్పుడూ చూడలేదు," అన్నాడు పెద్దమ్మ కొడుకు.

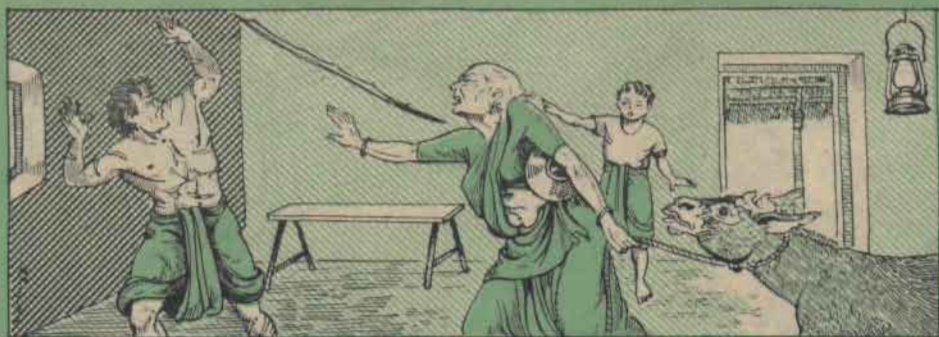
"నా గాడిదనూ, కంచాన్ని మీరు దొంగిలించారు. ఇప్పుడైనా జ్ఞాపకం వచ్చానా?" అన్నాడు రాఘవులు.

"మేము నీ సొత్తేమీ కాజెయ్యలేదు," అన్నాడు పెద్దమ్మ కొడుకు.

"వాణ్ణి తన్నవే, కర్రా!" అన్నాడు రాఘవులు. వెంటనే వాడి చేతికర్ర గాలిలో ఎగురుతూ వచ్చి పెద్దమ్మ కొడుకుకు గట్టిగా దెహశుద్ధి చేసింది.

"క్షమించు, నాయనా! నేరక, బుద్ధి గడ్డి తిని నీ సొత్తు కాజేశాం! నీ వస్తువులు నువు పట్టుకు పో! నా కొడుకును కాపాడు!" అని పేదరాసి పెద్దమ్మ మొరపెట్టినమీదట రాఘవులు, "రావే, కర్రా!" అన్నాడు.

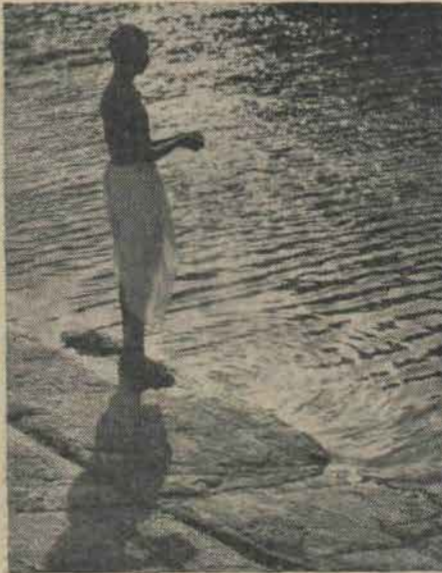
తరవాత రాఘవులు తన గాడిదమీద ఎక్కి, తన కంచాన్ని కర్రనూ వెంటబెట్టుకుని స్వగ్రామం చేరి రామిని పెళ్ళాడి, ఏ లోటూ లేకుండా చాలాకాలం సుఖంగా జీవించాడు.

పోటోవ్యాఖ్యల పోటీ :: బహుమానం రు. 10 లు

1960 సెప్టెంబర్ సంచికలో ప్రకటింపబడే ఫోటోలకు నమూనాలు

★ పై ఫోటోలకు సరిబస వ్యాఖ్యలు ఒక్క మాటలోగానీ, చిన్న వాక్యంలోగానీ కావాలి. (రెండు వ్యాఖ్యలకూ సంబంధం వుండాలి.)

★ జులై నెల 10-వతేదీ లోగా వ్యాఖ్యలు మాకు చేరాలి. తరువాత చేరే వ్యాఖ్యలు ఎంత మాత్రమూ పరిశీలింపబడవు.

★ మాకు చేరిన వ్యాఖ్యలలో అత్యుత్తమంగా వున్న సెట్టుకు (రెండు వ్యాఖ్యలకు కలిపి) రు. 10/లు బహుమానం.

★ వ్యాఖ్యలు రెండూ పొష్టుకార్డుపైన (వాసి, ఈ ఆడనుకు పంపాలి:- చందమామ ఫోటో వ్యాఖ్యల పోటీ, మద్రాసు-26.

జులై నెల పోటీ ఫలితాలు

మొదటి ఫోటో : మిత్రులు పోరి చెడకండి

రెండవ ఫోటో : శత్రువు బారి పడకండి

పంపినవారు : వాసా సుశీల, C/O వి. అన్నాజీరావు,

R. W. S. ఓవర్సీర్, చెక్కలి - (శ్రీకాకుళం జిల్లా.)

బహుమతిమొత్తం రు. 10/- ఈ నెలాఖరులోగా పంపబడుతుంది.

పాతకుల ప్రశంసలు

[ఈ జన్మదిన ప్రత్యేక సంచిక సందర్భంలో ప్రశ్నోత్తరాల శీర్షికకు మారుగా పాతకులు "చందమామ"కు అప్పడప్పడూ పంపుతూ వచ్చిన ప్రశంసలూ, అశీస్సులూ ప్రకటిస్తున్నాము. అయాచితంగా పండిన ఈ ప్రశంసలు చూసి మాకు కలిగిన ఆనందాన్ని ఈ విధంగా పాతకులందరితోనూ పంచుకుంటున్నాము. —నంపాదకుడు.]

నేటి పత్రికలలో మేటి అని కీర్తిగాంచి, ప్రతి నెలా నిత్యసూతనంగా పెండ్లినాటి వధువులా అలంకరించుకొని, పాతకుల హృదయాలను రంజింప జేస్తూ, నేటివరకు ఏ పత్రికా సాధించలేని ఘన విజయాన్ని "చందమామ" సాధించిందనడంలో అతిశయోక్తి లేదు.

—ఆదిమూలం కృష్ణారావు, జయపురం

కనులపండువులాంటి "చందమామ"... ఇన్ని రంగులతో, పేజీపేజీకి చిత్రాలతో నిండిన పత్రిక వెరే మేము చూడలేదు. ఏదీ ఎక్కువ బాగుంది అంటే, ఒకటి జిలేబి, ఇంకోటి జామూను, మరోటి లడ్డూనూ.... ఈ రీతిగానే "చందమామ" నెలనెలా చక్కటి వెలుగుతో వర్ణిల్లాల్సి మన మందరమూ వేడుకుందాము.

—బర్మా సీతాలక్ష్మయ్య, సరోజి, చింతలపూడి

బాల బాలిక, యువతీ యువకులకు కావలసిన వన్నీ మీ పత్రికమూలంగా అందిస్తున్నారు.... పత్రిక ఇంత ప్రజాప్రియం అగుటకు కారణము చిత్రాలంటే నమ్మండి.

—ఎన్. చిదంబరశాస్త్రి, బళ్ళారి

"చందమామ" సారస్వతాకాశంలో చందమామే!.... "చందమామ" కాంతి భారతదేశమంతటా ప్రసరిస్తూంది.

—"ఉత్తరాషాఢ", యక్కువ

మీ పత్రిక పిల్లలకోసం ఉద్దేశించబడిందే అయినా, పెద్దలెవరూ చదవకుండా విడవటంలేదు. జనంలోని "శిశుమనస్తత్వాన్ని" కవిస్తున్నది మీ పత్రిక. మీరు వేస్తున్న శీర్షికలు లోకప్రియంగా ఉన్నాయి.

—కె. జి. లక్ష్మిరెడ్డి, కాళీపురం

మన "చందమామ" దినదినాభివృద్ధి చెందవలయు ననియు, అచంద్రార్కము దివ్యజ్యోతివలె, ఆసియాజ్యోతివలె ప్రకాశించవలయు ననియు మా ముద్దు దీవెనలు.

పి. మల్లికార్జునరావు, —?

"చందమామ"ను ఎంతోమంది యువకులు, వృద్ధులు కూడా పట్టుదలతో చదువుచున్నారు. దానికి కారణం దానిలో వున్నటువంటి విజ్ఞాన, వినోద, వికాసాలు, ముచ్చటైన టైపు, కనుల కింపగు చిత్రములు, సరళమైన మరియు కమ్మనైన భాష, ఆక్షరజ్ఞానం వున్న తక్కువ చదువరులకు కూడా అర్థమయ్యే సాహిత్యం.

—ఎన్. కాలిదాసు, షాలిమార్

మన దేశంలో అనేక భాషలలో తయారవుతున్న పిల్లల ప్రతికలలో "చందమామ"కు మించినది లేదని రూఢిగా చెప్పవచ్చును.

—బి. రామకృష్ణ, నరసరావుపేట

ప్రతి నెలా "ఫస్ట్" తారీకు రాగానే "చందమామ"కోసరము నేను, మా అన్నయ్య ఇద్దరము వెళ్లి కొని, ఒకరి తరవాత ఒకరు చదువుకుంటాము. "చందమామ" చదువుచున్నకొలది ఇంకా చదవాలనే అనిపిస్తుంది. ఇంత చక్కటి కథలు అందజేయుచున్నందులకు మీకు నా నమస్కారములు.

—యం. రమణి, తాడేపల్లిగూడెం

"చందమామ"కు లోపము ఎవరు చెప్పగలరు?...మరి వెయ్యి సంవత్సరములపాటు మీ "చందమామ" వర్దిల్లుగాక!

—డాక్టర్ పిల్లా తులసీదాసు, రాయగఢ

వినూత్న వెలుగుతో, వికాస భావాలతో, అనూహ్య ఆశయసిద్ధికై విజ్ఞానా మృత ధారలు కురిపిస్తూ, అనంతమైన ఆకర్షణలతో, విడనాడని ఉత్సాహాన్ని రేకెత్తించే "చందమామ"ను నిండు జాబిలిలా ప్రకాశింపజేస్తూవున్న మీ ప్రజ్ఞకు నా అభివందన శతకోటి పుంజములు.

—యం. రామస్వామి, బి. కామ్., విలూరు

మీ "చందమామ" పండుగలలో పండుగ, చీకటిని వెన్నెలచేయు దీపావళి పండుగ మాదిరిగ పిన్నలకూ, పెద్దలకూ సంతోషం కల్గిస్తోంది... భగవంతుని అనుగ్రహముచేత "చందమామ" ఎల్లకాలము చిరంజీవిగ ఉండుగాక!

—టి. పుష్పవేణి, హైదరాబాదు

చిత్రకథ

ఒకరోజున దానూ, వానూలు వాళ్ల మొక్కజొన్న చేను దగ్గరకు వెళ్ళేసరికి, చేలో వుండవలసిన దిప్పిబొమ్మ కనిపించలేదు. మొక్కజొన్న కండెలు ఎవరో విరుచుకు పోయినట్టుకూడా కనబడింది. చేలో ఒక మూల కాకుల గుంపు కనిపించింది. దానూ, వానూలు అక్కడికి వెళ్ళేసరికి దిప్పిబొమ్మ ఒక బుట్ట నిండుగా మొక్కజొన్న కండెలు పట్టుకుని గంతులేస్తూ, వాళ్లమీదికి రాసాగింది. ఈలోపల 'టైగర్' వెనగ్గా వెళ్ళి దిప్పిబొమ్మ కాలు పట్టుకున్నది. దానితో దిప్పిబొమ్మ "బాబో" అంటూ కేకపెట్టి, కండెలబుట్ట వదిలి పారిపోసాగింది. దిప్పిబొమ్మకు కట్టిన పాతగుడ్డలు తొడుక్కుని దొంగతనం చేస్తున్న ఆ కుర్రాణ్ణి "టైగర్" తరిమింది.

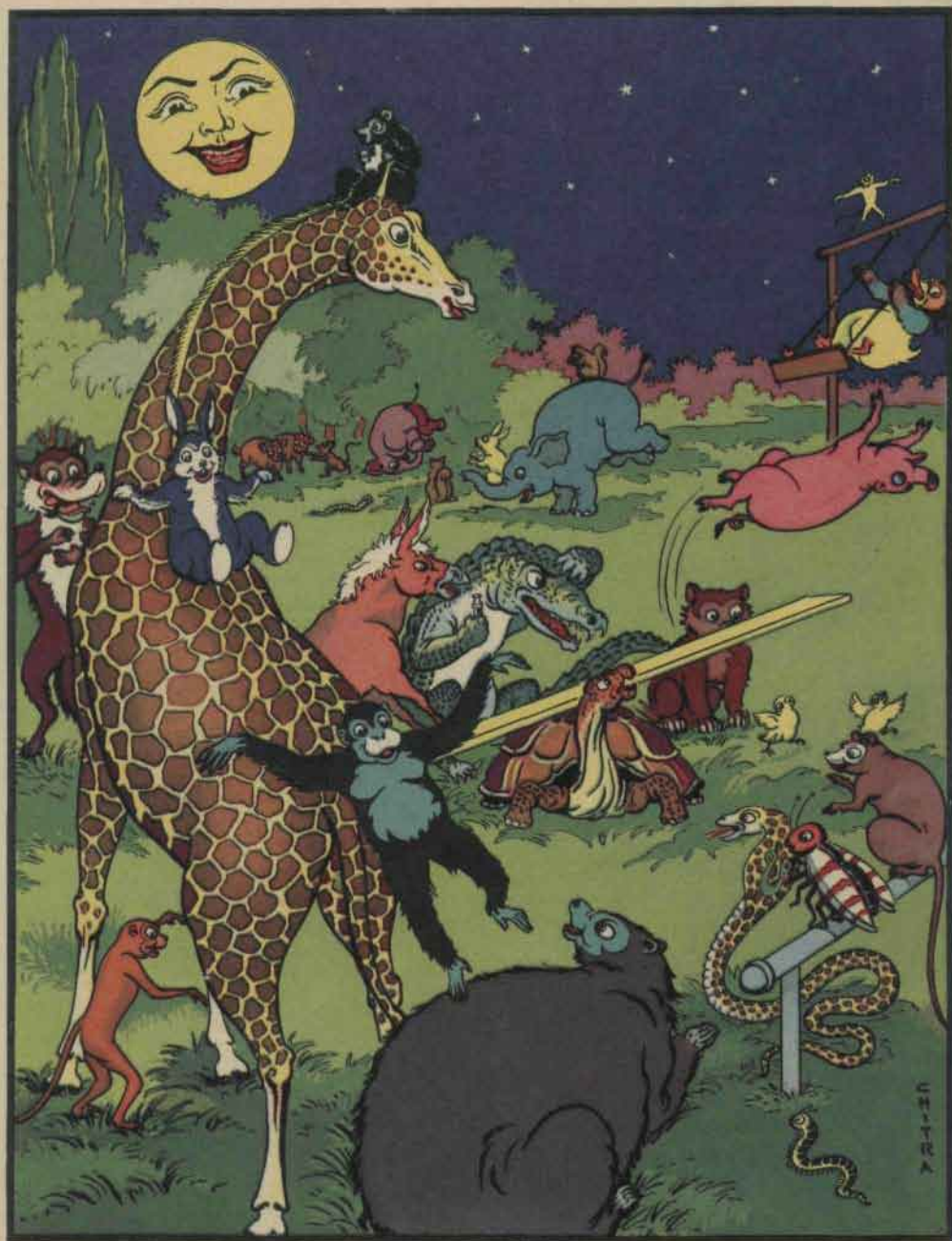

“చందమామ” జన్మదిన శుభసమయాన
మా పాఠకులకూ, అభిమానులకూ
హృదయపూర్వక శుభాకాంక్షలు
అందజేస్తున్నాము.

పుట్టిన రోజు వేడుకలు